

6501 ¹/₁

JOZEF KORPAŁA

bibliografiach
dla wszystkich

PORADNIK
INFORMATOR

STOWARZYSZENIE
BIBLIOTEKARZY
POLSKICH

WARSZAWA 1964

JÓZEF KORPAŁA

O BIBLIOGRAFIACH
DLA WSZYSTKICH

PORADNIK
INFORMATOR

STOWARZYSZENIE
BIBLIOTEKARZY
POLSKICH

WARSZAWA 1964

Redaktor:
Jadwiga Kołodziejska

Okładkę i kartę tytułową projektowała
Danuta Staszewska

SBP Warszawa 1964. Nakład 7750+250. Ark. wyd. 6,8. Ark. druk. 5,75.
Papier druk. sat. V kl. 80 g 70×100/32. Oddano do składania w październiku 1963. Podpisano do druku i druk ukończono w kwietniu 1964.

Z—76

Cena zł 15.—

WARSZAWSKA DRUKARNIA NAUKOWA — ZAM. 471/63.

PRZEGLĄD TREŚCI

1. WSTĘP	5—25
1.1. To jest książka dla Ciebie	5
1.2. Źródła informacji o książce dostępne dla wszystkich	6
1.3. Ruch wydawniczy w Polsce Ludowej	11
1.4. Pochwała bibliografii	20
2. BIBLIOGRAFIE	26—85
2.1. Co to jest bibliografia	26
2.2. Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej	31
2.3. Bibliografia retrospektywna	35
2.4. Bibliografia bieżąca ogólna. Przewodnik Biblio- graficzny	43
2.5. O najważniejszych bieżących bibliografiach spe- cjalnych	49
2.6. Polska Bibliografia Literacka	52
2.7. Bibliografia Zawartości Czasopism	57
2.8. Bibliografia zalecająca	66
2.8.1. Literatura Piękna. Adnotowary rocznik bibliograficzny	66
2.8.2. Książki dla bibliotek	71
2.9. Bibliografie bibliografij polskich	78
3. SŁUŻBA INFORMACYJNO-BIBLIOGRAFICZNA	86—114
3.1. Centralny Instytut Informacji Naukowo-Tech- nicznej i Ekonomicznej	86

3.2. Branżowe ośrodki informacyjne	92
3.3. Ośrodek Bibliografii i Dokumentacji Naukowej PAN	96
3.4. Krajowa sieć biblioteczna:	97
3.4.1. Biblioteki stoją otworem dla wszystkich .	97
3.4.2. Biblioteka Narodowa	103
3.4.3. Centralne katalogi w Polsce	106
3.5. Biblioteczna służba informacyjno-bibliograficzna	109
4. BIBLIOGRAFIA KSIĘGARSKA	115—146
4.1. Kilka słów o organizacji księgarstwa	115
4.2. Plany wydawnicze — źródłem informacji	118
4.3. Zapowiedzi Wydawnicze	128
4.4. Katalogi składowe	131
4.5. Katalogi wydawnicze i biuletyny nowości wydawniczych	136
5. PRASOWA INFORMACJA O KSIĄŻCE I PRASIE	147—163
5.1. Nowe Książki	147
5.2. Książka w Szkole	151
5.3. Świat czasopism i katalog prasy	154
5.4. Dokumentacja Prasowa	160
6. INNE ŹRÓDŁA INFORMACYJNE	164—180
6.1. Słowniki i kroniki biograficzne	164
6.2. Rocznik Literacki	169
6.3. Najważniejsze źródła informacyjne	173
Indeks omówionych bibliografii i informatorów	178
Literatura przedmiotu	181
Spis ilustracji	183

1. W S T Ę P

1. 1. To jest książka dla Ciebie

„Bibliografia dla wszystkich” jest poradnikiem i informatorem zarazem. Wyjaśnia czego można od bibliografii oczekiwać, co można znaleźć w różnych rodzajach bibliografii, a jednocześnie informuje o takich wydawnictwach, które zawierają bogactwo informacji i materiałów z różnych dziedzin wiedzy i życia.

Tłumaczy ona wiele zjawisk mało znanych czytelnikowi, a nawet mniej doświadczonemu bibliotekarzowi. Odpowiada na wiele pytań odnoszących się do świata książki i czasopism, lub dotyczących korzystania z bibliotek i z ich specjalnych agend i urzędzeń, jakimi są ośrodki informacyjne, wypożyczalnie międzybiblioteczne i najrozmaitsze kartoteki i katalogi. Ułatwia poznanie zarówno bibliotek jak i ich mniej znanych funkcji, a przede wszystkim stara się przekonać o wielorakich korzyściach bibliografii, informacji bibliotecznej, informacji naukowej i technicznej, a także różnego typu informatorów.

Nie poprzestaje na informacjach i opisach, lecz daje również konkretne zestawienie bibliograficzne, aby ułatwić studiowanie poruszonych zagadnień. Szerokie

upowszechnienie elementarnych wiadomości zawartych w tej książce powinno się przyczynić do rozprzyszczenia wielu bałamutnych pojęć, do usprawnienia działalności informacyjnej bibliotek, do lepszego wykorzystania bibliografii, do ułatwienia wzajemnych kontaktów między czytelnikami i pracownikami bibliotek, a tym samym do podniesienia kultury czytelnictwa.

1.2. Źródła informacji o książce dostępne dla wszystkich

Książka zrobiła u nas ogromną karierę. Nigdy nie miała takiego powodzenia jak obecnie. Ileż to zachodu i czasu poświęcają nieraz ci, którzy chcą nabyć pożądaną książkę dla siebie lub dla biblioteki. Przeszukują wszystkie księgarnie w swoim mieście, a nawet wyjeżdżają w pogoni za nią do odległych miejscowości. Stały wzrost czytelnictwa i ograniczone możliwości wydawców sprawiają, że stale jeszcze odczuwa się u nas brak książek. Nieustannie słychać narzekanie na wydawców i na Dom Książki za niesprawiedliwy rozdział książek między księgarnie. Jakże często słyszy się głosy zawodu ze strony tych, którzy „przegapili” właściwy moment i dowiedzieli się o poszukiwanej książce dopiero po jej wyczerpaniu. A przecież niemało jest takich, którzy starannie śledzą za nowościami wydawniczymi i dobrze się orientują w tym, co się znajduje na rynku księgarskim.

Z jakich to źródeł czerpią oni informacje o książkach, a zwłaszcza o nowościach wydawniczych? Badania ankietowe przeprowadzone w różnych środowiskach wykazały, że głównym źródłem informacji o książce jest prasa, tzn. zarówno gazety jak i czasopisma. W praktyce wygląda to jednak różnie. *Trybuna Ludu*, *Życie Warszawy* poświęcają książce stosunkowo wiele miejsca, inne dzienniki czynią to o wiele mniej systematycznie. Zamieszczają informacje o nowościach wydawniczych i recenzje książek, opierając się zwykle na egzemplarzach nadsyłanych przez wydawnictwa do redakcji. Z pism docierających na wieś najlepiej popularyzuje książki *Gromada*. Wiele informacji podają również pisma kobiece: *Kobieta i Życie*, *Przyjaciółka*, zamieszczając adnotowane spisy bibliograficzne, informujące o nowych wydawnictwach.

Lepiej przedstawia się informacja o nowościach wydawniczych w tygodnikach społeczno-kulturalnych (*Kultura*, *Polityka*, *Tygodnik Kulturalny*, *Życie Literackie*). Bogate zestawienia nowości wydawniczych z zakresu literatury pięknej i humanistyki przynosi każdy zeszyt *Twórczości*. Ze względu na długotrwały cykl produkcyjny miesięcznika jest to już — niestety — informacja spóźniona, przynajmniej w stosunku do literatury współczesnej, którą sprzedaje się natychmiast lub w krótkim okresie czasu od chwili pojawienia się na półkach księgarskich. Z czasopism bibliotekarskich najobszerniejsze zestawienia informacyjne za-

mieszcza *Poradnik Bibliotekarza*, który stara się utrzymać rytm ukazywania się pisma.

Drugie miejsce po prasie, jako bardzo różnorodne pod względem informacji o nowościach wydawniczych, zajmuje radio. Program literacki Polskiego Radia jest tak ściśle związany z książką, że można jedynie wskazać najważniejsze audycje. Należą do nich stałe cykle powieści czytanych w odcinkach. Program I trzy razy w tygodniu, a w programie II pięć razy w tygodniu. W każdą sobotę w programie I nadawana jest bardzo interesująca pozycja pt. „Niezapomniane stronice” stanowiąca jednocześnie zagadkę literacką. „Wieczory antyczne” to również stała audycja poświęcona literaturze greckiej i rzymskiej. Co dwa tygodnie w programie I nadawana jest 30-minutowa audycja pt. „Książki, które na was czekają” (zawiera omówienia, recenzje oraz inscenizowane fragmenty najciekawszych, aktualnych pozycji wydawniczych) oraz — również co dwa tygodnie — „Nowości literatury światowej”. Godzinne audycje, nadawane raz w miesiącu to „Pisarz i książka” i „Nad książkami”, obie poświęcone twórczości pisarzy, ilustrowane fragmentami poszczególnych dzieł.

Dla młodzieży Polskie Radio nadaje m.in. cykl pt. „Wędrówki z książką” oraz „Przeglądy nowości literatury młodzieżowej”. Książka naukowa znajduje swoje miejsce w magazynie naukowym PWN, zaś książka muzyczna — w „Przeglądzie wydawnictw PWM”.

W audycji „Te książki warto przeczytać” omawiane są wydawnictwa popularnonaukowe.

Telewizja znacznie skromniej informuje o książce. Raz w tygodniu w audycji „Na półkach księgarskich” poszczególne wydawnictwa prezentują swoje nowości, Raz w miesiącu współczesna literatura piękna znajduje swe miejsce w „Oficyinie Pegaza”. Jeszcze tylko wypada wymienić 15-minutową audycję dla najmłodszych czytelników pt. „A co dalej” i dla starszych dzieci „Twoje książki” i „Książki czekają na ciebie” — nadawane mniej więcej raz w miesiącu — i to już jest wszystko.

Trzeba jednakże sobie uświadomić, że wielu książek, szczególnie tych najchętniej reklamowanych przez prasę, radio czy telewizję, często brak już w parę dni po ukazaniu się w księgarni. Czasem nawet nie dostają się na ładę, lecz zostają sprzedane tym, którzy wcześniej je zamówili.

W dużych miastach bardzo atrakcyjnym źródłem propagandy książki są wystawy księgarskie. Przed wystawami księgarskimi, zwłaszcza w dużych miastach, stale niemal tłoczą się przechodnie, aby dokonać przeglądu nowości i znaleźć coś interesującego dla siebie. Prócz prasy, radia i wystaw księgarskich częstym źródłem informacji o książkach są znajomi, w szkołach — nauczyciele, a w bibliotekach — katalogi biblioteczne i bibliotekarze.

Bibliotekarza nie zdziwi to zapewne, że bibliografie są źródłem informacji o książkach bardzo rzadko

wykorzystywanym przez czytelników. Poza pracownikami naukowymi i specjalistami zorientowanymi w źródłach informacji — ogół czytelników korzysta raczej z katalogów lub porad bibliotekarza niż z bibliografii. Oczywiście w takich zawodach i dziedzinach pracy jak dziennikarstwo, praca naukowa, nauczycielstwo, wynalazczość, nie można się obejść bez bibliografii i informacji. Ale czy zawsze trafia się do właściwego źródła?

W praktyce tak bywa, że osoby, które wprawnie posługują się bibliografiami, informatorami i pomocami bibliotecznymi, w niewielkim stopniu korzystają z pomocy i porady bibliotekarzy, bo potrafią się same obsłużyć. Niestety, takich czytelników wyrobionych i przygotowanych do korzystania z bibliotek jest jeszcze ciągle zbyt mało. Rzecz jasna, że przede wszystkim bibliotekarze powinni dobrze się orientować w ruchu wydawniczym i w zespole źródeł bibliograficznych, informujących o nowościach wydawniczych, aby mogli racjonalnie uzupełniać swe zbiory i udzielać właściwych porad czytelnikom. Trzeba sobie bowiem uświadomić, że dobra znajomość bieżącej produkcji wydawniczej jest podstawowym warunkiem kształtowania gustów czytelniczych i to w stopniu większym, niż to się zwykło przypuszczać.

Wyrobienie sobie orientacji w tym, co się dzieje na rynku wydawniczym nie jest łatwe ani proste. Nie wystarczy na to regularne przeglądanie gazet i czasopism, staranne nawet czytanie rubryk poświęconych

omawianiu nowości wydawniczych i oglądanie wystaw księgarskich. Wszystkie te źródła informacji nie mogą być dostateczne, bo żadne z nich nie daje pełnego przeglądu nowości. Ten pełny przegląd nowości podają: dwutygodnik *Nowe Książki*, przeznaczony dla bibliotekarzy i czytelników, a przede wszystkim tygodnik *Przewodnik Bibliograficzny*, który rejestruje całą polską produkcję wydawniczą.

1.3. Ruch wydawniczy w Polsce Ludowej

W pierwszych latach po wyzwoleniu ruch wydawniczy cechowała przypadkowość i żywiołowość; działało wówczas kilkadziesiąt wydawnictw prywatnych i spółdzielczych. W latach 1950—51 nastąpiło całkowite uspołecznienie i upaństwowienie działalności wydawniczej, w wyniku którego ustała działalność wydawców prywatnych. Cechą znamioną nowego okresu polityki wydawniczej było skoncentrowanie ruchu wydawniczego w dwudziestu kilku przedsiębiorstwach działających w Warszawie. Drugą wytyczną w polityce wydawniczej było przeprowadzenie specjalizacji w działalności wydawniczej. W konsekwencji nastąpił podział zadań i dziedzin pracy między wydawnictwami, a także ujawniła się potrzeba powołania do życia nowych wydawnictw, jak np. „Wiedza Powszechna” (1952 r.) dla wydawania literatury popularnonaukowej.

Pierwszym przedsiębiorstwem wydawniczym zor-

ganizowanym poza Warszawą było Wydawnictwo Literackie w Krakowie (1953 r.). Tendencja do tworzenia instytucji wydawniczych poza stolicą wzmogła się od 1956 roku. Obecnie działa ogółem około 40 państwowych i spółdzielczych przedsiębiorstw wydawniczych. Obok tych zawodowych instytucji wydawniczych działalność wydawniczą prowadzą również inne przedsiębiorstwa państwowe, spółdzielcze, CRZZ, organizacje i stowarzyszenia społeczne (np. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich).

Aż do końca 1957 roku o wydaniu książki decydował wydawca, który wraz z Domem Książki, czyli sprzedawcą, decydował o wysokości nakładu. Wydawca nie ponosił żadnej odpowiedzialności za produkcję wydawniczą, gdyż Dom Książki na własne ryzyko zakupywał od razu cały wydrukowany nakład książki. Doprowadziło to do poważnych błędów w naszej polityce wydawniczej. (Obszernie przedstawił te zagadnienia A. Bromberg w książce pt. „Książki i wydawcy. Ruch wydawniczy w Polsce Ludowej w latach 1944—1957”, Warszawa 1958). Wydawca przy ustalaniu nakładu nie liczył się z popytem, co spowodowało nagromadzenie się w magazynach Domu Książki ogromnych remanentów tzw. „cegieł” wydawniczych, czyli książek, które nie znalazły nabywcę.

Ten stan rzeczy uległ całkowitej zmianie od początku 1958 roku. Na instytucje wydawnicze nałożono odpowiedzialność za wydaną książkę aż do momentu jej sprzedania księgarzowi lub bezpośrednio odbiorcy.

Odtąd wydawca musi się liczyć z tym, czy książka planowana do wydania istotnie jest potrzebna i czy znajdzie nabywcę. Korzystnie oddziaływało również na ożywienie rynku wydawniczego powstanie kilkunastu instytucji wydawniczych poza Warszawą. Wydawnictwa te przyczyniły się do rozbudzenia twórczości i ruchu umysłowego wielu ośrodków, a także do pozyskania wielu nowych autorów.

Ogólne wyobrażenie o strukturze produkcji wydawniczej mogą dać czytelnikowi następujące dane liczbowe za rok 1962:

ogółem wydano	7 162 książek i broszur
w tym było przekładów z języków obcych	729 tytułów
na wydawnictwa naukowe przypadało	2 932 tytułów
na wydawnictwa popularnonaukowe	2 536 tytułów
na podręczniki szkolne	491 tytułów
na literaturę piękną ogółem	902 tytułów
na literaturę dla dzieci i młodzieży	301 tytułów

Jak z tego wynika, literatura piękna stanowi zaledwie 12% ogólnej produkcji wydawniczej, a na ogół nie przekracza 20% produkcji innych lat. Przeciętny czytelnik, korzystający z wypożyczalni, interesuje się głównie literaturą piękną, nie zdając sobie sprawy z tego, że stanowi ona zaledwie 1/6 całej produkcji wydawniczej.

Pierwszym wydawnictwem, które podjęło działalność w Polsce Ludowej i kontynuuje z powodzeniem do dziś, była Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”. Prowadziła ona szeroką i wielostronną działalność, obecnie jednak zachowała wyłącznie charakter wydawnictwa książek. Zdecydowaną przewagę wśród wydawanych przez nią książek ma współczesna beletrystyka przede wszystkim polska. Wśród cieszących się dużą popularnością serii „Czytelnika” trzeba wymienić „Bibliotekę XX-lecia”, serię kieszonkową „Nike” oraz miniaturową „Poeci Polscy”. „Czytelnik” wydaje również pamiętniki i książki dla dzieci i młodzieży.

Jednym z największych wydawnictw w zakresie literatury pięknej jest Państwowy Instytut Wydawniczy. Obok klasyki polskiej i obcej wydaje on dzieła współczesnych pisarzy polskich i obcych (w tym wiele tomików poezji). Bogato reprezentowane są w jego dorobku prace z historii i teorii literatury oraz krytyki literackiej. PIW wydaje aż 18 serii wydawniczych o bardzo różnorodnej tematyce. Najwybitniejsze utwory epickie literatury światowej przynosi „Biblioteka Arcydzieł i Powieści XX wieku”, „Biblioteka Poezji i Prozy” obejmuje dzieła klasyków literatury polskiej i obcej. Z innych wypada wymienić popularną „Bibliotekę Poetów”, Bibliotekę „Jednorożca” oraz bibliotekę „Syrenki”, „Bibliotekę Studiów Literackich” (dla młodzieży studiującej i polonistów), „Bibliotekę Pamiętników Polskich i Obcych” (pamiętnikarstwo polskie lub Polski dotyczące do I wojny światowej), „Mono-

grafie Czołowych Artystów Sceny Polskiej”, „Bibliotekę Szkolną” (lektury), „Ludzie Żywi” (biografie), cieszący się dużym powodzeniem „Klub Interesującej Książki” (nowości literatury współczesnej) oraz tzw. „Serię z Gołębkiem” zbliżającą czytelnikom twórczość poetów bratnich narodów.

Dużym wydawcą literatury pięknej jest Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, działająca pod patronatem Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego. Wydaje ona literaturę społeczno-polityczną, zwłaszcza dotyczącą historii ruchów ludowych i działalności ZSL, ale także literaturę popularnonaukową i literaturę piękną, głównie o tematyce wiejskiej. Zasłużyła się ona jako popularyzatorka powieści Kraszewskiego. Na uwagę zasługuje zapoczątkowana w 1959 r. seria popularnonaukowa LSW pt. „Biblioteka Uniwersytetów Ludowych i Powszechnych”. W związku z Milenium LSW podjęło wydawnictwo cyklu pn. „Powieści o Dziejach Ojczystych”, przeznaczonego dla młodzieży. Obejmuje on okres od czasów przedhistorycznych do XIX stulecia.

Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej obok prac specjalnych, poświęconych wiedzy wojskowej, wydaje liczne książki popularnonaukowe oraz utwory beletrystyczne o tematyce wojennej i wojskowej. Do nich należą pozycje ukazujące przystępnie tradycje ludowego wojska, ruchu oporu, walk partyzanckich. MON wydaje również pamiętniki autorów obcych, obejmujące okres ostatniej wojny światowej.

Największym wydawcą literatury pięknej, poza wymienionymi wydawnictwami warszawskimi, jest Wydawnictwo Literackie w Krakowie. Obok literatury klasycznej i współczesnej wydaje ono literaturę dla dzieci i młodzieży, teatralia, publikacje z zakresu sztuki, historii, historii literatury, publikacje społeczno-polityczne i wydawnictwa albumowe. Szeroko reprezentowane jest w Wydawnictwie krakowskie środowisko literackie i naukowe.

Wielokierunkową działalność wydawniczą w dziedzinie literatury rozrywkowej prowadzi Państwowe Wydawnictwo „Iskry”, którego specjalnością jest literatura współczesna dla młodzieży, popularyzująca wiedzę o Polsce i świecie współczesnym, o nauce, technice i sztuce. „Iskry” wydają również beletrystykę współczesną polską i obcą. Specjalnością tego wydawnictwa są reportaże polskie i zagraniczne, jak również literackie debiuty młodych poetów i prozaików. W ostatnich latach „Iskry” zainicjowały szereg bardzo ciekawych serii wydawniczych, takich jak „Biblioteka Niezapominajki” (poświęcona ciekawym postaciom i wydarzeniom historycznym), „Szkice z Historii Ruchu Młodzieżowego w Polsce”, „Co to jest?” (problemy życia społecznego), „Wiedza — Kultura — Społeczeństwo” (zagadnienia sztuki, kultury życia itp.).

Reportaże zagraniczne skupiają się w serii „Naokoło Świata” (podróżniczo-przygodowa) i „Świat się zmienia” (publicystyka o wyzwających się krajach Afry-

ki). Nauki matematyczno-przyrodnicze popularyzuje seria „Człowiek poznaje świat”.

Z wydawnictw regionalnych na uwagę zasługują: Wydawnictwo Poznańskie, Wydawnictwo Łódzkie, a przede wszystkim Wydawnictwo „Śląsk” w Katowicach, które kontynuuje serię biograficzną „Zasłużeni Ludzie Śląska” i krajoznawczą „Piękno ziemi śląskiej”, oraz prowadzoną dla Opolszczyzny „Bibliotekę im. Karola Miarki”.

Największym, a zarazem najbogatszym w tradycje, wydawcą książek dla dzieci i młodzieży jest Instytut Wydawniczy „Nasza Księgarnia”. Jednym z głównych kierunków tego wydawnictwa jest popularyzacja różnych dziedzin wiedzy i zjawisk życia codziennego, z którymi styka się dziecko w domu i szkole. Celowi temu służy „Biblioteka Młodego Technika” i „Technika wokół nas”. „Nasza Księgarnia” wydaje liczne wartościowe przekłady tzw. „klasyki dziecięcej” oraz wiele książek reprezentujących współczesną polską twórczość dla dzieci i młodzieży.

Specjalnością Państwowych Zakładów Wydawnictw Szkolnych (PZWS) są podręczniki szkolne oraz literatura fachowa dla nauczyciela, książki pedagogiczne, publikacje popularnonaukowe, pomoce szkolne typu graficznego jak również czasopisma (m.in. magazyn historyczny *Mówią Wieki*). Do najpopularniejszych serii wydawniczych PZWS-u należy historyczno-literacka Biblioteka „Polonistyki” oraz „Biblioteka Analiz Literackich”.

Największym wydawcą w Polsce jest Państwowe Wydawnictwo Naukowe (PWN). Wydaje ono dzieła naukowe, podręczniki dla szkół wyższych, skrypty i encyklopedie. Jego dziełem jest „Mała Encyklopedia Powszechna” oraz zapoczątkowana pierwszymi tomami „Wielka Encyklopedia Powszechna”. Wydaje ono prace instytutów naukowo-badawczych PAN.

Głównym wydawcą literatury popularyzującej wiedzę jest Wydawnictwo „Wiedza Powszechna”. Nauki ścisłe reprezentuje seria „Atomium” oraz „Przekroje” (monografie określonych wycinków nauk matematyczno-przyrodniczych). Pozostałe serie, jak „Biblioteka Wiedzy Historycznej”, „Sygnały”, „Myśli i Ludzie”, „Myśli Srebrne i Złote”, „Profile” popularyzują wiedzę humanistyczną. Problematykę geograficzno-społeczną reprezentuje seria „Kraje, Ludzie, Obyczaje”, „Poznaj Swój Kraj” oraz „Biblioteka Przygód i Podróży”. Do niewątpliwych osiągnięć Wydawnictwa należy seria „Wydawnictwa Popularno-Encyklopedyczne” (słowniki) oraz pomoce do nauki języków obcych.

Literatura społeczno-polityczna to specjalność przede wszystkim Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza” (choć książki z tej dziedziny wydają także inne instytucje np. Wydawnictwa MON, „Śląsk”, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza i inne). „Książka i Wiedza” wydaje przede wszystkim literaturę marksistowską, klasyczną oraz współczesną. W latach ostatnich zwiększyła się znacznie liczba wydanych pozycji z takich dziedzin, jak: filozofia, historia, socjologia,

ekonomia, psychologia i pedagogika, etyka i estetyka, religioznawstwo i nauki prawnicze. Wydawnictwo stara się również rozbudować dział literatury pięknej i popularnonaukowej (seria „Światowid”) ze szczególnym uwzględnieniem dzieł informacyjnych.

Najbogatszą tradycją działalności wydawniczej może się poszczycić Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, zwane krótko „Ossolineum”. Wydaje ono dzieła naukowe szeregu towarzystw i instytutów naukowych z dziedziny archeologii, etnografii, językoznawstwa i innych dyscyplin humanistycznych. „Ossolineum” jest wydawcą popularnej „Biblioteki Narodowej” i „Naszej Biblioteki” zawierającej lektury szkolne.

Największym wydawcą literatury technicznej są Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, które wydają książki z zakresu techniki, automatyki, cybernetyki, materiałoznawstwa, maszynoznawstwa, energetyki, teleelektryki i chemii. Wydawaniem literatury technicznej zajmują się również Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, Wydawnictwa Przemysłu Lekkiego i Spożywczego oraz Wydawnictwa Górniczo-Hutnicze w Katowicach.

Głównym wydawcą książek, broszur i poradników dotyczących rolnictwa, ogrodnictwa, zootechniki, mechanizacji i elektryfikacji rolnictwa, a także leśnictwa i łowiectwa jest Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne. Wydaje ono również książki dla szkół przy-

sposobienia rolniczego i podręczniki dla studentów wyższych szkół rolniczych.

Na uwagę zasługuje jedyne w tym rodzaju przedsiębiorstwo wydawnicze, mianowicie Polskie Wydawnictwo Muzyczne w Krakowie, które wydaje nuty, literaturę muzyczną i dzieła naukowe oraz popularno-naukowe związane z muzyką, a także wydawnictwa albumowe i monografie muzyków.

1.4. Pochwała bibliografii

Rewolucyjne przemiany, jakie dokonały się w świecie po drugiej wojnie światowej, sprawiły, że człowiek współczesny żywiej niż kiedykolwiek przedtem interesuje się tym, co dzieje się w kraju i poza jego granicami. Sięga więc po książkę i czasopismo, które stanowią najsprawniejsze źródło informacji o współczesnym życiu. Nie dość na tym. W naszym kraju podjęliśmy wielkie dzieło budowy socjalistycznego przemysłu i rolnictwa, a to pociąga za sobą konieczność organizowania dla wielu ludzi już pracujących specjalnych studiów zaocznych i eksternistycznych, w celu przygotowania dużej ilości wysoko kwalifikowanych specjalistów dla różnych dziedzin produkcji. Nie będzie więc żadną przesadą, jeśli się powie, że samo życie zapędziło setki tysięcy dorosłych ludzi do książki, że zmusza ono do sięgania po książkę nie tylko tych, którzy uczęszczają do szkoły, lecz również tych, którzy

dawno naukę ukończyli i posiadają różne dyplomy. Zesztą nawet dyplom szybko się starzeje, jeśli jego posiadacz nie będzie podążał za postępem wiedzy w swojej dziedzinie pracy.

Nie wystarczy dzisiaj być dobrym fachowcem i biegle znać swoją specjalność. Trzeba orientować się w wielu innych dziedzinach życia, bo każdy dzień stawia przed nami jakieś zagadki i zagadnienia. Trzeba więc nauczyć się racjonalnie korzystać z książek i czasopism oraz utrzymywać kontakt z nauką, która nieustannie się rozwija. Postęp w dziedzinie nauki po wojnie jest wynikiem zarówno daleko posuniętej specjalizacji, zasady zespołowości w wielu dziedzinach i zastosowania maszyn matematycznych oraz nowej techniki, jak też przeznaczenia ogromnych kwot na badania naukowe. Nauka nawiązała ściśle więź z problemami życia, a książka weszła w nasze życie, stała się naszą potrzebą. W porównaniu z okresem dwudziestolecia świat książek ogromnie się poszerzył i wzbogacił. Jednakże dla wielu czytelników, może nawet dla większości — świat książki to świat niespodzianek, świat pełen uroków znanych tylko tym, którzy w nim gospodarują. Niejeden czytelnik chciałby się zaznajomić bliżej z tym światem, przeniknąć jego tajemnice, rozpoznać jego mechanizm, aby zrozumieć prawa, jakie w nim rządzą. Bo tylko tą drogą możemy się ustrzec błędów i rozczarowań, a także zawodów.

Rozpocznijemy od próby ogarnięcia obszaru i wielkości tego świata książki. Rzecz wielce znamienita, że

na pytania o ilości tytułów (pozycji) wydawanych rocznie w Polsce — rzadko można usłyszeć od czytelników liczbę szacunkową odpowiadającą przeciętnej rocznej. Okazuje się, że przeważają bałamutne wyobrażenia i przeświadczenia nie oparte ani na wiedzy, ani na refleksji. Dla naszych rozważań możemy przyjąć, że w Polsce ukazuje się corocznie 6 000 tytułów w nakładach około 80 milionów egzemplarzy. Przeciętny nakład książki wynosi więc u nas ponad 10 000 egzemplarzy. Ze statystyki wydawniczej, jaką ogłasza Unesco wynika, że najwięcej tytułów wydaje Związek Radziecki. Polska zajmuje środkowe miejsce w tabeli państw wydających więcej niż 4 000 tytułów rocznie. Oblicza się, że w okresie od 1944 do 1963 r. ukazało się w Polsce około 100 000 tytułów (pozycji wydawniczych) w nakładzie łącznym około 1 miliarda 250 milionów egzemplarzy. Nie ma dzisiaj dziedziny wiedzy, gospodarki i życia, której potrzeb nie obsługiwałyby książki na różnych poziomach opracowania. Nie ma takich zagadnień, tematów, problemów, zawodów, które nie miałyby odbicia w świecie polskiej książki powojennej.

Nie znaczy to bynajmniej, że wszystkie potrzebne książki zostały opracowane i wydane. Brak jeszcze wielu podstawowych dzieł, nawet do studiów. Ale i w dziedzinie nauki planuje się coraz lepiej i coraz częściej nauka polska uzyskuje światowe sukcesy. A książka jest tym czynnikiem, który ułatwia przekazywanie zdobyczy nauki, techniki i sztuki. Nieustan-

nie ukazują się nowe książki ze wszystkich dziedzin wiedzy, nowe opracowania wynalazków i doświadczeń, nowe dzieła literackie i artystyczne.

Bez przewodnika, bez informatora ani księgarz, ani bibliotekarz, choćby najlepiej fachowo przygotowany — nie mógłby orientować się w świecie książek i nowości wydawniczych. Nikt nie potrafiłby opanować dziesiątków tysięcy tytułów i nazwisk. Z pomocą przychodzi pracownikom książki i czytelnikom — bibliografia.

A więc bibliografia! Ona to jest niezawodnym przewodnikiem w rozległym świecie książek. Pełni w nim podobną rolę, jaką w nieznaney okolicy odgrywa przewodnik turystyczny, w terenie mapa, w świecie roślin i zwierząt — klucze do oznaczania roślin i zwierząt, na obszarze wiedzy ogólnej lub specjalnej — encyklopedie, słowniki rzeczowe itp. Z bibliografią, z pomocami typu bibliograficznego spotykamy się często. Jest przecież bibliografią już spis książek służących do opracowania referatu lub odczytu, jest nią otrzymany w księgarni wykaz specjalistycznej lektury niezbędnej do pogłębienia fachowych wiadomości. Bibliografia odpowiada na liczne różnorodne pytania, ułatwia obsłużenie i zaspokojenie najróżnorodniejszych potrzeb czytelniczych.

To pewne, że w zawodzie księgarskim czy bibliotekarskim, a także w działalności kulturalno-oświatowej i w pracy naukowej, czyli wszędzie tam, gdzie głównym przedmiotem działania jest książka i czaso-

pisma — bez bibliografii obejść się nie można. W innych zawodach a także w czytelnictwie indywidualnym jest ona bardzo przydatna i pomocna.

Dla naszych celów popularyzatorskich wystarczy powiedzieć, że bibliografią nazywamy zarówno czynność spisywania i opisywania książek, jak i wynik tej czynności, tj. uporządkowany spis książek, czasopism lub artykułów — najczęściej ogłoszony w postaci książki, broszury lub zestawienia w książce albo czasopiśmie.

Warto przy tej sposobności wspomnieć, iż bibliografia znana była jako pomoc naukowa od kilku wieków i ma swoją dawną historię, obfitującą w rozliczne przygody, interesujące dla każdego miłośnika książek. Na jej kartach widnieją nazwiska takich luminarzy kultury i nauki w Polsce jak biskup Józef Jędrzej Załuski, twórca pierwszej Biblioteki Narodowej, zwanej Biblioteką Załuskich (1747), autor pierwszej bibliografii narodowej, czyli spisu książek polskich i Polski dotyczących; Feliks B e n t k o w s k i, autor pierwszej „Historii literatury polskiej” (1814), a właściwie pierwszej rozumowanej bibliografii piśmiennictwa polskiego, Samuel Bogumił Linde, twórca „Słownika języka polskiego” (1807—1814), Józef Maksymilian Ossoliński, twórca Zakładu Narodowego Ossolińskich we Lwowie (1826), dzisiaj we Wrocławiu, Joachim L e l e w e l, autor „Bibliograficznych ksiąg dwojga” (1823—1826), którymi uTOROWAŁ drogę do naukowych metod w dziedzinie bibliografii, Jerzy

Samuel B a n d t k i e, historyk drukarstwa i dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej (1811—1835), a przede wszystkim Karol E s t r e i c h e r, twórca monumentalnej „Bibliografii polskiej”, obejmującej już dzisiaj 40 ogromnych tomów, w których zarejestrował, opisał i opracował naukowo (wraz z synem Stanisławem, który kontynuował dzieło ojca) prawie wszystkie druki polskie i Polski dotyczące od początków drukarstwa w XV wieku do 1900 roku. Być bibliografem znaczyło tyle w XVIII i XIX w., co być człowiekiem nauki i znawcą piśmiennictwa. Bibliograf musiał być polihistorem i encyklopedystą.

Dzisiaj bibliografia znowu zdobyła sobie poważne stanowisko zarówno w nauce jak i w praktyce życia codziennego, dlatego że bez jej pomocy nie można się obyć w żadnej dziedzinie nauki i techniki. Na prace i wydawnictwa bibliograficzne wydaje państwo poważne kwoty. Chodzi o to, aby się te wkłady opłacały, aby jak najwięcej instytucji korzystało z usług bibliografii. Można śmiało powiedzieć, że sztuka uczenia się, poziom kultury czytelnicznej i umiejętność samodzielnego wybierania książek w dużym stopniu zależą od znajomości podstawowych bibliografii i umiejętności posługiwania się nimi.

2. BIBLIOGRAFIE

2.1. Co to jest bibliografia?

Ze słowem i pojęciem bibliografia spotykamy się bardzo często. W każdej książce naukowej, a często także w popularnonaukowej, po tekście spotyka się zestawienie publikacji, na których opierał się autor lub które zaleca czytelnikom, zatytułowane: „bibliografia” lub „literatura przedmiotu”. W wielu książkach po każdym rozdziale można spotkać takie zestawienia książek z różnych dziedzin piśmiennictwa, które w tytule mają słowo: bibliografia.

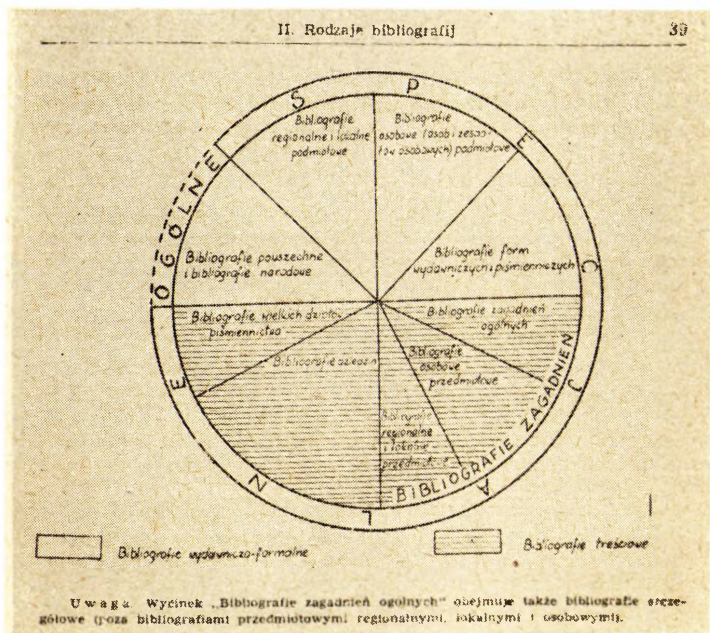
Termin „bibliografia” w nauce i w bibliotekarstwie ma trzy różne znaczenia. Najczęściej używa się go na oznaczenie każdego spisu książek, prac czy artykułów, ułożonego dla jakiegoś celu. W tym znaczeniu mówimy, że ktoś opracował lub wydał bibliografię z jakiejś dziedziny piśmiennictwa lub o jakimś przedmiocie albo osobie. W drugim znaczeniu używa się tego terminu na oznaczenie dziedziny nauki, zajmującej się badaniem i opisywaniem książek, zwłaszcza dawniej wydanych. Wreszcie używa się pojęcia bibliografia na oznaczenie umiejętności sporządzania spisów książek. W tym celu np. Instytut Bibliograficzny opracował ze-

spółowo specjalny podręcznik pt. „Metodyka bibliograficzna. Poradnik dla autorów bibliografii specjalnych”. W niniejszej książce posługiwać się będziemy pojęciem bibliografia wyłącznie w pierwszym znaczeniu. Chodzi nam o zestawienia książek, prac i artykułów.

Przedmiotem bibliografii, czyli spisów bibliograficznych, jest całe piśmiennictwo, a więc wszystko, co ukazuje się w druku, zarówno w postaci książek czy broszur jak i artykułów w czasopismach i wydawnictwach zbiorowych. Bibliografia chroni przed zapomnieniem i zatarciem to wszystko, co zostało wydrukowane lub powielone dla rozpowszechnienia w społeczeństwie. Tylko poprzez bibliografie można się dowiedzieć o wielu książkach, pracach i artykułach, o których słuch i ślad zaginęły. Tylko bibliografom i bibliografiom zawdzięczamy uratowanie dla pamięci narodowej wielu dzieł bezpowrotnie straconych lub pisarzy zapomnianych. Dla przeciętnego czytelnika najważniejsze jest to, iż bibliografia ułatwia orientowanie się w świecie książki współczesnej. Chodzi o to, jak trafić do właściwej bibliografii? To jest właśnie główny przedmiot „Bibliografii dla wszystkich”.

Zanim jednak do niego przejdziemy, musimy czytelnikowi uprzytomnić, że istnieją różne rodzaje bibliografii. Jednakże wspólną cechą ich wszystkich jest to, że składają się one z szeregu opisów bibliograficznych książek lub utworów piśmienniczych. Każdy taki opis, czyli pozycja bibliograficzna, wykazuje: autora,

tytuł wydawnictwa wraz z podtytułem, kolejność wydania, miejsce i rok wydania, wydawcę, a także objętość. Ten kto układa bibliografię musi dokonać opisów bibliograficznych tych prac, które chce w bibliografii wykazać, a następnie musi te opisy odpowiednio uporządkować, tzn. ułożyć w kolejności np. alfabetycznej, chronologicznej lub innej w zależności od celu i potrzeby.

Ryc. 1.

W obrębie bibliografii, jako umiejętności sporządzania spisów bibliograficznych, stosuje się różne zasady doboru materiałów do spisów bibliograficznych np. według tego, gdzie się dane prace (w bibliografii zwane dokumentami) ukazały lub kto je wydał (cechy wydawnicze — formalne) albo według treści, czyli zawartości wykazywanych dzieł i utworów.

W związku z różnymi kryteriami doboru materiałów dzieli się bibliografię na dwa główne rodzaje: a) bibliografię ogólną i b) bibliografię specjalną. Do bibliografii ogólnych zalicza się tylko bibliografię narodową, czyli takie bibliografie, które wykazują całą produkcję wydawniczą państwa. Natomiast wszystkie inne bibliografie nazywa się ogólnie bibliografiami specjalnymi. Do tej grupy bibliografii zalicza się: bibliografie wielkich dziedzin piśmiennictwa (np. medycyna, technika, historia, literatura), bibliografie dziedzin (np. chirurgia, elektrotechnika), bibliografie zagadnień (regionalne, lokalne, osobowe), form wydawniczych (np. czasopisma).

Inna jest zasada podziału bibliografii, która bierze pod uwagę zasięg chronologiczny bibliografii. Z tego punktu widzenia rozróżniamy:

a) bibliografie retrospektywne, które rejestrują publikacje wydane w oznaczonym (w tytule bibliografii), zamkniętym okresie czasu (np. za okres kilku lub kilkudziesięciu albo i kilkuset lat),

b) bibliografie bieżące, które rejestrują na bieżąco (w zeszytach wydawanych periodycznie, np. co ty-

dzień, kwartał lub rok) publikacje ukazujące się w oznaczonych kolejnych okresach czasu,

c) bibliografie prospektywne, wykazujące publikacje jeszcze nie wydane, lecz zapowiadane przez wydawców.

Bibliografia pojęta jako spis i opis wskazuje książki, ułatwia wyznaczenie odpowiedniej książki, pracy czy artykułu, współdziała niejako w jej udostępnieniu, podaje nazwę instytucji wydawniczej, a nierzadko nawet miejsce jej przechowania, tzn. bibliotekę, która posiada daną książkę.

W naszych czasach ogromnie wzrosło znaczenie bibliografii. Oddziaływały na to różne przyczyny. Najważniejsze z nich są następujące: 1) bujny wzrost produkcji wydawniczej i ogromne jej zróżnicowanie, 2) wzrost ilości materiałów i znaczenia czasopism, zwłaszcza technicznych i naukowych, 3) niebywały rozwój nauki i techniki, 4) upowszechnienie bibliotek i czytelnictwa, 5) rozwój sieci ośrodków informacyjno-bibliograficznych i usług bibliograficznych.

Każdemu czytelnikowi, każdemu człowiekowi interesującemu się książkami i publikacjami, poszukującemu książek dla jakichkolwiek celów potrzebne są informacje o książkach i treści czasopism, toteż ilość spisów bibliograficznych czyli bibliografii i poradników bibliograficznych rośnie z każdym rokiem.

Głównym zadaniem bibliografii jest dostarczenie informacji o piśmiennictwie, o istnieniu i zawartości

różnego rodzaju druków i dokumentów piśmienniczych, a to w celu zaspokojenia potrzeb naukowych, praktycznych, kulturalnych i handlowych. Świadczeniami swymi obejmuje bibliografia zarówno badaczy, działaczy życia praktycznego, pracowników książki i jak najszerszej pojęte kręgi czytelnicze. Można przeto w skrócie mówić, że istnieją bibliografie dostosowane do potrzeb i poziomu różnych kręgów czytelników.

Ogromny przyrost coroczny produkcji wydawniczej i jej zróżnicowanie sprawiają, że bez bibliografii nie można się orientować w świecie książek, czasopism i najrozmaitszych dokumentów życia. To właśnie bibliografowie i różne bibliografie torują księgarzom, bibliotekarzom i czytelnikom drogę w tym gąszczu piśmiennictwa, dobierając materiały i informacje pod kątem różnych potrzeb i wymagań.

Chodzi o to, aby znajomość bibliografii w niezbędnym zakresie upowszechnić wśród bibliotekarzy i pracowników kulturalno-oświatowych, aby lepiej orientowali się w świecie książki. Przez opanowanie elementarnej, a jednocześnie podstawowej wiedzy bibliograficznej mogą oni lepiej obsługiwać potrzeby czytelników, a jednocześnie wpływać na podnoszenie się kultury czytelniczej.

2. 2. Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej

Najważniejszą a zarazem największą instytucją centralną w Polsce, prowadzącą prace z zakresu teorii i metodyki bibliografii, jest Instytut Bibliograficzny

Biblioteki Narodowej. Głównym jego zadaniem jest opracowywanie i wydawanie zespołu bibliografii narodowych rejestrujących całokształt bieżącej produkcji wydawniczej w Polsce na podstawie egzemplarza obowiązkowego wszystkich publikacji nadsyłanych przez drukarnie do Biblioteki Narodowej. Ów zespół bibliografii narodowych stanowią trzy wydawnictwa: 1) tygodnik pt. *Przewodnik Bibliograficzny, Urzędowy wykaz druków wydawanych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, 2) rocznik pt. *Bibliografia Czasopism i Wydawnictw Zbiorowych* oraz 3) miesięcznik pt. *Bibliografia Zawartości Czasopism*. Wydawnictwa te dają pełną informację o produkcji wydawniczej w Polsce. Na podstawie materiałów bibliografii narodowej i w oparciu o egzemplarz obowiązkowy druków Instytut opracowuje i ogłasza urzędową statystykę wydawnictw w roczniku pt. *Ruch Wydawniczy w Liczbach*.

W Instytucie Bibliograficznym prowadzi się od lat prace nad bibliografią retrospektywną druków polskich za okres 1901—1955.

Instytut Bibliograficzny jest centralnym ośrodkiem prac bibliograficzno-dokumentacyjnych w zakresie nauki o książce. Publikuje on rocznik pt. *Bibliografia Bibliografii i Nauki o Książce*, który informuje o piśmiennictwie polskim z dziedziny bibliografii i nauki o książce. O najnowszych i najcenniejszych publikacjach obcych i artykułach z czasopism zagranicznych z tych dziedzin informuje „Przegląd Piśmiennictwa

o Książce”, ukazujący się jako dodatek do kwartalnika *Przegląd Biblioteczny*. Cenny materiał informacyjny zawiera kartoteka retrospektywna bibliografii i nauki o książce, znajdująca się w Instytucie, a ujmująca materiał w dwóch układach: alfabetycznym i rzeczowym. Uwzględnia ona również artykuły z czasopism i fragmenty prac. Instytut prowadzi ponadto kartotekę piśmiennictwa zagranicznego z zakresu księgoznawstwa i dokumentacji a także centralny katalog księgoznawstwa, gromadzący opisy dzieł z tego zakresu, znajdujących się w stu kilkunastu największych bibliotekach polskich. Instytut posiada specjalny księgozbiór z zakresu księgoznawstwa liczący ponad 35 tys. woluminów (w tym 800 tytułów bieżących czasopism zagranicznych). Ważnym zadaniem Instytutu jest prowadzenie prac koordynacyjnych i instrukcyjno-metodycznych w zakresie bibliografii. W tym celu przeprowadza on centralną ewidencję prac bibliograficznych podejmowanych przez instytucje i poszczególne osoby i co kilka lat ogłasza „Wykaz polskich bibliografii nie opublikowanych (planowanych, opracowywanych i ukończonych)”. Ktokolwiek więc planuje opracowanie jakiejś bibliografii, powinien w Instytucie Bibliograficznym zasięgnąć informacji, czy ktoś inny już takiej bibliografii nie opracował lub nie zaplanował.

Od 1961 r. Instytut Bibliograficzny wspólnie z Departamentem Pracy Kulturalno-Oświatowej i Bibliotek Ministerstwa Kultury i Sztuki koordynuje również

poczynania bibliotek wojewódzkich i miejskich w zakresie bibliografii zalecającej.

Instytut zajmuje się także pracami z zakresu teorii, organizacji i metodyki bibliografii. Wyniki tych prac ogłasza się w *Biuletynie Instytutu Bibliograficznego*, który ukazuje się nieregularnie. Największą publikacją z tej dziedziny jest dzieło zbiorowe pracowników Instytutu pt. „Metodyka bibliograficzna. Poradnik dla autorów bibliografii specjalnych”, opracowane pod redakcją Heleny Hleb-Koszańskiej, Marii Dembowskiej i Henryka Sawoniaka (Wyd. 2 W-wa 1963).

Witkowska Alina: *Równieśnicy Mickiewicza. Życiorys jednego pokolenia.* — W-wa 1962 „Wiedza Powszechna” 16° s. 325, tabl. 14, portr. 18 zł 27.

Esej literacki o pokoleniu młodzieży wileńskiej urodzonej na przełomie XVIII i XIX w. Autorka ukazuje studenckie i uczniowskie organizacje Filomatów, Filaretów, Promichnistych, ideały ówczesnej młodzieży, ich cele, zasady moralne i obywatelskie. Dano obszerny charakterystyki reprezentantów tego pokolenia: Jeżowskiego, Zana, Czeczota, Mickiewicza, Kulakowskiego, Łozińskiego. Książka omawia zagadnienia z pogranicza socjologii często odsyłając czytelnika do filozofii i kultury Europy zachodniej. Praca jest bardzo udaną popularyzacją kierunku literatury romantycznej, jej charakteru i rozwoju, zwłaszcza twórczości Mickiewicza. Dla ludzi posiadających wiedzę literacką w zakresie szkoły średniej.

8 : 93/99

930 85(438) : 884(09)

1. Literatura polska — historia — XIX w.
2. Mickiewicz Adam
3. Wino — kultura — XIX w.

B. N. — I. B. 540/62

Ryc. 2.

Dla szerszych kręgów czytelników opracowuje Instytut bibliografie zalecające na różne tematy, przeważnie z okazji rocznic kulturalnych, oraz poradniki

bibliograficzne. W ostatnich latach ukazały się takie bibliografie zalecające poświęcone Mickiewiczowi, Słowackiemu, Chopinowi, Orzeszkowej i Konopnickiej, a także przeglądowi wybitnych dzieł pisarzy rosyjskich i radzieckich „Od Puszkina do Erenburga”.

Wielką pomocą Instytutu dla bibliotek zarówno powszechnych jak i naukowych są drukowane karty katalogowe dla około 5 tysięcy pozycji *Przewodnika Bibliograficznego* rocznie. Biblioteki prenumerujące karty katalogowe mogą łatwiej rozwiązać problem opracowania nowych nabytków i formowania katalogów oraz kartotek zagadnieniowych. Oprócz rejestracyjnych kart katalogowych Instytut wydaje także karty adnotowane dla literatury pięknej i popularnonaukowej.

2.3. Bibliografia retrospektywna

W miarę rozwoju kultury i świadomości narodowej każdy naród dąży do zarejestrowania całego swojego dorobku piśmienniczo-wydawniczego. Rezultatem tych dążeń są spisy druków wydanych w przeszłości, czyli bibliografie retrospektywne. Narody anglosaskie zaczęły prace nad retrospektywną bibliografią narodową już w drugiej połowie XVII wieku. U nas Józef Andrzej Załuski, twórca Biblioteki Publicznej Załuskich, dwieście lat temu pierwszy podjął opracowanie retrospektywnej bibliografii narodowej. Niestety, dzie-

ło jego pozostało w rękopisie i po długich kolejach losu uległo zniszczeniu w powstaniu warszawskim.

Najwcześniejszą próbą ogarnięcia całego piśmiennictwa polskiego w układzie działowo-chronologicznym była dwutomowa publikacja Feliksa B e n t k o w s k i e g o: „Historia literatury polskiej wystawiona w spisie dzieł drukiem ogłoszonych” (1814). Ukazanie się dzieła Bentkowskiego miało ogromne znaczenie dla postępu dalszych prac nad retrospektywną bibliografią narodową, mimo że hamował je brak odpowiednich instytucji naukowych i bibliotek.

Marzenia i usiłowania zorganizowania wielkiego warsztatu bibliograficznego urzeczywistnił dopiero prawdziwy tytan pracy wśród bibliografów polskich — K a r o l E s t r e i c h e r (1827—1908). Stopniowo zdołał on zorganizować jedyny w swoim rodzaju prywatny warsztat bibliograficzny i w oparciu o ten warsztat podjął od 1870 r. wydawnictwo największego i najambitniejszego dzieła, jakie zna nauka polska: „Bibliografii polskiej”. Składa się ona z kilku części (serii). Najwcześniejszą ukazała się seria I zawierająca w siedmiu tomach spis druków z lat 1800—1880. Następnie ukazała się seria II w czterech tomach, które zawierają zestawienie druków od początków drukarstwa w Polsce (XV w.) do 1889 r. w układzie chronologicznym, tzn. że pod kolejnymi latami wymieniano w układzie alfabetycznym w skrócie autora, tytuł, miejsce wydania druku. Najważniejsza jest seria III „Bibliografii” (od t. 12 numeracji ogólnej), podająca pełne opisy dru-

ków od XV—XVIII w. w układzie alfabetycznym, zaopatrzone w krytyczne adnotacje Estreicherów. Adnotacje zawierają informacje o treści danego druku, o bibliografiach, w których jest on już cytowany, czasem dane życiorysowe i literaturę dotyczącą autora, a także przy drukach starszych i rzadkich informacje w których bibliotekach znajdują się zachowane egzemplarze. Ta część „Bibliografii polskiej” doprowadzona była przez K. Estreicherów do litery M. Następne tomy — do litery Y — wydał Stanisław Estreicher, a dzieło obydwóch Estreicherów kontynuuje K. Estreicher junior, który wydał jeden zeszyt kolejnego tomu (34 t.) obejmujący początek litery Z; zawiera on bogate materiały bibliograficzne dotyczące Załuskich.

Dopełnieniem pierwszej serii „Bibliografii polskiej XIX stulecia”, obejmującej siedem tomów, są oddzielnie wydane (poza ogólną numeracją) cztery tomy „Bibliografii”, zawierające zestawienie druków z lat 1881—1900 w układzie alfabetycznym. Tak więc, „Bibliografia polska” Estreicherów zawiera spis druków polskich od początków drukarstwa do końca wieku XIX w kilku układach alfabetycznych i zestawienie chronologiczne do 1889 roku. Całość „Bibliografii polskiej” (wraz z dwoma tomami dodatkowymi) obejmuje 40 tomów.

„Bibliografia polska” Estreicherów opracowywana była na długiej przestrzeni czasu. Odbiło się to niekorzystnie na opracowaniu przede wszystkim druków XIX wieku, gdyż są one zestawione w trzech układach

P O Ł S K A A K A D E M I A N A U K

BIBLIOGRAFIA POLSKA

KAROLA ESTREICHERA

(1827—1908)

DYREKTORA BIBLIOTKI JAGIELLOŃSKIEJ

CZĘŚĆ PIERWSZA — WYDANIE DRUGIE

TOM III (litera C)

KRAKÓW MCMLXII

NAKŁADEM UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO

Ryc. 3.

KAROL ESTREICHER

BIBLIOGRAFIA POLSKA

XIX STULECIA

WYDANIE DRUGIE

TOM III LITERA G

pod redakcją
KAROLA ESTREICHERA
profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego

KRAKÓW 1962
CZCIONKAMI DRUKARNI NARODOWEJ

Ryc. 4.

alfabetycznych: a) tomy 1—5, b) tomy 6—7, c) 4 tomy dodatkowe za lata 1881—1900. W ostatnich latach K. Estreicher jr podjął prace nad scaleniem i uzupełnieniem „Bibliografii polskiej XIX stulecia”. Dotychczas ukazały się trzy tomy drugiego wydania tej „Bibliografii” z obszernym wstępem, omawiającym genezę i historię „Bibliografii polskiej”.

Dzieło Estreicherów uważane jest za bibliografię narodową, gdyż rejestruje wydawnictwa opublikowane na polskim terytorium państwowym i etnicznym niezależnie od języka, wszystkie wydawnictwa polskiego autorstwa niezależnie od miejsca wydania i języka, wszystkie dokumenty polskie niezależnie od autorstwa i miejsca wydania a także dzieła obce dotyczące Polski i Polaków.

Prace nad bibliografią retrospektywną piśmiennictwa polskiego w XX wieku prowadzi od 1950 r. Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej. Pierwszym podstawowym źródłem do tej kontynuacji „Bibliografii polskiej” Estreicherów były materiały bibliograficzne zawarte w rocznikach *Przewodnika Bibliograficznego* założonego w 1878 r. przez Wł. Wisłockiego, od 1928 r. w rocznikach *Urzędowego Wykazu Druków Wydanych w Rzeczypospolitej Polskiej*, wreszcie w rocznikach *Przewodnika Bibliograficznego* stanowiącego od 1944 r. kontynuację urzędowej bibliografii ogólnej. Później korzystano również z innych materiałów, zawartych w *Książce, Kniżna Letopis Pravitel'stvennyj vestnik, Nowości wydawnicze* i in. oraz katalogach

BN, Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. W pierwszej kolejności mają być ogłoszone materiały z *Przewodnika Bibliograficznego* za okres 1944—1955.

Bibliografia retrospektywna ma ogromne znaczenie dla nauk historycznych, w szczególności dla studiów historyczno-literackich, badań nad dziejami kultury i przeszłości narodu a także dla dziejów nauki.

„Bibliografia” Estreicherów stanowi podstawę do badania piśmiennictwa polskiego wszystkich dziedzin wiedzy. Jednakże nie może ona zaspokoić wszystkich potrzeb nauki, gdyż obejmuje tylko druki zwarte, czyli książki i broszury. Dlatego już w ostatnich dziesiątkach lat ubiegłego stulecia podjęto opracowywanie retrospektywnych bibliografii specjalnych, uwzględniających również materiał zawarty w czasopiśmie.

Dla nauk humanistycznych największe znaczenie do dnia dzisiejszego mają: „Bibliografia historii polskiej” (1891—1914) Ludwika Finkla, wznowiona w postaci fotooffsetowego przedruku w 1956 r. i „Literatura Polska” Gabriela Korbuta (wyd. 2, 1929—31). Bibliografia Finkla zawiera wykaz źródeł historycznych i bibliografię opracowań, dotyczących historii wewnętrznej i politycznej Polski do r. 1815. Kontynuacją Bibliografii Finkla jest „Bibliografia historii Polski XIX wieku 1815—1914” pod redakcją St. Płoskiego. Dotychczas ukazały się: tom wstępny i tom I 1815—1831.

Czterotomowe dzieło Korbuta nie jest historią literatury, lecz książką podręczną typu bio-bibliograficz-

BIBLIOGRAFIA
LITERATURY
POLSKIEJ
NOWY
KORBUT

PIŚMIENNICTWO
STAROPOLSKIE

nego dla studiujących naukowo dzieje piśmiennictwa polskiego. Obejmuje ona okres od wieku X do 1914, tj. do wybuchu I wojny światowej. Omówienie poszczególnych autorów i ich prac poprzedzone jest w „Literaturze polskiej” charakterystyką okresów literatury. Korbut podaje krótko najważniejsze dane biograficzne dotyczące pisarza, uwzględnia pierwsze i krytyczne lub pełne wydania jego dzieł, a ponadto literaturę o nim i jego utworach z uwzględnieniem artykułów i recenzji. Dużym ułatwieniem w korzystaniu z „Korbuta” są skorowidze autorów i dzieł anonimowych oraz tablice chronologiczne do dziejów oświaty i kultury w Polsce. Instytut Badań Literackich zapowiada wydanie rozszerzonego „Korbuta”. „Nowy Korbut” pt. „Bibliografia literatury polskiej” — przy zachowaniu dotychczasowej metody opracowania poszczególnych pisarzy — będzie miał układ słownikowy w obrębie stuleci. W końcu 1963 r. ukazała się część I tomu I „Piśmiennictwo staropolskie”, obejmującego okres od końca X do połowy XVIII wieku. Całość obejmie 20 woluminów.

2.4. Bibliografia bieżąca ogólna. Przewodnik Bibliograficzny

Najważniejszym wydawnictwem bibliograficznym, informującym o tym wszystkim, co się ukazuje drukiem na terenie całej Polski, jest tygodnik *Przewodnik Bibliograficzny* z podtytułem *Urzędowy Wykaz*

Druków wydanych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Przewodnik jest więc polską bibliografią narodową bieżącą i ogólną. Ukazuje się on od końca 1946 roku, a wydaje go Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej w Warszawie. W 1955 r. wyszedł tom obejmujący lata 1944—1947. W okresie przedwojennym, od 1928 do 1939 roku wychodził tygodnik bibliograficzny pod tytułem „Urzędowy Wykaz Druków wydanych w Rzeczypospolitej Polskiej”, obecny „Przewodnik” jest więc jego kontynuacją. Swoim podwójnym tytułem nawiązuje on do nazwy czasopisma bibliograficznego założonego w 1878 r. przez Władysława Wisłockiego i do urzędowej bibliografii, rozpoczętej w 1928 roku w ramach Biblioteki Narodowej. *Przewodnik Bibliograficzny* rejestruje, czyli opisuje prawie wszystko, cokolwiek ukazuje się drukiem, lub w innej technice graficznej w Polsce. Pomija on tylko wydawnictwa służbowe, rozkłady jazdy oraz druki reklamowe, afisze, ogłoszenia itp. a także niezmienione ulotki i nadbitki. W każdym zeszycie ogłasza opisy książek, broszur, map, nut, rycin, stanowiących wydawnictwa samoistne, jak również tytuły nowo pojawiających się czasopism i tytuły tych czasopism, które przestały wychodzić, z oznaczeniem ostatniego numeru. Przy dziełach zbiorowych, tj. składających się z prac kilku autorów, podaje ich zawartość. Opisy poszczególnych pozycji oparte są na autopsji, tj. na oglądzie druków wpływających do Biblioteki Narodowej na podstawie ustawy o bezpłatnym dostarczaniu druków

ukazujących się w kraju dla celów urzędowej rejestracji druków. Opis wymienia także dzienną lub miesięczną datę ukończenia druku i wysokość nakładu. Przy każdej pozycji znajduje się znak klasyfikacji dziesiętnej, oznaczający do jakiego działu i poddziału w obrębie klasyfikacji dziesiętnej należy dana książka, oraz hasła przedmiotowe (od 1957 r.). Kwadracik □ umieszczony przy opisie wskazuje, że rejestrowana książka zawiera bibliografię przedmiotu, tzn. że można się z niej dowiedzieć o innych jeszcze znanych autorowi publikacjach dotyczących tego samego tematu.

Bibliotekarzom warto przypomnieć, że kółeczko przy pewnych pozycjach oznacza, że dla wymienionej książki Biblioteka Narodowa nie przygotowała drukowanej karty katalogowej.

Poszczególne opisy są kolejno liczbowane w obrębie każdego roku, co ułatwia zamawianie drukowanych kart katalogowych. Na końcu każdego zeszytu *Przewodnika* podane są numery pozycji książek, zatwierdzonych przez Ministerstwo Oświaty dla bibliotek szkolnych i pedagogicznych oraz numery pozycji książek, do których Instytut Bibliograficzny wydał adnotowane karty katalogowe.

Przewodnik spełnia dwie ważne funkcje: dokumentacyjną oraz informacyjną. Jako bibliografia narodowa jest dokumentem historycznym, umożliwiającym przyszłym pokoleniom badanie i poznanie piśmiennictwa naszej epoki, a przez to, że ukazuje się co tydzień —

informuje bieżąco o tym, co się w ostatnim okresie ukazało. Jako wydawnictwo informacyjne podaje również istnienie streszczeń oraz zawartość dzieł zbiorowych, wyliczając bądź pełną treść po formułce: „zawiera”, lub niepełną, w wyborze, po formułce: „zawiera m.i.”. Funkcję informacyjną spełniają również adnotacje, wskazujące na przeznaczenie książki lub krąg jej odbiorców.

Cała produkcja wydawnicza opisywana jest w następujących działach: 1. Marksizm-leninizm. 2. Polska Ludowa (zagadnienia polityczne i gospodarcze). 3. Budownictwo komunistyczne i socjalistyczne ZSRR i krajów demokracji ludowej. 4. Polityka i gospodarka światowa. 5. Filozofia. 6. Historia. 7. Nauki społeczno-polityczne i ekonomiczne. 8. Planowanie. Statystyka. Kontrola. 9. Finanse. 10. Praca. 11. Państwo i prawo. 12. Wojsko. 13. Nauki matematyczno-przyrodnicze. 13 a. Mapy. Plany. 14. Technika. Przemysł. Rzemiosło. 15. Transport i łączność. 16. Handel. 17. Zagadnienia komunalne. 18. Gospodarstwo wiejskie. 19. Nauki lekarskie. 20. Kultura. Nauka. Oświata. 21. Językoznawstwo. 22. Nauka o literaturze. 22 a. Literatura piękna (dla dorosłych). 22 b. Literatura dla młodzieży. 23. Sztuka. 23 a. Ryciny. Ilustracje. 23 b. Nuty. 24. Religia. Religioznawstwo. 25. Księgoznawstwo. Bibliotekarstwo. Bibliografia. 26. Dzieła treści ogólnej. Informatory. Encyklopedie. Kalendarze. Dzieła treści mieszanej.

Jeśli dzieło dotyczy różnych zagadnień, umieszcza

się je w głównym dziale, którego dotyczy, w razie potrzeby stosując odsyłacze w pozostałych.

Dla ułatwienia szybszego znalezienia poszukiwanego wydawnictwa (cały materiał podawany jest bowiem w układzie działowym) *Przewodnik* drukuje indeksy miesięczne i roczne w układzie alfabetycznym haseł autorskich i tytułowych, a także tytułów serii, z uwzględnieniem w osobnych grupach: czasopism, rycin i albumów, ilustratorów, map i planów oraz nut. Od 1956 r. „Przewodnik” wydaje również indeks roczny przedmiotowy.

Dla ułatwienia wykorzystania materiału wychodzi on pod dwoma postaciami, jako druk jedno i dwustronny. Ma to duże znaczenie praktyczne dla bibliotek, gdyż mogą z pociętych pozycji tworzyć kartoteki i katalogi; jest to również wielka pomoc w katalogowaniu i sporządzaniu bibliografii.

Przewodnik Bibliograficzny jest najpełniejszym informatorem o wydawnictwach bieżących, tzn. tych, które ukazały się w ostatnim czasie. Bibliotekarz nie może znać wszystkich ukazujących się książek, jest jednak z tytułu swoich zadań obowiązany znać i wskazać czytelnikowi odpowiednie źródła i materiały, w których znajdują się wiadomości o najnowszych wydawnictwach. Posługując się *Przewodnikiem* możemy czytelnikowi udzielić wszechstronnej informacji o książkach, które wyszły w ostatnim okresie. Z tego względu każda dobrze zorganizowana i posiadająca ośrodek informacyjno-bibliograficzny biblioteka powinna prenume-

rować *Przewodnik Bibliograficzny* wraz z jego indeksami, a bibliotekarz powinien dobrze znać tę bibliografię i udostępniać ją swoim czytelnikom. W małych bibliotekach można zrezygnować z *Przewodnika Bibliograficznego* i poprzestać na *Nowych Książkach* (patrz rozdz. 5.1.).

2.5. O najważniejszych bieżących bibliografiach specjalnych

W Polsce ukazuje się dużo bieżących bibliografii specjalnych, obsługujących potrzeby wszystkich dziedzin nauki i wielu dziedzin gospodarki. Obecnie notuje się znaczny rozwój tego typu bibliografii w porównaniu z latami ubiegłymi. Ten, kto poszukuje informacji dotyczących bibliografii specjalnych, może je znaleźć w „Bibliografii Bibliografij polskich” Hahna w odniesieniu do okresu zamykającego się rokiem 1950. Stan późniejszy ilustrują aktualizowane co pewien czas „Wykazy bieżących bibliografii specjalnych w Polsce”, publikowane w *Biuletynie Instytutu Bibliograficznego Biblioteki Narodowej*. Ostatni taki wykaz ukazał się w 1956 r. (w opracowaniu Aliny Łasiewickiej) i prezentuje stan z 1953 r.

Spośród bieżących bibliografii specjalnych, których opisano 152, wyróżniają się zakresem materiału, systematycznością publikowania i metodą opracowania następujące ważniejsze bibliografie:

1. *Bibliografia Historii Polskiej* ukazuje się pod redakcją Jana Baumgarta i Anny Malcówny w postaci rocznika począwszy od 1944 r. Jest to najobszerniejsza bibliografia bieżąca, wykazująca prace dotyczące historii polskiej i jej nauk pomocniczych.

Uwzględnia ona wydawnictwa zwarte, dzieła w osobnych wydaniach oraz wydawnictwa ciągłe i seryjne, zbiorowe i czasopisma, rozprawy i artykuły oraz recenzje. Układ „Bibliografii” jest rzeczowy. Składa się ona z trzech części: A. „Ogólna”, B. „Nauki pomocnicze historii”, C. „Historia Polski”. W poszczególnych działach i poddziałach opisy bibliograficzne są ułożone alfabetycznie. Każdy tom opatrzony jest skorowidzem.

2. *Przegląd Bibliograficzny Piśmiennictwa Ekonomicznego* ukazuje się od lat szesnastu. Z małych zaczątków rozwinął się w czasopismo samodzielne i od 1954 r. ukazuje się pod obecnym tytułem jako dwumiesięcznik. Wykazuje zarówno książki jak i artykuły polskie i obce, ze szczególnym uwzględnieniem ZSRR i krajów demokracji ludowej. Poszczególne pozycje opatrzone są adnotacjami.
3. *Polska Bibliografia Lekarska* ukazuje się w postaci Rocznika Głównej Biblioteki Lekarskiej od 1945 r. Zawiera ona prace lekarskie i z dziedzin pokrewnych, wydane w postaci książek, broszur i druków ulotnych oraz artykuły, jakie ukazały się w czasopismach le-

PRZEGLĄD BIBLIOGRAFICZNY PIŚMIENNICTWA EKONOMICZNEGO

ROK XVII

Styczeń - Luty 1963 r.

Zeszyt 1

1963

Instytut Wydawniczy „Polski Ład” w Warszawie, ul. Chałubińskiego 13, 00-610 Warszawa

BIBLIOGRAFIA

Zeszyt zawiera listę: 1-1963

I. Zarysowa nauka o gospodarstwie	IX	25
II. Marksiizm-leninizm	4	X
III. Polityka gospodarcza i stosunki gospodarcze (ogólne)	4	XI
IV. Historia nauki o gospodarstwie	5	XII
V. Gospodarka światowa. Geografia gospodarcza	11	XIII
VI. Praca	14	XIV
VII. Statystyka i demografia	20	XV
VIII. Rolnictwo	25	XVI
	25	XVII
		XVIII
		XIX
		XX
		XXI
		XXII
		XXIII
		XXIV
		XXV
		XXVI
		XXVII
		XXVIII
		XXIX
		XXX
		XXXI
		XXXII
		XXXIII
		XXXIV
		XXXV
		XXXVI
		XXXVII
		XXXVIII
		XXXIX
		XL
		XL I
		XL II
		XL III
		XL IV
		XL V
		XL VI
		XL VII
		XL VIII
		XL IX
		L

PANSTWOWE WYDAWNICTWO EKONOMICZNE

karskich, w książkach zbiorowych zjazdów, artykuły mające związek z medycyną, higieną i bezpieczeństwem pracy ogłaszane w czasopismach nielekarskich. Układ bibliografii jest krzyżowy, co umożliwia czytelnikom w obrębie jednego alfabetu odnalezienie pozycji autorskich i przedmiotowych.

Dużo bieżących bibliografii specjalnych ukazuje się pod nazwą przeglądów dokumentacyjnych. Dotyczy to w szczególności różnych dziedzin techniki i gospodarki.

Wiele bibliografii specjalnych ukazuje się w postaci stałych działów czasopism, poświęconych danej dziedzinie wiedzy. Niektóre z nich, mając już ustaloną długoletnią tradycję i ustalone metody rejestracji i opisu, ukazują się bez większych zmian w ciągu lat.

Czytelnik poszukujący jakiejś bieżącej bibliografii specjalnej może jej tytuł znaleźć bądź w cytowanym *Wykazie bieżących bibliografii specjalnych* bądź w *Bibliografii Bibliografii i Nauki o Książce*.

2.6. Polska Bibliografia Literacka

Największym przedsięwzięciem na polu bieżącej bibliografii specjalnej jest „Polska Bibliografia Literacka”. Zagadnienie polskiej bibliografii literackiej ma swoją historię a także dorobek i tradycję. Główne

etapy rozwoju problematyki tej bibliografii i historię dotychczasowych prac w tej dziedzinie przedstawił we wstępie do I tomu „Polskiej Bibliografii Literackiej” za lata 1944/45 jej inicjator i redaktor naczelny, prof. Stefan V r t e l - W i e r c z y ń s k i. Pod jego kierunkiem w Pracowni Bibliograficznej Instytutu Badań Literackich PAN w Poznaniu opracowano i wydano dotychczas osiem tomów tej bibliografii za lata 1944/45—1949 i za lata 1956—1958.

„Polska Bibliografia Literacka” daje bibliograficzny obraz literatury polskiej i badań nad nią oraz recepcji literatur obcych w Polsce w danym roku. Jej znaczenie polega przede wszystkim na tym, że uwzględnia nie tylko książki, lecz także w szerokim zasięgu materiał czasopiśmienny, ogłoszony w prasie periodycznej i codziennej. Obejmuje więc: 1. polskie teksty literackie, 2. prace naukowo-literackie polskie i obce o literaturze polskiej, 3. teksty literackie obce w przekładach polskich i polskie prace naukowe o literaturach zagranicznych, 4. prace z zakresu teorii i metodyki literackiej, 5. prace dotyczące teatru i filmu. Zakresem wychodzi znacznie poza ramy materiału *Przewodnika Bibliograficznego* i *Bibliografii Zawartości Czasopism*, gdyż wykorzystuje bibliografie zagraniczne (polskie emigracyjne i obce), czasopisma zagraniczne, przede wszystkim zaś czasopisma sławistyczne.

Bibliografia ta jest selekcyjna zarówno w doborze źródeł jak i materiału. Zasady selekcji omówione we wstępach, a głównie w słowie wstępnym do rocznika

POLSKA
BIBLIOGRAFIA LITERACKA
ZA ROK 1956

OPRACOWAŁ
ZESPÓŁ POZNANSKIEJ PRACOWNI BIBLIOGRA-
FICZNEJ INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH
PAN POD KIERUNKIEM DR. HENR. STEFANA
VOTELA WIEDZYŃSKIEGO

WROCŁAW
ZAKŁAD NABÓDOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK
1960

kniewca *Kron.* nr 20 s. 8. [pobienka] i *Hydrek* i. i. *Dlażego* im. napisalem u *Gomulowicza*, nr 20 s. 6.

GOMULICKI LEON

1594 P. *Kron.* [alki] *Indyckie* [obrzekodowanie] *Pofarazna* *rabota*, nr 16 s. 4-5. — *Jak* *miesza* *tehotah* *szkri* nr 18 s. 2. *Pomowny* u *guzehach*, nr 5 s. 1-4-5. *Wypadek* *Kupki*, nr 3 s. 4-6-7 [wyjasnienie autora: *Kron.* nr 5 s. 8]. — *Zwieje* *gorzajca*. *Z. lit.* nr 39 s. 1-2.

1595. *Wydawnictwo* *Ludskie*. *Kron.* nr 24 s. 11.

1596. *Kron.* nr 25 s. 9 (karyk. 179. Cz. 9a. *dworski*).

GOMULICKI WIKTOR

1597. *Mowa* i *tekst* *Polowe* *historyczna* *Tekt* *oprac.* *sciepinu* *prywatnego* i *slownikow* *opatrzyl* *J. W. Gomulicki* *oprac.* *graf. A. Heidrich*. *Wyd.* 4. *W. wa.* *cyfr.* ss. 434. 2-olb.

1598. *Wspomnienia* *niewieckiego* *nundaruka* *Przedmow* *napisal* *A. Kijowski*. *Kr.* *WI.* ss. 237. 3-olb.

1599. *Wspomnienia* *niewieckiego* *nundaruka*. *Przedmow* *napisal* *A. Kijowski*. *Kr.* *WI.* ss. 291. 3-olb. *tabl.*

1600. [Bankowska A.] *A. H.* *O* *Wiktorze* *Gomulickim* *powie* *historii* i *mlinsku* *kniazki*. *Por. Bibliot.* nr 12 s. 330-334 (z fot. W. G.). — *Poeta* *w* *opisach* [*Ze* *wspomnie* *T. Hiza* *wybrała* *E. K.* (E. Kochanowski)] *Zemle* i *Morze* nr 47 s. 8 [oprac. z zycia W. G.].

Mowa i tekst

1601. *Bankowska* *A.* *Por. Bibliot.* nr 10-11 s. 287-288. *Stojewski* *J. Z.* *O* *Gomulickim* *stanc*. *Walcawie* i *mowow* *poswiecon* *Sci. M.* nr 205 s. 2.

Wspomnienia niewieckiego nundaruka

1602. *Bankowska* *A.* *Por. Bibliot.* nr 10-11 s. 283-287. [Gomulicka H.] *H. G.* *Kron.* *de t.* nr 12 s. 12. *Janayk* s. *Knazka* *nawczona* *nubota*. *Kier.* nr 41 s. 11. [Trylowka D.] *D. Tryl.* *Wzrost* *starego* *przejawia*. *Pr. wiad.* nr 109 s. 81. *Pr. Tyj.* nr 49 s. 2. *Am. Tyj.* nr 32 s. 4. *Swiat* i *Zadanie* nr 30 s. 3.

GONCZARSKI EDMUND

1603. *W. Po* *prostie* *Halabardnicy*, nr 16 s. 7. *Miast* *jeseni*, nr 15 s. 5; *Poeta*, nr 43 s. 3; *Wskaz* *denarz* *zwiadstaw*, nr 13 s. 5. — *Czerwocarnic* *Przeocinaj* *s* *Snow*, nr 1 s. 2-3.

1604. P. *Po* *prostie* *Dobrze* *ind* *taki* nr 4 s. 8. *I* *szukne* *bedzie* *czegos* *ci* *brak*, nr 31 s. 8; *Jak* *i* *Fania* *hoga* *za* *szala*, nr 20 s. 8; *Moj* *przejawial* *dygnitarz*, nr 44 s. 8; *Nadgahna* *supow*, nr 23 s. 8; *Pokad* *spki*. *Reklime* nr 33 s. 8; *Przejawoz* *oseni*, nr 26 s. 8. — *Na* *dzies* *matyka* *On*. *W* *ow* *dy* 7 s. 36-37.

GORCZYKA JOANNA

Szipieg

1605. *Jagoszewski* *M.* *Szipieg* w *Teatrze* *im.* *Jawazna*. *Lud.* *Exp.* *Glazet* nr 65 s. 4. — *Rehabilit* *D.* *Ein* *polnisches* *Stück* *uber* *das* *Agens-* *monstrum* *Westphalin*. *Neue* *Deutschland* *nr* *4* *10-11* s. 4. [*Dasidly*]. — *Rec* *i.* *zob.* 8147.

GOREKA MARIA

1606. P. *Wspomnienia* *o* *Adamo* *Mickiewiczu*. [*Pragn.*] *Dwa* *mieszkania* *Adama* *Mickiewicza* *Wlad.* nr 8 s. 4.

GORECKI ANTONI

1607. *W. Por.* *Kol.* *Czyja* *to* *wynaka?* s. 47; *Diabel* i *zloba*, s. 31. *Wilk* i *ptaszki*. *Kul. SzpB.* s. 163.

GOSIAR JULIAN

1608. *Chlebko* *A.* *Ab* *az* *w* *dwadzieci* *wiek* [*szklowka* *biologiczna* *Juliana* *Gosiara*]. *Z. Eulf.* *Zemi* *zecz.* nr 13 s. VIII s. 8.

GOSTOMSKI ANZEJM

Gospodarstwo

1609. S. D. *Sic.* *Shor* nr 3 s. 430 [roz. art.: *F. Matejek*: *Gostomski* *a* *swobod* *hospodarske* *in-* *strukce* *w* *czeskich* *zemich*. *Slovenski* *historicki* *studii* *I.* *Praha* 1953].

GOSZYŃSKI SEWERYN

1610. *W. Murka* *wojskowa*. [*Pragn.*] *No* *stary* nr 84 s. 8. — *Tylo*, *o* *hodo*, *Tylo* *nie* *przy-* *rzeklo*. *Kul. SzpB.* s. 37; *Kul. SzpB.* s. 37; *Sl. Kul. SzpB.* s. 37.

1611. *Zabrzakowska* *A.* *Aleksander* *Okiniecz* *18* *1920*. *Novy* *43*. *Blat.* *mez.* *R. J.* nr 1 s. 5-12 [omow. *zrosu* *A. Okiniecz* *zawierajacych* *szereg* *biogr.* *dot.* s. G.]. — *Sierotynski* *S.* *Waz* *historyczny* *byl* *na* *Ornaku* *Wawesky* *R. 25* *s.* *264-266*.

Dziennik podróży do Tatrow

1612. *Sierotynski* *S.* *Nad* *dziennikiem* *pod-* *rozy* *do* *Tatrow*. *Sowczerna* *Goszyzyskiego* *Ries-* *ka* *R. 25* *s.* *177-181*.

GOZDAWA ZDZISLAW STEPIEN WACLAW

1613. *W.* [Gozdawk]. *Sowa* *wied.* nr 1 s. 156-159. *Marja*. *sch.* *Marja*. *W* *kraju* *serozud*. *Dzielnia* *Swiat* nr 15 s. 13 [z not.]. — *Marze*. *Zakl.* *Pol. I.* nr 210 s. 4 [z not.]. — *Aprawa* *Ko-* *walskiego* [*Pragn.*] *Pragn.* *Pragnienek* *Tea-* *trze* *(Czest.)*. [Gozdawk] *czlowieka* i *hata*. *Pr-* *ogoz* *Pragnienek* *Teatru* *(Czest.)* s. 9.

1614. P. *Sech* *szin*. [Czest]. *Rodryg* *cyl* [*potrach*]. *Pariza*, nr 4 s. 149-155. *Whisky* *and* *sofia*, nr 4 s. 160-163.

1956. Układ i metoda opracowania uległy zmianom i ostatecznie skryształizowały się w toku opracowania rocznika 1956. Wprowadzono w nim jednolity układ syntetyczny w ujęciu słownikowym. Cały materiał bibliografii dzieli się na trzy działy: I. Teoria literatury, II. Historia literatury, III. Teatr i film. W pierwszym dziale materiał uporządkowano według zagadnień, drugi dział dzieli się na literaturę polską i literatury obce. Literatury obce ułożone są alfabetycznie. Do trzeciego działu wprowadzono nowy poddział: kontakty teatralne z zagranicą. Hasła autorskie w obrębie poszczególnych literatur ułożono alfabetycznie, a materiał każdego z nich składa się z dwóch zasadniczych grup: tekstów i opracowań. W bibliografii za rok 1956 bardzo szeroko uwzględniono polonika zagraniczne.

Korzystanie z tej bibliografii ułatwia czytelnikowi skorowidz osobowy oraz wskaźnik rzeczowy, który spełnia rolę alfabetycznego przewodnika po hasłach, znajdujących się w bibliografii. Ma on doprowadzić czytelnika najkrótszą drogą do interesujących go najważniejszych zagadnień literackich i kulturalnych. Dużą wagę przywiązywała redakcja „Polskiej Bibliografii Literackiej” do kwestii doraźnego rozwiązywania niezliczonych pseudonimów i kryptonimów, pojawiających się na łamach prasy periodycznej i codziennej. Ileż to wątpliwości i zagadek kryje się pod szyfrem pseudonimu czy kryptonimu. Wiedzą o tym badacze literatury. Zdając sobie sprawę z tego, że zagadki

te trzeba rozwiązywać „na gorąco”, bo potem będzie za późno, zwracano się do redakcji z prośbą o ich rozszyfrowanie dla celów bibliograficzno-naukowych. Dzięki temu dokonano nie byle jakiego dzieła ułatwiającego pracę przyszłym badaczom.

Dla polonistów, badaczy dziejów literatury, kultury, teatru i filmu, dla polonistów i studentów humanistyki, zajmujących się problematyką literatury współczesnej i recepcji literatur obcych — „Polska Bibliografia Literacka” jest źródłem i informatorem niezastąpionym, a przynajmniej trudnym do zastąpienia. Ukazuje się ona w małym nakładzie i dlatego jest dostępna tylko w większych bibliotekach, zwłaszcza w bibliotekach naukowych i humanistycznych. Powinna się znaleźć w każdej bibliotece wojewódzkiej i wielkomińskiej.

2.7 .Bibliografia Zawartości Czasopism

W życiu współczesnym gazety i czasopisma odgrywają ogromną rolę. Coraz więcej ludzi czyta nie tylko gazety, lecz również interesuje się czasopismami i to nie tylko czasopismami fachowymi, lecz również popularnonaukowymi. W pracy zawodowej, w dokształcaniu się dzisiejszego człowieka czasopismo odgrywa wybitną rolę, niejednokrotnie nawet ważniejszą niż książka, gdyż szybciej niż książka przekazuje najnow-

sze wiadomości i informacje o ostatnich zdobyczach wiedzy.

W gazetach i czasopismach ukazuje się ogromna ilość różnorodnego materiału, interesującego dla różnych grup czytelników. Pozornie może się wydawać, że każdy fachowiec interesuje się przede wszystkim czasopismami ze swej dziedziny i łatwo trafia do interesujących go materiałów. Jednakże doświadczenie wykazuje, że w czasopismach specjalistycznych mieści się tylko 1/3 materiału interesującego danego specjalistę, natomiast 1/3 materiału znajduje się w pokrewnych czasopismach a reszta w innych czasopismach, do których specjalista wcale nie zagląda. Z tego powodu problem zorganizowania bieżącej informacji o treści, czyli zawartości czasopism wymagał racjonalnego i rychłego rozwiązania.

Rozwiązał ten problem Instytut Bibliograficzny, wydając w latach 1947 i 1948 próbne tomy *Bibliografii Zawartości Czasopism* w postaci powielanej (Bibliografia za lata 1949—1950 znajduje się w kartotekach w układzie systematycznym i udostępniana jest czytelnikom w Instytucie Bibliograficznym), a od 1951 r. podejmując druk miesięcznika pt. *Bibliografia Zawartości Czasopism*. Zadaniem jego jest informowanie czytelników o zawartości treściowej czasopism, a ponadto dostarczenie materiałów do opracowywania bibliografii specjalnych różnych dziedzin lub zagadnień. Bibliografia ta wykazuje artykuły czasopism różnego rodzaju, od tygodnika do rocznika, oraz treść wydaw-

nictw zbiorowych, ukazujących się tomami, o ile zawierają więcej niż jedną pracę. Pomija tygodniki o bardzo popularnym poziomie, czasopisma dziecięce i młodzieżowe, a także dodatki literackie do gazet prowincjonalnych. Stosując selekcję w czasopismach regionalnych, społeczno-kulturalnych i popularnych, uwzględnia Bibliografia tzw. serwis prasowy tj. oficjalne teksty przemówień, not politycznych itp. oraz artykuły na te tematy.

Bibliografia Zawartości Czasopism stara się objąć jak największą ilość czasopism danego miesiąca, a opracowuje ogółem około 750 czasopism, roczników i wydawnictw zbiorowych. Rejestracji podlegają w niej artykuły, teksty literackie, recenzje, polemiki, rozporządzenia urzędowe władz centralnych, przemówienia i obszerniejsze sprawozdania z działalności instytucji i organizacji. Pomija się notatki kronikarskie, te ostatnie można znaleźć w *Dokumentacji Prasowej*.

Układ materiałów w *Bibliografii Zawartości Czasopism* jest systematyczny, oparty na schemacie układu działowego *Przewodnika Bibliograficznego* z odpowiednimi opuszczeniami (brak działów obejmujących mapy, ryciny, podręczniki). W obrębie działów istnieją stałe i zmienne poddziały. W obrębie działów i poddziałów układ jest alfabetyczny według kolejności nazwisk autorów artykułów lub pierwszych wyrazów tytułów. W niektórych poddziałach występuje także układ przedmiotowy, według haseł zaznaczonych tłustym drukiem. W opisie bibliograficznym każdego

BIBLIOGRAFIA ZAWARTOŚCI CZASOPISM

BIBLIOTEKA NARODOWA — INSTYTUT BIBLIOGRAFICZNY

Rok 16

WARSZAWA — Listopad 1962

Zeszyt (1)

Zeszyt zawiera pozycje 58744—64485

I. MARKSIZM-LENINIZM

Engels Friedrich

Engels Friedrich. Wybrane pisma wstępne. Wwa 1963. Rec. LEWICKI Stanisław. *Nasze Książki* 1962 nr 22 s. 1391-1392. Ilustr. 58744

Lenin Władimir

LENIN Władimir. Z leninowskiej spuścizny. Fragmenty. Nieznane listy, notatki, przedmowa z lutego 1917—1922. Tł. z ros. Zesz. liter.-polit. 1962 nr 11 s. 3-18. Ilustr. 58745

MANUSEWICZ Aleksander. Leninizm: [skrajnie] a polski ruch robotniczy. *Z Pola Walki* 1962 nr 3 s. 26-42. 58746

Sawicz Regina. Lenin w życiu rodzinnym. Wwa 1962. Rec. SZELĄG Jan. *Nasze Kult.* 1962 nr 43 s. 18. 58747

SORCZAK Jan. Sesja naukowa w Warszawie poświęcona 50 rocznicy przyjazdu W. Lenina do Polski. *Z Pola Walki* 1962 nr 3 s. 253-256. 58748

TEPICHT Jerzy. Lenin mój ojciec. Niepamiętana sprawa narodowa. *Polityka* 1962 nr 44 s. 1-11 nr 45 s. 1-5. 58749

WALDENBERG Marek. Historia podziałów i zmiany systemu partyjnego w warunkach dyktatury proletariatu. *Studia socj.-polit.* 1962 nr 13 s. 29-96. Krypt. i od Sum. 58750

II. POLSKA LUDOWA

Zagadnienia ogólne

AMBROŻEWICZ Jerzy. Rewolucja Aleksandra. Zamiar spadek męski. (Tytułowy pod wyrażeniem) *Tysiąc Kult.* 1962 nr 43 s. 1-4. Ilustr. 58751

BIENKOWSKI Wiesława. Polska na Podkarpaciu. (Pocz. w jmn. 32260-62) *Prz. kult.* 1962 nr 46 s. 2-4. 58752

Budaj Bron. Jedyński wst. Olsztyn i Nowe Brzesko 1962. Rec. BIAŁEŃSKI Jerzy. *Książki* 1962 nr 46 s. 8. KACZMARAK Jan. *Opis* nr 11 s. 100-101. 58753

GOLDSZTEIN Antoni. Przemysł górniczy w powojennych latach Dolnego Śląska. *Prz. Kult.* 1962 nr 22 s. 159-177. 58754

JUZWENKO Adolf. Umocnienie się Frontu Jedności Narodowej na Dolnym Śląsku w roku 1916, referendum ludowe i styczniowe wybory do Sejmu Ustawodawczego RP. *Star. Kwart. hist. Sobótka* 1962 nr 2a s. 141-149. 58755

KRONIKARZ. [Kronika wst. Książki] *Prz. Kult.* 1962 nr 43 s. 3. 58756

Lowell Jerzy. Długowzrosty płazek nadodrębiany. *Krak.* 1962. Rec. WASKOWICZ Maciej. *Zycie lit.* 1962 nr 45 s. 8. Ilustr. 58757

MALACHOWSKI Aleksander. Ruch w powiaty Wałpolski. — W stronę Śląska. — Męta. — Komitet górniczego stajcu. [Pocz. w jmn. 32260-62] *Prz. kult.* 1962 nr 44 s. 7, nr 45 s. 1-2, nr 46 s. 7, nr 47 s. 7. 58758

STOKŁOCKI Henryk. Odkrycie Polski? [Polska i Polacy w czasie NIEP]. *Odra* 1962 nr 11 s. 10-12. 58759

ZALOCKA Danuta. Hrabstwo Nowy. *Przegląd oświatowy*. *Angon* 1962 nr 47 s. 1-11. 58760

Empireja sob. 162. pos. 39663. *Polityka* *Ludowcy* sob. 162. pos. 39664. 58761

S. 47 s. 10

DRZEWA przybyszowe w zalesianach i nadodrębianach. Z. Szwedzi. *Kronika* *Lubuska*. *Przemysł Dyrnowy*. *Lit. i od.* 1962 nr 23 s. 10-18. 58762

II K. Góralczak. *Przegląd oświatowy*. *Przegląd oświatowy*. — *Dziennik*. — *Biuletyn* 1962. *Przegląd oświatowy* w *Świebie*. *Zycie polsk.* 1962 nr 44-45. 47 s. 1-2. 58763

JEDRYCZŃSKI Stefan. *Przebiegiem*. — na podstawie *Światła* [46. 20.XI.1962 +] *Świat*. *Przegląd*. *Ludo* 1962 nr 42 s. 3. 1962. — *Zycie Warsz.* nr 18 s. 4. 58764

MIKOLAJCZYK Józefina. *Zarys* *lit.* *na* *Wielkopolski*. *Sobótka* *przebiegiem*. *Przegląd*. *Ludo* 1962 nr 42 s. 3. 58765

OGŁA Wiesława. *Światowa* *Komunistyczna* *Światowa* *Światowa* *Światowa*. *Przegląd*. *Przegląd*. *Przegląd*. 1962 nr 45 s. 2 s. 3. 58766

S. B. *Zapiski* *ogólnopolskie*. *Przew.* *Zycie* 1962 nr 23-24 s. 2. 58767

artykułu podaje się autora, tytuł, współpracowników, tytuł czasopisma (w skrócie), numer, stronę, ilustrację. Tytuły niejasne uzupełnia się. Każdy zeszyt *Bibliografii* posiada indeks przedmiotowy ważniejszych osób, miejscowości, instytucji, wykaz skrótów oraz spis uwzględnionych czasopism. Indeks roczny jest znacznie obszerniejszy i obejmuje: 1. indeks alfabetyczny, tzn. nazwiska autorów, tłumaczy, ilustratorów, kompozytorów, 2) indeks dzieł recenzowanych, 3. skumulowany indeks przedmiotowy ważniejszych osób, miejscowości i instytucji, 4. spis czasopism uwzględnionych w danym roczniku *Bibliografii*.

Pożytek z *Bibliografii Zawartości Czasopism* jest ogromny. Ileż to razy do bibliotek przychodzą czytelnicy w poszukiwaniu materiałów z czasopism na jakiś temat.

Biblioteka, w której jest *Bibliografia Zawartości Czasopism* ma pracę uproszczoną. W przypadku, gdy poszukiwane są materiały dotyczące aktualnych wydarzeń, bibliotekarz albo sam sięga do ostatniego miesięcznika *Bibliografii Zawartości Czasopism* i wyszukuje potrzebne wiadomości, albo objaśnia czytelnika, w jaki sposób powinien ich szukać, tj. informuje go o układzie *Bibliografii* kierując do odpowiedniego działu. Tam czytelnik znajduje wiadomość, że na interesujący go temat ukazał się taki to artykuł w takim to numerze takiego to czasopisma itd. W przypadku, gdy brany jest pod uwagę przy poszu-

kiwaniach cały rocznik, przeglądamy bądź interesujące nas działy w poszczególnych zeszytach, bądź posługujemy się indeksem. Jednakże trzeba pamiętać o tym, że indeksy przedmiotowe w poszczególnych zeszytach uwzględniają tylko ważniejsze osoby, miejscowości i instytucje, o których jest mowa w artykułach. Jeżeli jednak potrzebne są nam materiały do poszczególnych dziedzin lub zagadnień, musimy, kierując się spisem rzeczy, szukać ich w odpowiednim dziale.

Instytut Bibliograficzny prowadzi również bibliografię czasopism ukazujących się w Polsce. Najpełniejsze zestawienie czasopism ukazujących się u nas zawiera *Bibliografia Czasopism i Wydawnictw Zbiorowych*, publikowana od 1960 r. Pierwszy rocznik tego wydawnictwa opracowały: Stefania Skwirowska, Leokadia Gorzelska i Irena Olszewska. Rejestruje on czasopisma i wydawnictwa zbiorowe za rok 1958 według stanu na dzień 30 listopada 1959 roku. W *Bibliografii* znajdują się również czasopisma za lata wcześniejsze, o ile zostały one wydrukowane z opóźnieniem w ciągu roku 1958 lub 1959 (np. roczniki i wydawnictwa zbiorowe). W *Bibliografii* — opierającej się na materiale wpływającym do Biblioteki Narodowej — starano się uwzględnić wszystkie tytuły czasopism i wydawnictw zbiorowych ukazujących się w Polsce. Zamieszczono więc czasopisma od dzienników do roczników, także kalendarze, spisy wykładów i składy osobowe uczelni, natomiast pominięto gazetki

zakładowe i uczelniane, biuletyny partyjne (przeznaczone do użytku wewnętrznego) oraz urzędowe wydawnictwa kościelne. Zarejestrowano natomiast biuletyny wydawnicze i ważniejsze biuletyny nabytków.

Bibliografia Czasopism ma układ alfabetyczny. Zaopatrzone ją ponadto w indeks klasowy oraz w dwa indeksy alfabetyczne: redaktorów i instytucji wydawniczych, a także w wykaz użytych skrótów. Pierwszy rocznik *Bibliografii Czasopism* rejestruje 1 404 tytułów czasopism i wydawnictw zbiorowych. Drugi i trzeci rocznik ukazały się w 1962 r. i obejmują pełny wykaz czasopism i wydawnictw zbiorowych za lata 1959—1960. Począwszy od rocznika 1961 Instytut Bibliograficzny zamierza wydawać rocznik podający tylko zmiany w ruchu wydawniczym czasopism w ciągu roku kalendarzowego, a po pięciu latach wydać scalony spis czasopism i wydawnictw zbiorowych, który zastąpi poprzedzające go roczniki. Drugi i trzeci rocznik *Bibliografii* wykazuje większą liczbę tytułów (1695 i 1714), gdyż uwzględniono w nich w szerszym zakresie wydawnictwa powielane, zwłaszcza biuletyny instytutów i zakładów naukowych.

Pierwszy rocznik *Bibliografii Czasopism* ukazał się w nakładzie 1 200 egzemplarzy, następnie w nakładzie 600 egz., cena rocznika wynosi 50 zł. Jest on dostępny przede wszystkim w większych bibliotekach i w bibliotekach naukowych.

BIBLIOTEKA NARODOWA
INSTYTUT BIBLIOGRAFICZNY

BIBLIOGRAFIA CZASOPISM
I
WYDAWNICTW ZBIOROWYCH

1960

WARSZAWA 1962

Bibliogr. Czas.

1960 ss. 240

Warszawa 1962

Ryc. 11.

62. BARWNIKI i Poпродукty Biuletyn informacyjny (Niereg) Instytut Przemysłu Organicznego. Red. od nr 2 M. Kowalaki, K. Muszkat, J. Rzeszowski. [R. 5] nr 1-2. Wwa. A4 nakł. 120-163.

63. BEMAK 16 PDH. Dwumies. [R. 2] nr 6-7-12. Poznań, od nr 11 16 PDH — Bratni Krąg Drużyn. A4 nakł. 150. Adres red. Poznań ul. Kościuszki 17a VI Liceum Ogólnokształcące, zł 2.

Nr 67 za listopad 1959 roku 1960

64. BIAŁOSTOCKI Kalendarz TITZZ. Na r. 1960. Rada Okręgowa Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich w Białymstoku Białystok 1959 B5 nakł. 10150. zł 12.
Tytuł okł. Kalendarz Białostok

* 65. BIBLIOGRAFIA Polskiego Piśmiennictwa Kolejowego. [Kwart.] PKP Centralny Ośrodek Badań i Rozwoju Technik. Kolejnictwa. R. 1 z. 1-3. Wwa. A4 nakł. 273.

Ukazuje się od kwietnia.

66. BIBLIOGRAFIA Wybrana. [Dod. do dwumies. Biuletyn Instytutu Chemii Nieorganicznej i Biura Projektów Przemysłu Nieorganicznego. Międz.] Instytut Chemii Nieorganicznej. Ośrodek Dokumentacji. Nr 1-12. Gliwice. A4 nakł. 320.

67. BIBLIOGRAFIA Zawartości Czasopism. [Mies.] Biblioteka Narodowa. Instytut Bibliograficzny. Red. S. Skwirowska, L. Gorzalska, I. Olszewska. R. 14 z. 1-12. Wwa. A4 nakł. 1400. Adres red. Wwa ul. Rakowiecka 6, od z. 12 ul. Hankiewicza 1. rocznie zł 200-284.

Ukazuje się również w wydaniu jednostronnym.

68. BIBLIOGRAFIA Zawartości Czasopism Ekonomicznych Dwutyg. Polska Izba Handlu Zagranicznego. R. 1 nr 1-5. Wwa. A4 nakł. 400.

Ukazuje się od października.

69. BIBLIOTEKA Kozłodzijska. Mies. horniliczyzny. Red. T. Eiter. T. 64 nr 1-6. T. 65 nr 1-6. Poznań, Księg. W. Wojciecha A3-nakł. 3650. Adres red. Poznań Ostrow Tumski 9, zł 20.

70. BIBLIOTEKARZ Czasopismo poświęcone sprawom bibliotek i czytelnictwa. Czasopismo wydawane przez Stow. Bibliotekarzy Polskich i Bibliotekę Publiczną m. st. Warszawy. [Mies.] Red. J. Czarnoska, od nr 3 E. Pawlikowska. R. 27 nr 1-11. 12. Wwa. B5 nakł. 7000-7700. Adres red. Wwa ul. Kosztoprzyńskiego 37, zł 230-7.

71. BIBLIOTEKARZ Lubelski Kwart. poświęcony sprawom bibliotek powszechnych Woj. wództwa lubelskiego. R. 5 nr 1-4. Lublin. Woj. i Mięjs. H66. Publ. im. Hieronima Łopocińskiego B5 nakł. 350.

72. BIOLOGIA w Szkole. Czasopismo dla nauczycieli. Organ Ministerstwa Oświaty. [Dwumies.] Red. H. Sienicka do nr 3, od nr 6 S. Fehlsak, T. Gorczyński, H. Jarczewska. R. 12 nr 1-6. Opole. Treści. Wwa. PZWS B5 nakł. 14116-11766. Adres red. Wwa Al. J. Armii Wojska Polskiego 25, zł 4.

73. BULETYN Archiwum Polskiej Akademii Nauk. (Niereg) Red. Z. Kolanowski. [R. 2] nr 4. Wwa. A5.

2.8. Bibliografia zalecająca

2.8.1. Literatura Piękna. Adnotowany rocznik bibliograficzny

Źródłem bibliograficznym bardzo przydatnym w pracy bibliotekarza jest adnotowany rocznik bibliograficzny pt. *Literatura Piękna*. Opracowywany on jest przez zespół pracowników Zakładu Bibliografii Zalecającej Instytutu Bibliograficznego Biblioteki Narodowej, a wydawany przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.

Literatura Piękna jest wydawnictwem ciągłym. Jej pierwszy rocznik ukazał się w roku 1955 i nosił tytuł *Literatura Piękna 1954. Przewodnik bibliograficzny*. Podtytuł został zmieniony w roczniku szóstym z kolei (*Literatura Piękna 1959*).

Wydawnictwo to stanowi przegląd literatury pięknej polskiej i obcej w tłumaczeniach; poszczególne roczniki obejmują wydawnictwa za jeden rok kalendarzowy określony w tytule. W zasadzie ujmuje ono całość produkcji wydawniczej z zakresu literatury pięknej. Od rocznika trzeciego (1956) począwszy poszerzono zasięg materiału o zbiory felietonów, szkiców i esejów oraz reportaży.

Materiał został ułożony w ten sposób (rocznik 1960), że wyodrębniono trzy działy główne: 1. Literatura polska, 2. Przekłady, 3. Literatura dla dzieci i młodzieży (ten dział wyodrębniono dopiero w trzecim roczniku — 1956). Literatura polska (cz. 1), jako naj-

1961

BIBLIOTEKA NARODOWA
INSTYTUT BIBLIOGRAFICZNY

LITERATURA
PIĘKNA

ADNOTOWANY
ROCZNIK BIBLIOGRAFICZNY

WARSZAWA 1963
STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH

szerzej reprezentowana została usystematyzowana według rodzajów literackich: 1. Powieść. Opowiadanie. Esej. Felieton. Reportaż, 2. Poezja, 3. Dramat, 4. Satyra, 5. Pamiętniki. Dzienniki. Listy. Życiorysy. W obrębie każdego poddziału (także i w pozostałych częściach) układ jest alfabetyczny.

Część druga wyodrębnia w porządku alfabetycznym poszczególne kraje, których literatura jest reprezentowana w przekładach polskich. Na początku, (a więc poza kolejnością alfabetyczną) jest literatura starożytna, na końcu natomiast literatura żydowska. W roczniku 1960 tych grup jest 28. Literatury tych krajów, które obficie są reprezentowane w polskich tłumaczeniach podzielono na: 1. Powieść. Opowiadanie. 2. Pamiętniki. Życiorysy. 3. Poezja. Dramat.

Część trzecia ma układ najprostszy: A. Literatura Polska. B. Przekłady. Adaptacje.

Poszczególne pozycje przeglądu składają się z dwóch lub trzech części: ze skróconego opisu bibliograficznego, adnotacji, a czasem z informacji o recenzjach dotyczących utworu lub autora. Opis bibliograficzny zawiera: nazwisko i imię autora, tytuł, nazwiska współpracujących książkę, a więc tłumacza, ilustratora, autora przedmowy i in., miejsce, rok wydania, nakładcę, ilość stron, nazwę serii wydawniczej, instytucję sprawczą. Tytuł wyróżniony jest tłustym drukiem.

Wartość użytkową roczników *Literatury Pięknej* podnoszą krótkie adnotacje, w które zaopatrzona jest

każda pozycja. Podaje ona zwięzłe treść książki, jej krótką charakterystykę oraz informację o przeznaczeniu książki dla określonej grupy czytelników, a ponadto wskazuje na wartości artystyczne i ideologiczne utworu. Celem adnotacji jest informowanie i zaciękanie czytelnika. Część adnotacji w rocznikach jest identyczna z adnotacjami na katalogowych kartach drukowanych, część jest ponownie redagowana i porównywana z opiniami krytyków. Przy pozycjach części drugiej podana jest przybliżona wymowa nazwisk autorów obcych. Natomiast w części trzeciej zamieszczono symbole poziomu, stosowane w bibliotekach dziecięcych. Przy wznowieniach książek ubiegłego roku nie zamieszczono adnotacji, lecz odesłano do adnotacji w poprzednim roczniku, zaś przy wznowieniach z lat wcześniejszych adnotację powtórzono. Po adnotacji podana jest informacja o recenzjach dotyczących omawianego utworu oraz artykuły o pisarzu, zamieszczone w czasopismach tego roku, w którym książka się ukazała (a często w pierwszym kwartale roku następnego). Materiał czerpano z 20 czasopism, których wykaz podany jest na początku książki. Opis bibliograficzny recenzji jest skrócony, układ zaś chronologiczny. Wszystkie pozycje rocznika są numerowane kolejno przy czym dla części I i II numeracja jest wspólna, dla części III (literatura dla dzieci) odrębna. Pozycje oznaczone gwiazdką to utwory, które po raz pierwszy ukazały się w wydaniu książkowym. Poszczególne roczniki zaopatrzone są w indeksy: 1. autorów,

2. tytułów i serii wydawniczych, 3. tematyczno-zagadnieniowy.

Jaka jest przydatność roczników *Literatury Pięknej* w pracy bibliotekarza? Roczniki te powinny być włączone do księgozbiorów podręcznych czytelników i wypożyczalni jako ta pomoc, którą bibliotekarz posługuje się na co dzień. Nie jest bowiem możliwe poznanie całej produkcji wydawniczej w dziedzinie literatury pięknej, adnotacje zaś zapoznają z treścią nowych książek i przypominają treść książek kiedyś znanych. Wygodny jest układ przekładów według literatur, czytelnicy bowiem niejednokrotnie zapytują o tłumaczenia z literatury amerykańskiej, francuskiej, rosyjskiej itp. Poszukiwanie w poszczególnych rocznikach, przy dość złożonym układzie materiału ułatwiają indeksy alfabetyczny i tytułowy. Indeks tematyczno-zagadnieniowy może stanowić pomoc przy opracowywaniu katalogów zagadnieniowych.

Omawiane roczniki powinny być udostępniane czytelnikom po uprzednim opracowaniu. Wskazane bowiem jest zaznaczenie kolorowym ołówkiem wszystkich tych pozycji, które posiada biblioteka.

Literatura Piękna ukazuje się mniej więcej z rocznym opóźnieniem w stosunku do roku, którego dotyczy materiał bibliograficzny. Dlatego na bieżąco należy się posługiwać *Nowymi Książkami*, które wcześniej omawiają książki, a także drukowanymi kartami katalogowymi wydawanymi przez Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej.

2.8.2. Książki dla bibliotek

(Katalog dla bibliotekarzy)

Bibliotekarz organizujący bibliotekę powszechną, związkową lub zakładową staje przede wszystkim wobec zagadnienia: jakie książki powinny stanowić trzon organizowanej biblioteki. Dzisiaj może on już stosunkowo łatwo rozwiązać ten trudny problem, gdyż w ostatnich latach ukazał się trzytomowy katalog podstawowy dla bibliotekarzy pt. „Książki dla bibliotek”. Katalog opracował zespół pracowników Instytutu Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej pod redakcją doc. Wandy Dąbrowskiej, redaktorki znanych katalogów selekcyjnych: „Książka w bibliotece” (1932) i „Przewodnik naukowy i literacki” (1936). Wydawcą katalogu „Książki dla bibliotek” jest Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.

Poszczególne tomy obejmują zestawienia trzech głównych dziedzin piśmiennictwa interesującego bibliotekarza-oświatowca: tom 1 „Literatura piękna” i tom 2 „Literatura dla dzieci i młodzieży” — ukazały się w 1959 r., natomiast tom 3 „Literatura popularno-naukowa” wyszedł dopiero z końcem 1962 roku.

W tomie pierwszym zestawiono w wyborze literaturę piękną dla dorosłych w dwóch grupach: oddzielnie prozę (powieści, nowele, opowiadania), osobno zaś poezję i dramat. W obrębie każdej grupy materiał bibliograficzny podzielono na dwa zespoły: literaturę polską i literaturę obcą. W obrębie literatury polskiej

KSIĄZKI

DLA BIBLIOTEK

katalog

TOM I

LITERATURA PIĘKNA

WARSZAWA 1959

STOWARZYSZENIE
BIBLIOTEKARZY POLSKICH

Ryc. 13.

- 1300 WERGILIUSZ M. P.: *Eneida*. Tłum. z łac. T. Karyłowski. Wstęp i objaśn.: T. Sienko. Wyd. 2, zmien. — Wrocław 1930 Ossolinum 16° s. 13, 366. Biblioteka Narodowa), (ryzm.). P II—III
- 1501 WERGILIUSZ M. P.: *Georgiki*. Tłum. z łac. i objaśn.: A. I. Czerny. Wstęp: L. Joachimowicz. — W-wa 1936 Państw. Instytut Wydawn. 16° s. 122, zł 12.— P II—III

ANTOLOGIE

- Antologia polskiej poezji podziemnej 1939 — 1945* — zob. *Szczepan* J. nr 1517
- Antologia satyry polskiej 1944 — 1955* — zob. *Marianowicz* A. nr 1509
- Bajka polska wieku Oświecenia w wyborze* — zob. *Skwatecznik* Z. nr 1514
- 1502 BIELICKI M.: *Serce narodu*. Antologia polskiej poezji rewolucyjnej 1879—1911. Oprac. . . . Wyd. 3. — W-wa 1932 Mu. Obrony Narod. 8° s. 315, tabl., naty., zł 105.— I—II
- 1303 CZERNIK S., PRZYBOS J.: *Wzięli diabła pana*. Antologia poematów walczących o postęp i wyzwolenie społeczne 1843—1933. — W-wa 1935 Ludowa Spółka Wydawn. 8° s. 545, zł 37.— G I—II
- Cztery wieki frazki polskiej* — zob. *Tuwim* J. nr 1518
- 1504 DOBROWOLSKI S. R.: *Naprzód Warszawa*. Antologia poetycka Oprac. i wstęp: . . . Ilustr. (przerzywniki) J. M. Szancer. — W-wa 1933 Sądyczny Komitet Frontu Narodowego. 8° s. 109, zł 150. P II
- Dwa wieki poezji rosyjskiej* — zob. *Jastrun* M., *Pollak* S. nr 1506—7
- 1505 GROTNIK E.: *Polskie kołędy i pastorałki*. Antologia. — Kraków 1937 Polskie Wydawn. Muzyczne 8° s. 131, zł 70.— G I
- Hejnal poetycki* — zob. *Wrodek* A. nr 1521
- Jabloneczka* — zob. *Przybos* J. nr 1513
- 1506 JASTRUN M., POLLAK S.: *Dwa wieki poezji rosyjskiej*. Antologia. Wyd. 2, popr. i rozszerz. — W-wa 1954 *Czytelnik* 8° s. 817, zł 24. P II
- Kłogowski* S.: 1905 rok w literaturze polskiej — zob. nr 416
- 1507 KOTT J.: *Poezja polskiego Oświecenia*. Antologia. Ilustr. J. P. Norkin. W-wa 2, popr. i rozup. — W-wa 1936 *Czytelnik* 8° s. 429, zł 24.— P II—III

wprowadzono dwie grupy: pierwsza — to literatura dawna, druga — to literatura współczesna, do której zaliczono autorów powojennych i tych pisarzy dwudziestolecia, którzy tworzą nadal bądź tworzyli jeszcze w Polsce Ludowej. Oczywiście, w katalogu podano wyłącznie wydawnictwa powojenne i to przede wszystkim z ostatniego pięciolecia, a więc w tomie pierwszym z okresu 1953—1958. Dział prozy obejmuje 1534 pozycje łącznie z wyborem nowości z 1958 roku. Ponadto dla ułatwienia bibliotekom obsługi potrzeb czytelnicy młodszej (15—16 lat) podano dodatkowo wykaz książek przydatnych dla tej grupy czytelników. W rzeczywistości tom obejmuje więcej tytułów, niż zawiera numerowanych pozycji, gdyż dzieła wybrane lub zebrane zanotowano pod jednym numerem. W doborze materiału zatroszczono się przede wszystkim o to, aby odpowiadał on możliwie wielostronnie szerokiej skali zainteresowań i upodobań oraz przysposobienia czytelniczego użytkowników bibliotek powszechnych, a zarazem społecznym, kulturalnym i oświatowym zadaniom tych bibliotek. Na końcu opisu bibliograficznego każdej pozycji umieszczono cyfry rzymskie (I—III) wskazując przybliżony stopień trudności oraz wskaźniki literowe („G” i „P”) mające służyć jako pomoc w określaniu przewidywanej przydatności książek dla różnych środowisk czytelniczych. W dodatkach poza skorowidzami autorów i tytułów znajdujemy zestawienie przekładów w układzie językowo-terytorialnym. Podano również „Wybór książek

dla bibliotek gromadzkich”, który może być przydatny dla mniejszych bibliotek, oraz wybór utworów dla wiejskich zespołów amatorskich.

Tom drugi ma odmienną strukturę i układ. Zestawia on piśmiennictwo dla dzieci i młodzieży do lat 15, i to zarówno literaturę piękną jak i popularnonaukową. Jak informuje przedmowa do tego tomu jest to w okresie powojennym pierwsze tego typu opracowanie nawiązujące do tradycji wydawnictw byłej Poradni Bibliotecznej Związku Bibliotekarzy Polskich. Różni się też nieco w zakresie adresata: przeznaczone jest ono nie tylko dla sieci publicznych bibliotek powszechnych, lecz również dla sieci bibliotek szkolnych.

W „Katalogu”, który zestawia literaturę wydaną do roku 1958, podano 1 707 tytułów książek i 36 tytułów czasopism dla dzieci. Zasadniczy materiał tego tomu ujęty jest w trzy grupy: 1. literatura piękna, 2. literatura popularnonaukowa i 3. dodatki. Materiał części pierwszej jest zestawiony w grupy według stopnia trudności książek. Podobny podział literatury stosowany jest w publicznych bibliotekach dla dzieci. Poziom czwarty (najwyższy) zestawia książki trudniejsze, przeznaczone dla czytelników, którzy zainteresowaniami oraz wyrobieniem czytelniczym wyprzedzają swoich rówieśników.

Część druga, „Literatura popularnonaukowa”, zestawiona jest według działów klasyfikacji dziesiętnej.

Każdy dział poprzedzony jest króciutką informacją charakteryzującą jego zawartość.

„Dodatki” stanowią objętościowo najpokaźniejszą część. Dotychczasowa praktyka bibliotek dziecięcych wykazuje ich dużą przydatność w pracy. Tak więc spotkamy tu zestawienia literatury dla dzieci w odmiennym układzie niż w części podstawowej, a mianowicie według rodzajów (m.in. baśnie, powieści historyczne, obyczajowe, przyrodnicze), a także wybór literatury według tematów (np. Historia Polski od pradziejów do Polski Ludowej; W przestworzach kosmicznych; Wśród dziewcząt i in.). Literatura obca zestawiona jest w układzie terytorialno-językowym. Poza skorowidzem autorskim i tytułowym (jak w poprzednim tomie) zamieszczono tu również skorowidze ilustratorów i tłumaczy. Znajdujemy tu też zestawienia tabelarne, podobnie jak w tomie pierwszym.

Najobszerniejszy jest tom trzeci, który składa się z dwóch części i obejmuje literaturę upowszechniającą wiedzę. Termin „literatura”, w odniesieniu do materiałów, jakie zawiera tom trzeci „Katalogu”, ma znaczenie szersze niż potocznie przyjmowane. Tom ten obok literatury w postaci drukowanej — książki i czasopisma — zawiera również wybór materiałów oświatowych o innych niż książka i czasopismo postaciach, a mianowicie: przezrocza, filmy i płyty gramofonowe. Jest to pierwsze zastosowanie materiałów audiowizualnych dla potrzeb bibliotecznych w naszej literaturze.

Pierwsza część tomu trzeciego zawiera zestawienia 4 722 książek, 150 tytułów czasopism i 538 pozycji materiałów audiowizualnych, druga — skorowidze. Przy opracowywaniu trzeciego tomu „Katalogu” redakcja postawiła sobie za cel jak najwydatniejszą pomoc w zakresie popularyzacji nauki. Dlatego zamieszczono w nim — obok wydawnictw popularnonaukowych dla szerokiego ogółu — znaczną ilość publikacji naukowych dla węższego kręgu czytelników. Katalog uwzględnia wszystkie dziedziny nauki, które wchodzi w skład księgozbiorów publicznych bibliotek powszechnych o charakterze ogólnym. Podaje on tylko te wydawnictwa, które ukazały się w Polsce Ludowej, przede wszystkim od 1956 r., sięgając jednak i do nieprzestarzałych wydawnictw wcześniejszych, w tych zwłaszcza przypadkach, gdy zapełniają one luki tematyczne lub zasługują na przypomnienie. Tom trzeci doprowadzony jest pod względem materiału do końca 1960 roku, uwzględnia jednakże sporo wydawnictw z 1961 r.

Materiał „Katalogu” podany jest w układzie rzeczowym według przyjętej w naszych bibliotekach klasyfikacji dziesiętnej, z pewnymi odchyleniami, które zaznaczone są przy poszczególnych działach lub poddziałach. Nie stanowi on pod względem procentowej proporcji działów tzw. „wzorca struktury księgozbioru” zalecanego dla naszych bibliotek publicznych, daje raczej w obszernym wyborze wielostronny, usystematyzowany przegląd piśmiennictwa popularnonauko-

wego i naukowego, przydatnego dla tych bibliotek, orientujący w osiągnięciach i brakach naszej produkcji wydawniczej i pomocny bibliotekarzowi w różnych działach jego pracy.

Na szczególną uwagę zasługują wstępy charakteryzujące poszczególne dziedziny wiedzy. Wstępy te napisali przeważnie konsultanci naukowci lub fachowci danego działu, co ułatwia wykorzystanie „Katalogu” w działalności informacyjnej i w poradnictwie bibliotecznym. Cennym uzupełnieniem trzeciego tomu są skorowidze zamieszczone w oddzielnym woluminie (część druga). Prócz skorowidza autorskiego jest tam również skorowidz tytułowy książek i czasopism. Podobnie jak całość wydawnictwa, tak i tom trzeci, przeznaczony jest przede wszystkim dla bibliotek powszechnych. Jednakże z pożytkiem służyć on może również bibliotekom związków zawodowych, pedagogicznym i szkolnym, a także księgarstwu i wszystkim czytelnikom zainteresowanym piśmiennictwem niebeletrystycznym.

2.9. Bibliografie bibliografii polskich

W Polsce ukazało się i stale się ukazuje dużo bibliografii. Przewodnikiem pośród dzieł bibliograficznych jest Wiktor Hahna „Bibliografia bibliografii polskich” (wyd. 2 Wrocław 1956). Autor, jeden z najwybitniejszych bibliografów polskich, uwzględ-

nił w swym dziele zestawienia bibliograficzne autorów polskich, zarówno wydane jako odrębne całości, jak też zamieszczone w czasopismach. Ponadto wymienia krypto-bibliografie, tzn. zestawienia bibliograficzne dołączone do prac różnego rodzaju jako ich uzupełnienia (pod tytułami: bibliografia, literatura, źródła itp.). Tego rodzaju bibliografie są nieraz bardzo cenne; przykładem może być bibliografia w „Historii filozofii” W. Tatarkiewicza. Uwzględnia również „Bibliografia bibliografij polskich” różnego rodzaju przeglądy bibliograficzne (np. Historia nauki polskiej w monografiach), ważniejsze historie literatury, biografie zbiorowe oraz różnego rodzaju spisy osobowo-rzeczowe, mające znaczenie dla bibliografii.

Książka Hahna wymienia około 6 500 pozycji bibliograficznych i obejmuje materiał od czasów najdawniejszych po koniec 1950 r. Bibliografia ta dzieli się na 3 podstawowe działy: 1. Bibliografia bibliografij, 2. Bibliografie ogólne, 3. Bibliografie specjalne. W obrębie tego ostatniego działu zastosowano — z nieznacznymi odchyleniami — układ przyjęty w *Przewodniku Bibliograficznym*, co ułatwia orientację w „Bibliografii”. Przy bibliografiach osobowych zastosowano układ alfabetyczny, ale bibliografie te poroździelano według gałęzi wiedzy, którym szczególnie poświęcał się dany autor.

„Bibliografia” Hahna ma charakter selekcyjny. Zasadniczo pominięto w niej rzeczy drobne, o małej ilości pozycji, a także takie zestawienia, które straciły

SPIS RZECZY

Przedmowa	96
Spis najważniejszych skrótów	XIII
	XXII
DZIAŁ PIERWSZY: BIBLIOGRAFIE, BIBLIOGRAFII	I
DZIAŁ DRUGI: BIBLIOGRAFIE OGÓLNE	5
I. Bibliografie retrospektywne obejmujące całość piśmiennictwa	5
II. Bibliografie obejmujące pewne okresy	10
III. Czasopisma bibliograficzne	13
IV. Polonica za granicą	22
V. Katalogi bibliotek	29
VI. Ważniejsze katalogi wydawnicze, księgarskie, antykwarskie itp.	64
VII. Przekłady	96
VIII. Encyklopedie. Dzieła treści ogólnej	96
DZIAŁ TRZECI: BIBLIOGRAFIE SPECJALNE	97
I. Marksizm-leninizm. Socjalizm	97
1. Klasyki marksizmu-leninizmu	97
2. Marksizm-leninizm	98
3. Socjalizm	98
4. Poszczególne problemy	99
5. Czasopisma	100
6. Osoby	100
II. Polityka światowa	101
III. Filozofia	102
1. Zestawienia ogólne	102
2. Historia	105
3. Poszczególne gałęzie	106
4. Czasopisma	108
5. Pisarze	108
IV. Historia	111
1. Metodologia	111
2. Historia powszechna	111
A. Zestawienia ogólne	111
B. Poszczególne kraje obce	117
C. Poszczególne problemy i osoby	118
3. Historia Polski	120
A. Zestawienia ogólne	120
B. Poszczególne okresy	124

G. Bakteriologia	249
D. Hydrobiologia	249
E. Botanika	249
F. Zoologia	251
G. Fizjologia	252
H. Antropologia	252
10. Czasopisma	254
11. Pisarze z zakresu nauk matematyczno-przyrodniczych	255
XI. Technika, Przemysł, Rzemiosło	263
1. Zestawienia ogólne	263
2. Katalogi bibliotek technicznych	265
3. Historia	266
4. Poszczególne gałęzie	267
5. Czasopisma	272
6. Pisarze	275
7. Encyklopedie	275
XII. Transport i łączność	276
XIII. Handel	276
XIV. Gospodarstwo wiejskie	278
1. Zestawienia ogólne	278
2. Historia. Zagadnienia wsi	280
3. Poszczególne gałęzie	281
4. Czasopisma	285
5. Pisarze	287
6. Encyklopedie	288
XV. Nauki lekarskie	288
1. Zestawienia ogólne	288
2. Historia	291
3. Poszczególne gałęzie	293
4. Czasopisma	302
5. Pisarze	304
6. Encyklopedie	310
XVI. Kultura, Nauka, Oświata	311
1. Zestawienia ogólne	311
2. Historia	315
3. Naukoznawstwo	322
4. Towarzystwa naukowe	323
5. Literatura dziecięca i młodzieżowa	325
6. Wychowanie	326
7. Wychowanie fizyczne. Harcerstwo. Sport	329
8. Dydaktyka	330
9. Oświata pozastatkowa	337
10. Muzea i zbiory	338
11. Czasopisma	339
12. Pisarze	341
13. Encyklopedie	343

na aktualności. Z ogromnego materiału bibliografii osobowych, rozproszonych po różnych czasopismach, wybrał autor jedynie — według niego ważniejsze. Spośród ogromnej ilości katalogów wydawniczych, księgarskich i antykwarskich pominął te, które są już zestawione u Estreichera. Ze względów praktycznych wszystkie katalogi tej samej instytucji umieszczono pod jednym numerem kolejnym.

Kluczem do „Bibliografii bibliografii” są dwa skorowidze: 1) autorów i prac bezimiennych, 2) osób i przedmiotów, których bibliografia dotyczy. Skorowidz autorów zawiera nazwiska wszystkich autorów, których prace zestawiono w tym dziele.

Ten kto poszukuje bibliografii na jakiś temat, odnoszący się do okresu dawniejszego (do 1950 r.), powinien rozpocząć poszukiwania od dzieła W. Hahna, dzieła fundamentalnego, najpożyteczniejszego i wszystkim poważniejszym bibliotekom niezbędnego.

Wydawnictwem bieżącym, informującym o wszelkich bibliografiach ogłoszonych drukiem, jest rocznik Instytutu Bibliograficznego pt. *Bibliografia Bibliografii i Nauki o Książce*. Ukazuje się ona od 1947 r. i obejmuje lata od 1945—1960. Faktycznie ukazuje się więc z opóźnieniem półtorarocznym w stosunku do roku, którego dotyczy materiał zestawiony w danym roczniku bibliografii. Stanowi ona kontynuację ogłaszanej w okresie międzywojennym *Bibliografii Bibliografii, Bibliotekarstwa i Bibliofilstwa*. Zestawienie roczników tej bibliografii wydanych przed 1939 r. zawiera przed-

BIBLIOGRAFIA
BIBLIOGRAFII I NAUKI O KSIĄZCE

ROK 1959

BIBLIOGRAPHIA
POLONIAE
BIBLIOGRAPHICA

BIBLIOTEKA NARODOWA
INSTYTUT BIBLIOGRAFICZNY

Bibliogr. Bibliogr. — Rok 1959 — ss. 229 — Warszawa 1961

mowa do pierwszego zeszytu *Bibliografii Bibliografii* za rok 1947.

Bibliografia Bibliografii i Nauki o Książce ukazuje się jako rocznik. Obejmuje ona bibliografie opublikowane w postaci książek i broszur oraz rozprawy i artykuły (nawet z dzienników) oraz ich fragmenty, o ile są wykazami piśmiennictwa dodawanymi w postaci załączników na końcu artykułów. Rejestruje ona również bibliograficzne polonica zagraniczne. W celu dokładniejszego poinformowania o treści poszczególnych pozycji — *Bibliografia* zaopatrzona jest w adnotacje, które bądź wyjaśniają niejasny tytuł danej książki, bądź też wyliczają zawartość dzieła, czasopisma, a nawet artykułu, bądź wreszcie szczegółowo określają temat lub ujęcie.

Układ *Bibliografii* jest systematyczny. Zawiera on sześć działów. W obrębie działów są poddziały stałe, a obok nich poddziały i rozgałęzienia zmienne dalszego stopnia, zależne od materiału nagromadzonego w danym roczniku. W celu ułatwienia poszukiwań stosuje się w *Bibliografii* w szerokim zakresie odsyłacze globalne i jednostkowe. Jednostki bibliograficzne dotyczące jednego szczegółowego zagadnienia czy instytucji (np. Biblioteka Narodowa) skupione są pod wspólnym numerem jednej zbiorowej pozycji. Poszczególne opisy podaje się w tym przypadku w jednym ciągu wiersza, oddzielając je specjalnym znakiem (gwiazdką). Schemat układu każdego rocznika *Bibliografii Bibliografii* umieszczony jest na początku tomu

jako szczegółowy spis rzeczy. Na końcu tomu znajduje się indeks krzyżowy, wyróżniający między innymi bibliografie poszczególnych dziedzin i zagadnień a także osób. Zarówno spis rzeczy jak i indeks krzyżowy ułatwiają orientację w materiale i stanowią niejako instrument do poszukiwań w *Bibliografii*.

Bibliografia Bibliografii powinna się znajdować w każdej bibliotece naukowej, powiatowej, wojewódzkiej i specjalistycznej. Jest ona przydatna i potrzebna nie tylko dla bibliografów, bibliotekarzy i dokumentalistów, zwłaszcza ośrodków informacyjno-bibliograficznych, ale również dla specjalistów różnych dziedzin, poszukujących zestawień piśmiennictwa na określony temat. Stanowi ona niejako punkt wyjścia do dalszych poszukiwań bibliograficznych we wszystkich kierunkach.

Polonomom i filologom znaczne usługi informacyjne może oddać Jerzego Starnawskiego „Warsztat bibliograficzny historyka literatury polskiej” (W-wa 1957), który zawiera nieco więcej niż zarys wiedzy z zakresu bibliografii potrzebny poloniście. Na uwagę zasługuje w nim szczególnie zestawienie monografii bibliograficznych z dziejów literatury polskiej (s. 110—129).

3. SŁUŻBA INFORMACYJNO-BIBLIOGRAFICZNA

3.1. Centralny Instytut Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej

Po II wojnie światowej ogromnie wzrosło znaczenie nauki w całym świecie. Również i u nas nastąpiły rewolucyjne przemiany w tej dziedzinie. Wyrażają się one zarówno w postaci wzrostu liczby wyższych uczelni, instytutów naukowych, w przyznaniu Polskiej Akademii Nauk kierowniczej roli w dziedzinie planowania badań naukowych jak też w wyraźnym nawiązaniu przez naukę bezpośrednich kontaktów z wieloma dziedzinami życia. Jednocześnie zacieśnia się łączność nauki polskiej z nauką światową.

Istota przemian zachodzących w nauce światowej polega z jednej strony na postępującej specjalizacji, z drugiej zaś na gwałtownym wzroście kadr naukowych i produkcji naukowej. Na tym tle szczególnego znaczenia nabiera nowy rodzaj usług informacyjnych, nazywany służbą dokumentacyjną oraz informacją naukową i techniczną. Wzmagające się z każdym rokiem tempo badań naukowych, dokonywania odkryć

i wynalazków uczyniły z organizacji informacji palącą potrzebę społeczną. Z tej potrzeby, podyktowanej wymaganiami techniki i gospodarki, powstała i rozwija się u nas służba informacyjno-dokumentacyjna, której koordynatorem jest Centralny Instytut Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej w Warszawie.

Informacja naukowo-techniczna ma za sobą już kilkunastoletnie doświadczenie i znaczny dorobek, a w ostatnich latach stała się przedmiotem szczególnego zainteresowania władz państwowych i PAN. Specjalna uchwała Rady Ministrów z 16.V.1960 r. (Nr 169) w sprawie organizacji informacji technicznej i ekonomicznej ustaliła jednolite zasady organizacji ośrodków informacji i powiązania ich w ogólnokrajową sieć informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej. Sieć obejmuje trzy typy ośrodków informacji o różnych zakresach działania: a) ośrodki resortowe w ministerstwach, b) ośrodki branżowe w instytutach naukowo-badawczych, biurach konstrukcyjnych i projektowych itp., c) ośrodki zakładowe w przedsiębiorstwach. Podstawowymi ogniwami informacji są ośrodki branżowe, które pełnią rolę central informacyjnych w zakresie potrzeb danej branży, i ośrodki zakładowe, które pełnią rolę pośredników pomiędzy ośrodkami branżowymi a właściwymi odbiorcami informacji (konstruktorami, racjonalizatorami, pracownikami naukowo-badawczymi itp.). Centralnym ośrodkiem informacji technicznej i ekonomicznej jest Centralny Instytut Informacji

Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej (CIINTE), Warszawa 60, Al. Niepodległości 188.

Ośrodki dokumentacji naukowo-technicznej gromadzą (w drodze prenumeraty, zakupu lub wymiany) dokumenty naukowe i techniczne, dotyczące obsługiowanych przez nie gałęzi techniki, ekonomiki przemysłu, rolnictwa, transportu itd. W szczególności gromadzą wartościowe zagraniczne i krajowe czasopisma naukowe, zeszyty prac badawczych instytucji naukowych, podręczniki, książki fachowe, opisy patentowe, normy, katalogi firmowe, przeglądy dokumentacyjne, wydawnictwa referujące, biuletyny itp. Gromadzą one również różnego rodzaju publikacje o charakterze informacyjnym: encyklopedie, słowniki, leksykony, bibliografie specjalne, bieżące i retrospektywne. Materiały te wykorzystuje się do prowadzenia działalności informacyjnej wśród pracowników nauki i techniki.

Podstawową formą informacji jest opracowywanie tzw. kart dokumentacyjnych. Karty dokumentacyjne sporządza się na podstawie wartościowych publikacji, a przede wszystkim na podstawie wartościowych artykułów w czasopismach naukowo-technicznych. Specjaliści współpracujący z ośrodkami sporządzają zwięzłe adnotacje (streszczenia i omówienia) z uwypukleniem cech nowości lub oryginalności. Z adnotacją połączone są dane bibliograficzne dokumentu: nazwisko autora, tytuł w języku oryginału i w języku polskim (jeśli oryginał jest w jęz. obcym) oraz inne dane formalno-wydawnicze niezbędne do wyszukania publikacji.

33C.115 Metody analizy ekonomicznej
EkonometriaIH7
an

KLEIN L.: An introduction to econometrics. Wstęp do ekonometrii. Now York, 1962, Prentice Hall, Inc, ss. 280, tabl. 1 wykr. w tekście.

Książka ma charakter podręcznika przeznaczanego dla studentów wyższych uczelni. Przeważa w niej ujęcie ekonomiczne, chociaż zrozumienie jej wymaga znajomości algebry wyższej. Do podstawowych zagadnień omawianych w książce należą: statystyczna analiza popytu podana wg H. Schultza, statystyczna analiza produkcji i kosztów, podział dochodów wg Pareta, statystyczne modele wzrostu ekonomicznego i cykliów handlowych.

M. Jerczyńska

920479/63/10/k

Ryc. 18.

Tak sporządzoną notatkę zaopatruje się ponadto w symbole klasyfikacji dziesiętnej, która — jak wiadomo — całość wiedzy ludzkiej ujmuje w dziesięć działów głównych:

0 Dział Ogólny. Cybernetyka.
Bibliografia. Nauka o
książce.	4 Językoznawstwo
1 Filozofia	5 Nauki przyrodnicze. Mate-
matyka
2 Religia. Religioznawstwo	6 Nauki stosowane. Medycyna.
Technika. Rolnictwo
3 Nauki społeczno-ekono-
miczne. Prawo. Admini-
stracja	7 Sztuki piękne. Sztuka sto-
sowana. Rozrywki. Sport

8 Literatura piękna. Nauka o literaturze 9 Geografia. Życiorysy. Historia.

Notatkę dokumentacyjną zaopatrzoną symbolami klasyfikacji dziesiętnej (w obrębie której każdy z działów dzieli się na dziesięć poddziałów, a te na dalsze podgrupy) drukuje się na karcie formatu pocztówki. Odwrotna strona niektórych kart zawiera mikrodruk całego artykułu. Tak opracowaną kartę nazywa się kartą dokumentacyjną. Karty te drukuje Zakład Usług Dokumentacyjnych Centralnego Instytutu Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej i rozsyła je na zasadzie abonamentu do zakładów produkcyjnych, laboratoriów, biur konstrukcyjnych, centralnych zarządów przemysłu, instytutów, wyższych uczelni, klubów techniki i racjonalizacji oraz do odbiorców indywidualnych. Karty dokumentacyjne może abonować każdy. Warunki prenumeraty podano w cenniku usług dokumentacyjnych zamieszczonym w publikacji Centralnego Instytutu Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej: R. Paś: „Informator służby informacji naukowo-technicznej i ekonomicznej” W-wa 1960. Informator ten zawiera szczegółowe informacje o działalności Instytutu i ośrodków dokumentacyjnych w zakresie dokumentacji naukowo-technicznej i warunkach korzystania z usług placówek dokumentacji.

CIINTE prowadzi centralną kartotekę kart dokumentacyjnych, która obejmuje około dwóch milionów kart. Wydaje on ponadto kilka czasopism informacyjnych, z których na szczególną uwagę zasługują:

1. *Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji*. Dwumiesięcznik. Jest to centralny organ służby informacyjnej. Omawia zagadnienia dotyczące organizacji, metodyki i praktyki służby informacji naukowo-technicznej i ekonomicznej w kraju i za granicą. Czasopismo jest przeznaczone dla pracowników ośrodków informacji naukowo-technicznej i ekonomicznej, bibliotekarzy, specjalistów zajmujących się problemami informacji tak w zakresie teorii jak i praktyki, kierowników przedsiębiorstw, a także dla wyższych uczelni.

2. *Przegląd Nowej Techniki*. Ukazuje się 2 razy w miesiącu. Wydawnictwo podaje ważniejsze wiadomości z dziedziny postępu nauki i techniki w świecie — na podstawie czasopism, publikacji specjalnych i biuletynów naukowo-technicznych i innych źródeł.

3. *Przegląd Informacji Ekonomicznych* — kwartalnik, opracowywany jest na podstawie artykułów i informacji zawartych w zagranicznych czasopismach ekonomiczno-społecznych, zawiera również przegląd wybranych pozycji z ekonomicznego czasopiśmiennictwa krajowego.

4. *Przegląd Piśmiennictwa Zagadnień Informacji* — dwumiesięcznik. Tematyka wydawnictwa obejmuje: wszelkie zagadnienia związane z organizacją, metodyką, techniką pracy dokumentacyjnej i informacyjnej. Zawiera rozszerzone notki bibliograficzne ze wszystkich artykułów zagranicznych dostępnych w CIINTE oraz artykułów w czasopismach polskich, nie wyłączając prasy codziennej. Sygnalizuje również o najnow-

szych książkach znajdujących się w Bibliotece CIINTE i o nowych wydawnictwach fachowych w kraju i za granicą. Poszczególne pozycje adnotowane zamieszczone są w układzie działowym opartym na klasyfikacji dziesiętnej.

3.2. Branżowe ośrodki informacyjne

Podstawowymi ogniwami informacji naukowo-technicznej są ośrodki branżowe. Pełnią one rolę central informacyjnych w zakresie potrzeb danej branży oraz funkcje ośrodków zakładowych dla macierzystych zakładów. Do ich obowiązków należy gromadzenie, opracowywanie i rozpowszechnianie materiałów informacyjnych. W związku z tym prowadzą one informację w postaci przeglądów dokumentacyjnych, biuletynów informacyjnych, kart dokumentacyjnych i innych form informacji rzeczowej.

O tym, jak rozbudowana jest sieć tych ośrodków, świadczy choćby to, iż obecnie ukazuje się około 60 przeglądów dokumentacyjnych drukowanych w czasopiśmie fachowych lub samoistnych biuletynów informacyjnych rozpowszechnianych przeważnie w postaci powielanej. Przeglądy dokumentacyjne ukazują się najczęściej co miesiąc, rzadziej co dwa miesiące lub co kwartał. Przeciętnie zamieszczają one 15—30 pozycji literatury, podając szczegółowe dane bibliograficzne oraz obszerne analizy wykazywanych publikacji.

Przeglądy omawiające więcej pozycji literatury mają układ rzeczowy.

Na treść biuletynów składają się na przykład: opisy oryginalnych prac naukowo-badawczych wykonanych w instytucji macierzystej w ramach obowiązującego planu, sprawozdania z zakończonych prac, wzmianki i komunikaty o prowadzonych pracach, informacje o projektach typowych, artykuły o charakterze kompilacyjnym, opracowania tematyczne w formie referatów z wybranych zagadnień techniki, sporządzane na podstawie najnowszych danych uzyskanych z literatury zagranicznej i krajowej, dłuższe lub krótsze streszczenia najciekawszych publikacji zagranicznych, względnie tłumaczenia całych artykułów, wykazy tłumaczeń wykonanych z inicjatywy Ośrodka lub na zlecenie, analizy dokumentacyjne artykułów, książek, patentów, monografii, prac naukowych i innych dokumentów, spisy wykonanych tematycznych zestawień dokumentacyjnych, przeglądy dokumentacyjne, wykazy prenumerowanych czasopism, wykazy nabytków bibliotecznych, wybory patentów, sprawozdania z podróży służbowych pracowników instytucji macierzystej za granicę w celach naukowych, informacje i komunikaty dla zakładowych punktów dokumentacji i fachowych bibliotek zakładowych.

Biuletyny ukazują się w odstępach dwutygodniowych, miesięcznych, dwumiesięcznych lub kwartalnych. Większość biuletynów ukazuje się w postaci zeszytów drukowanych przeważnie techniką offsetową.

Nakład waha się w granicach od kilkudziesięciu do ponad tysiąca egzemplarzy — zależnie od potrzeb. Biuletyny rozpowszechnia się wśród przedsiębiorstw, bibliotek i uczelni technicznych, zainteresowanych placówek służby dokumentacyjnej; część biuletynów przeznaczona jest na wymianę z placówkami dokumentacyjnymi za granicą.

Szereg biuletynów rozpowszechnianych jest bezpłatnie, ceny innych wahają się w granicach 5 do 15 złotych za egzemplarz.

Spośród ważniejszych działowych (branżowych) ośrodków dokumentacji naukowo-technicznej na szczególną uwagę ze względu na zakres działalności zasługują placówki następujących instytucji:

1. **Główny Urząd Statystyczny**, W a r s z a w a, Wawelska 1/3. Kompletuje w zasięgu światowym wydawnictwa z zakresu ekonomii politycznej i innych dziedzin wiążących się z teorią i praktyką statystyki; opracowuje dokumentacyjnie około 60 tytułów czasopism i periodyków głównie w językach obcych.

2. **Instytut Ekonomiki i Organizacji Przemysłu**, W a r s z a w a, plac Trzech Krzyży 3/5. Zajmuje się ekonomiką i organizacją przedsiębiorstw przemysłowych i przemysłu ze szczególnym uwzględnieniem przemysłów: ceramicznego, chemicznego, hutniczego, odzieżowego, spożywczego i włókienniczego. Opracowuje około 90 czasopism, głównie rosyjskich. Wydaje miesięcznik *Ekonomika i Organizacja Pracy* i po-

wielany dwumiesięcznik: *Przegląd Bibliograficzny* wysyłany na żądanie instytucji i bibliotek bezpłatnie.

3. **Instytut Geologiczny, Warszawa, Rakowiecka 4**, opracowuje dokumentacyjnie około 400 czasopism i periodyków głównie w języku angielskim, rosyjskim i niemieckim. Biuletyn nabytków biblioteki Instytutu Geologicznego zawiera m.in. przegląd dokumentacyjny geologii. Ukazuje się jako miesięcznik rozsyłany bezpłatnie.

4. **Instytut Metalurgii Żelaza, Gliwice, K. Miarki 12/14**, opracowuje dokumentacyjnie około 300 czasopism i periodyków, głównie w językach: angielskim, niemieckim i rosyjskim. Publikuje: *Przegląd Dokumentacyjny Hutnictwa*.

5. **Instytut Techniki Budowlanej, Warszawa, Wawelska 2**, zajmuje się materiałami i konstrukcjami budowlanymi. Opracowuje dokumentacyjnie około 80 czasopism i periodyków. W czasopiśmie *Inżynieria i Budownictwo* publikuje „Przeglądy Dokumentacyjne” zawierające przeciętnie 45 pozycji bibliograficznych.

6. **Instytut Urbanistyki i Architektury, Warszawa, Nowy Świat 69**, opracowuje dokumentacyjnie około 220 czasopism i periodyków z zakresu urbanistyki, architektury i budownictwa. *Biuletyn IUA* zawiera artykuły fachowe, recenzje, wykaz ważniejszych artykułów z czasopism krajowych i zagranicznych oraz tematyczne zestawienia dokumentacyjne na tematy aktualne.

7. **Centralna Biblioteka Rolnicza, Warszawa,**

Krakowskie Przedmieście 66, publikuje *Przegląd Bibliograficzny Zawartości Czasopism*, który podaje w układzie rzeczowym tytuły wybranych artykułów w językach oryginałów z czasopism krajowych i zagranicznych. Jest to powielany miesięcznik rozsyłany bezpłatnie. Centralna Biblioteka Rolnicza wydaje również „Polską Bibliografię Rolniczą”.

8. **Główny Instytut Górnictwa**, Katowice, ul. Armii Czerwonej 3, opracowuje dokumentacyjnie ponad 200 czasopism i periodyków polskich i obcych. Do miesięcznika *Przegląd Górniczy* dodawany jest „Przegląd Dokumentacyjny Górnictwa”, którego każdy numer informuje przeciętnie o 40 pozycjach z literatury górnictwa.

3.3. Ośrodek Bibliografii i Dokumentacji Naukowej Polskiej Akademii Nauk

Ośrodek Bibliografii i Dokumentacji Naukowej Polskiej Akademii Nauk jest trzecim — po Instytucie Bibliograficznym i CIINTE — centralnym ośrodkiem służby informacyjno-dokumentacyjnej. Prowadzi on badania teoretyczne oraz wykonuje funkcje usługowe w zakresie dokumentacji i informacji naukowej krajowej i zagranicznej. Dział Dokumentacji Naukowej Ośrodka rejestruje prace bibliograficzne i dokumentacyjne prowadzone i podejmowane przez placówki naukowe PAN, koordynuje prace dokumentacyjne i bibliograficzne tych placówek oraz współpracuje

w dziedzinie dokumentacji naukowej z innymi instytucjami w kraju i za granicą, w szczególności w zakresie wykonywania umów PAN z zagranicznymi instytucjami naukowymi.

Dział Mikrofotografii i Informacji Naukowej tego Ośrodka współpracuje z pokrewnymi placówkami w kraju i za granicą w zakresie służby mikrofotograficznej i informacji, prowadzi wymianę dokumentów, współdziała z placówkami naukowymi PAN i innymi instytucjami zajmującymi się filmem naukowym, rejestruje filmy naukowe znajdujące się w kraju, a także wydaje *Biuletyn Treści Polskich Periodyków Naukowych* w zakresie nauk przyrodniczych i technicznych w postaci mikrofilmu zawierającego kartę tytułową oraz spis zawartości około 50 periodyków. Od 1953 r. ukazuje się także miesięcznik *Biuletyn Ośrodka Bibliografii i Dokumentacji Naukowej PAN*, który informuje o nabytkach około 180 bibliotek PAN. Największym przedsięwzięciem Ośrodka w zakresie informacji naukowej jest „Polska Bibliografia Analityczna” — ograniczona obecnie niestety do dwóch tylko dziedzin: geografii i mechaniki.

3.4. Krajowa sieć biblioteczna

3.4.1. Biblioteki stoją otworem dla wszystkich

W naszych czasach biblioteki są tak samo powszechne i dostępne dla wszystkich jak szkoły. Na 5 245 gromad w całym kraju, tylko w 452 nie ma bi-

bioteki. Według statystyki w roku 1962 było w Polsce 5 741 bibliotek, 1 864 filie biblioteczne oraz 24 416 punktów bibliotecznych, działających w ramach sieci bibliotek powszechnych, z czego około 85% przypadają na wieś. Niemało jest takich wsi i takich osiedli, które nie zadowolają się małym punktem bibliotecznym, ale domagają się urządzenia u nich prawdziwej biblioteki z czytelnią wyposażoną w czasopisma. Z każdym rokiem zwiększa się też liczba czyteln przy bibliotekach gromadzkich na wsi. Nic dziwnego, żaden człowiek, pragnący rozumnie korzystać z książek i czasopism nie może się już obejść bez biblioteki publicznej, podobnie jak nie może się obejść bez radia i wiadomości o tym, co się dzieje na szerokim świecie.

Biblioteki starają się gromadzić takie książki, jakie są najpotrzebniejsze i najprzydatniejsze dla tych czytelników, których obsługują. Gromadzą one piśmiennictwo ze wszystkich dziedzin, ale w mniejszym stopniu uwzględniają piśmiennictwo naukowe oraz fachowe, w większym zaś literaturę piękną i inne rodzaje książek „do czytania” (pogranicze powieści). Natomiast ogólne biblioteki naukowe (uniwersyteckie) uwzględniają przede wszystkim piśmiennictwo naukowe polskie i obce. Zdarza się jednak czasem, że nawet wielka biblioteka naukowa nie może zaspokoić potrzeb swoich czytelników, albo że nawet największa biblioteka publiczna nie posiada w swych zbiorach jakiejś książki, wydanej w Polsce po wojnie. I nie ma w tym nic dziwnego, bo tak jest na całym świecie.

Każdy czytelnik może otrzymać dla swych potrzeb książkę, mimo że tej książki nie ma w bibliotece najbliższej lub w żadnej bibliotece miejscowej. Powinien on zwrócić się do kierownika najbliższej biblioteki, z której korzysta, aby dla niego wypożyczono tę potrzebną książkę z innej biblioteki. Tej właśnie sprawie służy system współpracy bibliotek w dziedzinie udostępniania zbiorów na zasadzie wypożyczania międzybibliotecznego. Opiera się ono na instrukcji w sprawie wypożyczania międzybibliotecznego, wprowadzonej zarządzeniem Ministra Kultury i Sztuki z 23.XII.1953 r.

Oczywiście bibliotekarz powinien się orientować, w jakiej bibliotece prawdopodobnie można wypożyczyć książkę poszukiwaną przez czytelnika. Dlatego powinien on mieć odpowiednie wyobrażenie o bibliotekach, ich zasobach i specjalizacji, a także umieć posługiwać się informatorami o bibliotekach. Najwięcej informacji można znaleźć w informatorze opracowanym w Instytucie Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej przez A. Łuczyńską i H. Wiącek pt. „Informator o bibliotekach w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej” (W-wa 1961), wydanym przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Informator podaje opisy bibliotek według województw, w porządku alfabetycznym miast wojewódzkich, przy czym Warszawa i województwo warszawskie zostały umieszczone na początku. W obrębie województw cały materiał podzielono na 4 podstawowe grupy według typów bibliotek: a) biblioteki szkół wyższych i studiów, b) biblioteki PAN i to-

BIBLIOTEKA NARODOWA
Instytut Książki i Czytelnictwa

Alireda Luczyńska i Helena Wiącek

**INFORMATOR
O BIBLIOTEKACH
W POLSKIEJ
RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ**

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Warszawa 1961

- Udostępnienie: pracownikom własnym, czytelnia (20 miejsc), katalogi: alfabetyczny.
- 698 MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH — BIBLIOTEKA CENTRALNA DOMU KULTURY — Warszawa, Al. Wyzwolenia 33, tel. 432-51, wewn. 55-13
 Księgozbiór: druki zw. 21.893 wol.; czasop. 159 wol. 55 tyt. 5 uzup. akt. B-ka powstała w 1946 r., podlega jej 3 stałych oraz 20 ruchomych placów bibliotecznych. Księgozbiór zawiera literaturę popularnonaukową, młodzieżową, beletrystyczną.
 Udostępnienie: pracownikom Ministerstwa, czytelnia; katalogi: alfabetyczny i rzeczowy.
- 699 PALAC MŁODZIEŻY — BIBLIOTEKA — Warszawa, Pałac Kultury i Nauki, tel. 652-51
 Księgozbiór: druki zw. 23.786 wol.; czasop. 51 tyt. uzup. akt.
 B-ka powstała w 1955 r. Główny kierunek kompletowania zbiorów: literatura piękna i popularnonaukowa dla dzieci i młodzieży (ze specjalnym rozbudowaniem działu sportu, techniki, nauk przyrodniczych, fotografii), podręczniki i lektury szkolne dla szkół podstawowych i średnich. Ponadto B-ka gromadzi literaturę z zakresu pedagogiki i psychologii dla użytku pracowników Pałacu Młodzieży.
 Udostępnienie: młodzieży szkolnej (od kl. II — XI); katalogi: alfabetyczny, rzeczowy, czytelnia młodzieżowa (40 miejsc), dziecięca (50 miejsc). B-ka pełni służbę informacyjną.
- 700 STOLECZNY DOM KULTURY PREZYDIUM STOLECZNEJ RADY NARODOWEJ — Warszawa, Elektryka 12, tel. 673-68, 679-81, wewn. 16
 Księgozbiór: druki zw. 9.845 wol.; czasop. 86 tyt. uzup. akt.
 B-ka powstała w 1946 r. I początkowo należała do Warsz. Rady Związków Zaw., posiadała księgozbiór w liczbie 43.000 wol., przekazany w większości (32.000 wol.) do Wojewódzkiej B-ki Publicznej. Księgozbiór zawiera obecnie: literaturę piękną dla dorosłych i młodzieży, popularnonaukową i społ.-polityczną.
 Udostępnienie: wszystkim zainteresowanym (od lat 10); czytelnia (32 miejsca); katalogi: alfabetyczny i rzeczowy.
- 701 URZĄD POCZTOWO-TELEGRAFICZNY W-WA 2 — BIBLIOTEKA RADY MIEJSKOWEJ — Warszawa, Towarową 3, tel. 690-09, wewn. 38
 Księgozbiór: druki zw. 4.019 wol.
 B-ka powstała w 1946 r. Księgozbiór zawiera: literaturę piękną dla dorosłych i młodzieży, społ.-polityczną, popularnonaukową.
 Udostępnienie: pracownikom własnym, czytelnia; katalogi: alfabetyczny i rzeczowy.
- 702 URZĄD RADY MINISTRÓW — BIBLIOTEKA RADY MIEJSKOWEJ — Warszawa, Krakowskie Przedmieście 46/48, tel. 650-47, wewn. 72

warzystw naukowych, c) biblioteki specjalne, d) biblioteki oświatowe (powszechne i inne). Opisy poszczególnych bibliotek zawierają pełny adres, dane o księgozbiorze i specjalizacji zbiorów, informacje o udostępnieniu, wykaz wydawnictw biblioteki oraz zestawienie ważniejszej literatury o niej. Przy opisie znaczących księżnic podano także ich zarys historyczny. Kluczem do „Informatora” są indeksy: topograficzny, zawierający wykaz miejscowości w układzie alfabetycznym, oraz rzeczowy. Informator zawiera opisy 3 637 bibliotek, pomija biblioteki gromadzkie, biblioteki szkolne, a także mniejsze biblioteki fachowe, związkowe i społeczne.

Oprócz tego wielkiego „Informatora” istnieją również informatory regionalne: G. Groebl: „Przewodnik po bibliotekach województwa katowickiego”, Katowice 1959, J. Pieniążek: „Informator o bibliotekach krakowskich”, Kraków 1961, oraz „Biblioteki olsztyńskie. Informator”, Olsztyn 1960. Przykładem wydawnictwa szczegółowo informującego o działalności biblioteki, jej agendach i placówkach terenowych jest przewodnik pt. „Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy”, opracowany przez Wiesławę Żukowską (W-wa 1961) oraz publikacja pt. „Biblioteka Narodowa. Informator dla czytelników” (W-wa 1963). To ostatnie wydawnictwo ma na celu zaznajomienie czytelników z licznymi funkcjami, jakie pełni Biblioteka Narodowa w skali ogólnopolskiej.

3.4.2. Biblioteka Narodowa

Wśród wielu tysięcy bibliotek w Polsce najważniejszą jest Biblioteka Narodowa. Jest to centralna biblioteka Państwa. Powstała ona zaledwie 35 lat temu, w r. 1928. Zbiory jej zaliczają się do największych (około 2 milionów tomów i innych jednostek bibliotecznych). Jednym z głównych jej zadań jest gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie druków polskich i Polski dotyczących (poloników), a także rejestrowanie tego, co się w Polsce ukazuje. Gromadzi ona całą bieżącą krajową produkcję wydawniczą, gdyż wszyscy producenci książek i czasopism zgodnie z ustawą z 1928 r. obowiązani są do przesyłania jej bezpłatnie wszystkich druków krajowych. Od 1961 r. Biblioteka Narodowa otrzymuje również płyty z nowych polskich nagrań i zabiega o pozyskanie wydanych za granicą druków polskich lub Polski dotyczących i dzieł autorów polskich. Jest więc największą księżnicą poloników nowszych, podczas gdy najwięcej druków starszych posiada Biblioteka Jagiellońska. W odróżnieniu od innych bibliotek naukowych Biblioteka Narodowa gromadzi z piśmiennictwa obcego podstawowe wydawnictwa encyklopedyczne, bibliograficzne, słownikowe i opracowania syntetyczne z dziedzin, które wchodzą w zakres prac naukowych w Bibliotece, takich jak księgoznawstwo, bibliografia, czytelnictwo. W skład Biblioteki Narodowej wchodzi kilkadziesiąt zakładów i działów. Wymienimy te tylko

spośród nich, które mogą zainteresować naszych czytelników w trakcie poszukiwań bibliograficznych. Prowadzi ona działalność dokumentacyjną, informacyjną i naukowo-wydawniczą. Zakład Informacji Naukowej w Bibliotece Narodowej (ul. Hankiewicza 1) pełni funkcję centralnego ośrodka informacji bibliotecznej w Polsce. Załatwia on liczne prośby o informacje czytelników i instytucji zwracających się bezpośrednio, listownie lub telefonicznie, odpowiada na tysiące pytań czytelników za pośrednictwem bibliotek krajowych i zagranicznych. Dzięki własnym kartotekom i innym materiałom pomocniczym udziela on szybko dokładnych informacji bibliotecznych, bibliograficznych i rzeczowych głównie w zakresie nauk humanistycznych. Jeżeli poszukiwanej przez czytelnika pozycji nie ma w zbiorach Biblioteki Narodowej, Zakład rozsyła do kilku lub kilkunastu bibliotek tzw. karty poszukiwanych książek. W celu ułatwienia wykorzystania opracowań bibliograficznych różnych ośrodków Zakład ogłasza w odstępach półrocznych „Wykaz tematyczny ważniejszych zestawień bibliograficznych, opracowanych przez biblioteki i instytuty naukowe”. Zakład posiada bogate materiały dokumentacyjne, m.in. kartoteki pseudonimów, bibliotek i instytucji naukowych, ustaw i rozporządzeń, a także wycinków recenzji beletrystyki wydawanej w Polsce.

Wielkie znaczenie dla ułatwienia prac naukowych ma akcja mikrofilmowania najcenniejszych druków i rękopisów, prowadzona przez Stację Mikrofilmową

Biblioteki Narodowej. Wchodzący w jej skład Dział Zbiorów Mikrofilmowych posiada skatalogowany (w układzie według nazw bibliotek) zbiór mikrofilmów liczący ok. 20 tys. pozycji rękopisów, rzadkich druków, czasopism i rękopisów muzycznych, znajdujących się w zbiorach krajowych. Od 1961 r. przeprowadza on planowo mikrofilmowanie czasopism polskich XVIII i XIX wieku, aby otrzymać w postaci mikrofilmu ich kompletne ciągi. Jest to szczególnie ważne dla tych studiujących i pracowników naukowych, którzy prowadzą badania w oparciu o czasopisma, a w bibliotekach naukowych, nawet największych, natrafia się na braki w ciągach wielu czasopism. Wówczas jedynie mikrofilm danego czasopisma umożliwia wypełnienie luki. W miarę możliwości Stacja wykonuje również zamówienia indywidualne czytelników. O zasobach mikrofilmów Biblioteki Narodowej informuje „Katalog Mikrofilmów Biblioteki Narodowej”, wydawany w miarę nagromadzenia materiałów. Dotychczas (1963) ukazało się dziesięć zeszytów tego katalogu.

Biblioteka Narodowa jako placówka naukowa jest równocześnie centralnym ośrodkiem normalizacyjnym w zakresie wydawnictw, bibliotekarstwa, bibliografii i reprodukcji dokumentacyjnej. Prace w tej dziedzinie, prowadzone na zlecenie Polskiego Komitetu Normalizacyjnego od 1950 r. przyniosły w wyniku kilkanaście norm już ogłoszonych. Dotyczą one zarówno metodyki bibliograficznej i wydawniczej, jak i formularzy bi-

biotecznych, jak wreszcie spraw związanych z opracowaniem mikrofilmów. W przygotowaniu znajduje się normalizacja mebli i urządzeń bibliotecznych.

3.4.3. Centralne katalogi w Polsce

Nie ma w Polsce takiej biblioteki, która posiadałaby wszystkie druki wydane u nas i dotychczas zachowane. Ani Biblioteka Narodowa, ani Biblioteka Jagiellońska nie mają w swych zbiorach wszystkich druków polskich, chociaż każda z nich zdołała zgromadzić duży ich zasób. Badacze naszej przeszłości raz po raz napotykają duże trudności z tego właśnie powodu, że jakiejś potrzebnej im książki lub czasopisma (czasem tylko jednego brakującego w danej bibliotece rocznika) muszą poszukiwać w innych bibliotekach. W tej sytuacji szczególnego znaczenia nabierają centralne katalogi, wykazujące zasoby bibliotek rozsianych po całym kraju. Zwłaszcza u nas, po zniszczeniach i rozproszeniu zbiorów bibliotecznych oraz przemieszczeniu niektórych księgozbiorów — w wyniku wojny, katalogi centralne mogą oddać duże usługi zarówno bibliotekarzom jak i pracownikom nauki. Szeroko zakrojone prace nad katalogami centralnymi o charakterze ogólnym prowadzi się w Bibliotece Narodowej. Znajduje się w niej pięć wielkich centralnych katalogów ogólnych o zasięgu krajowym:

1. „Centralny katalog starych druków”, obejmujący około 470 000 opisów polskich i obcych druków

od w. XV do r. 1800, znajdujących się w bibliotekach polskich. Dzieli się on na: Centralny katalog inkunabułów, Centralny katalog poloników XVI w., Centralny katalog poloników XVII—XVIII i Centralny katalog druków obcych. Katalog ten, dostępny jest dla czytelników w Zakładzie Starych Druków, W-wa pl. Krasińskich 3/5. Na jego podstawie można uzyskać informacje o inkunabułach i starych drukach znajdujących się w zbiorach polskich.

2. „Katalog centralny czasopism” wykazuje zasoby około 150 bibliotek polskich. Tytuły czasopism polskich i obcych ze wszystkich dziedzin są uszeregowane alfabetycznie. Katalog ten zawiera ponad 260.000 opisów.

3. „Centralny katalog bieżących czasopism zagranicznych” obejmuje w układzie alfabetycznym i rzeczowym tytuły czasopism wpływających do około 1 500 polskich bibliotek naukowych i fachowych. Zawiera on materiał od 1951 r., a liczba tytułów otrzymywanych przez te biblioteki wynosi rocznie od 7 — 14.000. Dotychczas ukazały się dwa tomy tego wydawnictwa. Pierwszy rocznik 1957 pt. „Centralny katalog bieżących czasopism zagranicznych w bibliotekach polskich” (W-wa 1961), oraz liczący ponad 14 000 tytułów rocznik 1963. Czytelnicy mogą czerpać informacje o bieżących materiałach z kartotek udostępnianych w Zakładzie Katalogów Centralnych Biblioteki Narodowej w Warszawie, ul. Hankiewicza 1.

4. „Centralny katalog książek zagranicznych” (na-

bytki powojenne) w formie kartoteki liczy około 450 000 ułożonych alfabetycznie opisów książek obcych, które wpłynęły do 700 bibliotek. Wybór tego materiału w układzie systematycznym publikuje Biblioteka Narodowa od r. 1958 pt. „Centralny katalog książek zagranicznych — nowe nabytki w bibliotekach polskich” jako kwartalnik w trzech seriach. Seria A — obejmuje piśmiennictwo ogólne oraz nauki społeczne, seria B — nauki matematyczno-przyrodnicze, nauki lekarskie, gospodarstwo wiejskie, seria C — technikę, łączność, górnictwo, budownictwo, przemysł, rzemiosło, transport, wojskowość.

5. „Centralny katalog piśmiennictwa księgoznawczego” znajduje się w Pracowni Dokumentacji Księgoznawczej Instytutu Bibliograficznego (Warszawa, ul. Hankiewicza 1).

Katalogi centralne o charakterze ogólnym lub specjalistycznym prowadzą również inne biblioteki w Polsce. Spisy tego typu katalogów (nie przeznaczonych do druku lub wydanych) podają prace: J. Czerniatowicz i J. Gruszecka „Centralne katalogi”. Warszawa 1956 oraz J. Czerniatowicz i M. Szpachta „Wykaz centralnych katalogów w Polsce według stanu na IV kwartał 1960”, W-wa 1961.

W zakładzie Katalogów Centralnych Biblioteki Narodowej można otrzymać informację na miejscu, telefoniczną, lub pisemną w sprawie poszukiwanych wydawnictw (książek lub czasopism), co ogromnie ułatwia wykorzystanie rzadkich zbiorów i skraca czas poszu-

kiwań. Ktokolwiek więc poszukuje jakiegoś rocznika czasopisma dawniejszego albo bieżącego czasopisma zagranicznego lub książki w języku obcym — ułatwi sobie poszukiwania, jeśli zwróci się o informację do Zakładu Katalogów Centralnych Biblioteki Narodowej, zwłaszcza że „Centralny Katalog Książek” publikowany przez Zakład wykazuje nowe nabytki z opóźnieniem około dwóch lat w stosunku do roku, w którym nabytki te wpłynęły do bibliotek.

3.5. Biblioteczna służba informacyjno-bibliograficzna.

Niedawno prasa przyniosła wiadomość, że na Międzynarodowej Wystawie, zorganizowanej w roku ubiegłym w Stanach Zjednoczonych, pokazano bibliotekę niedalekiej przyszłości. Była ona wyrazem najbardziej nowoczesnych metod gromadzenia, opracowania i udzielania informacji za pomocą urządzeń elektronicznych i automatycznych. Jednym z urządzeń był mózg elektroniczny dostarczający natychmiastowych informacji, dotyczących np. encyklopedycznych danych o różnych krajach, wyjątków z dzieł sławnych pisarzy, naukowców i myślicieli czy przekazujący dane z zakresu sztuki, techniki lub innych dziedzin. Informacje są odpowiednio dostosowane do wieku, wykształcenia i stopnia zainteresowania pytającego.

Biblioteka przyszłości — to według pomysłu jej organizatorów przede wszystkim sprężysty ośrodek wy-

czerpującej informacji, obsługujący najrozmaitsze dziedziny życia. Niektóre urządzenia techniczne, wspomagające bibliotekarza w jego pracy techniczno-usługowej, zainstalowano już w dużych bibliotekach, zwłaszcza w Ameryce. Już obecnie maszyny elektroniczne, których działanie coraz bardziej jest zbliżone do funkcji mózgu ludzkiego, wydatnie pomagają w wyszukiwaniu wiadomości z materiału bibliotecznego, ich przyswajaniu i wykorzystywaniu do określonych celów. Nie znaczy to wcale, aby maszyny mogły całkowicie zastąpić pracę bibliotekarza, podobnie jak maszyny matematyczne nie mogą całkowicie wyręczyć matematyka.

Zanim jednak powstaną takie biblioteki przyszłości — musimy zabiegać o to, aby dzisiejsze biblioteki „starego typu” pracowały jak najsprawniej, aby umiejętnie gospodarowały zasobami bibliotecznymi i racjonalnie a zarazem szybko i sprawnie obsługiwały czytelników. Sprawność pracy bibliotek w dużym stopniu zależy od dobrych katalogów i od umiejętności posługiwania się bibliografiami i różnego rodzaju źródłami oraz pomocami informacyjnymi.

Potrzeby dzisiejszego życia, potrzeby zgłaszane przez czytelników sprawiły, że w metodach i organizacji pracy bibliotek dokonały się w ostatnim dziesięciu lat znaczne zmiany na korzyść czytelników. Wyrazem tych zmian jest przede wszystkim powstanie ośrodków informacyjno-bibliograficznych w bibliotekach i rozwój służby informacyjnej. Najogólniej moż-

na powiedzieć, że we wszystkich bibliotekach naukowych zarówno ogólnych (uniwersyteckich) jak i specjalnych istnieją odrębne działy informacyjno-bibliograficzne. Praca tych działów informacyjnych polega na umiejętnym wykorzystywaniu różnych bibliografii, wskazywaniu źródeł bibliograficznych i pomocy w posługiwaniu się nimi. Często się zdarza, że czytelnikowi nie wystarcza katalog biblioteczny, że nie umie trafić poprzez katalog do właściwej książki lub czasopisma. Trzeba mu pomóc w pokonaniu tych trudności. To jest właśnie zadaniem ośrodka informacyjno-bibliograficznego i dlatego informacja jest obecnie składowym elementem pracy bibliotekarskiej. Ułatwia ona i usprawnia pracę badaczy, konstruktorów i ludzi kształcących się, pomaga im zorientować się w piśmiennictwie naukowym i zapoznać się z nowymi osiągnięciami nauki.

Również przeciętny czytelnik, nie zajmujący się studiami naukowymi, może korzystać z pomocy służby informacyjno-bibliograficznej. W sieci bibliotek powszechnych wszystkie wojewódzkie biblioteki publiczne a także większe biblioteki miejskie (w miastach wojewódzkich i ponad 100-tysięcznych) mają odrębne działy informacyjno-bibliograficzne. Pomagają one w doborze materiałów tym, którzy się do nich zwracają (np. w związku z Millenium), opracowują bibliografie tematyczne i zalecające, a także instruuja pracowników bibliotek gromadzkich i społecznych w korzystaniu z bibliografii i pomocy bibliograficznych.

Spośród bibliotek powszechnych największy ośrodek informacyjny zorganizowała Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy (ul. Koszykowa 26). Specjalizuje się ona w zakresie wiedzy o Warszawie. Posiada kartotekę tytułów beletrystyki, prac naukowych i popularnonaukowych. Informacje udzielane są czytelnikom zgłaszającym się osobiście, telefonicznie i pisemnie.

Działalność informacyjno-bibliograficzna o zasięgu krajowym opiera się na kilku wielkich bibliotekach, znajdujących się w Warszawie. Do tego zespołu bibliotek należy przede wszystkim Biblioteka Narodowa (ul. Hankiewicza 1), o której była mowa oddzielnie. Przy Bibliotece Polskiej Akademii Nauk (Warszawa, Pałac Kultury i Nauki) działa Ośrodek Informacji Naukowej i Bibliografii PAN, który gromadzi materiały z zakresu naukoznawstwa, teorii i organizacji nauki oraz epistemologii. W Ośrodku znajduje się obszerna kartoteka naukoznawcza. Informacje udzielane są bezpośrednio, telefonicznie i pisemnie.

W zakresie piśmiennictwa lekarskiego centralą informacyjną jest Główna Biblioteka Lekarska (W-wa, ul. Chocimska 22), która wydaje „Polską Bibliografię Lekarską”. Dla innych dziedzin uzyskać można informacje w: Instytucie Urbanistyki i Architektury. Biblioteka Publiczna (W-wa, Nowy Świat 69) z zakresu planowania przestrzennego, urbanistyki i architektury, w Szkole Głównej Planowania i Statystyki. Biblioteka Główna (W-wa, Rakowiecka 6) z zakresu nauk społeczno-ekonomicznych, w Centralnej Bibliotece Rol-

niczej (W-wa, Krakowskie Przedmieście 66) w dziedzinie rolnictwa i nauk pokrewnych, w Głównym Urzędzie Statystycznym. Biblioteka (W-wa, Wawelska 1/3) w dziedzinie nauk ekonomicznych ze szczególnym uwzględnieniem statystyki i demografii. Inne ośrodki informacyjne wymienia szczegółowo wydawnictwo Biblioteki Narodowej: M. Kocięcka — „Biblioteczna Stużba Informacyjna. Wykaz ośrodków”. W-wa 1963.

Centralnym ośrodkiem wielokierunkowym, wyspecjalizowanym jednak w zakresie humanistyki, jest Zakład Informacji Naukowej Biblioteki Narodowej (W-wa, ul. Hankiewicza 1). Do jego zadań, poza działalnością informacyjną, należy szkolenie kadr i koordynacja pracy informacyjnej w skali krajowej. Spośród pozostałych wielokierunkowych ośrodków wyróżniają się ośrodki bibliotek uniwersyteckich w Warszawie (Krakowskie Przedmieście 26/28), Łodzi (ul. Narutowicza 59a), Wrocławiu (ul. Szajnochy 7/9) i Krakowie (Biblioteka Jagiellońska).

Rolę centralnego ośrodka z zakresu nauk technicznych spełnia Centralny Instytut Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej (Warszawa, Al. Niepodległości 188). Służy on jednak informacjami tylko na podstawie literatury najnowszej. O starszej literaturze technicznej udziela wiadomości ośrodek informacyjny Biblioteki Politechniki Warszawskiej (plac Jedności Robotniczej 1). Nauczycielom duże usługi oddaje Pracownia Dokumentacji i Informacji Instytutu Pedago-

giki (W-wa, Górczewska 8) szczególnie w zakresie polskiego powojennego piśmiennictwa pedagogicznego, piśmiennictwa radzieckiego i krajów zachodnich.

Ważnymi komórkami informacyjnymi w zakresie zagadnień regionalnych są: dla spraw morza i Pomorza — Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku (ul. Wałowa 15), dla Śląska — Biblioteka Śląska (Katowice, ul. Francuska 12), dla Lublina i Lubelszczyzny — Biblioteka Wojewódzka i Miejska im. Łopacińskiego Lublin, ul. Narutowicza 4). Kartoteki regionalne znajdują się poza tym w wielu bibliotekach wojewódzkich i miejskich.

Materiały informacyjne o charakterze wizualno-słuchowym posiada powstałe niedawno Archiwum Dokumentacji Mechanicznej (W-wa, ul. Nowowiejska 12). Gromadzi ono materiały fotograficzne, fonograficzne, mikrofilmowe, przekazywane mu przez różne instytucje. M.in. znajdują się tam mikrofilmy ciekawych archiwaliów, płyty z Polskiego Radia, archiwa fotograficzne dzienników itp.

4. BIBLIOGRAFIA KSIĘGARSKA

4.1. Kilka słów o organizacji księgarstwa

Książka jest przedmiotem handlu i dlatego znajomość rynku księgarskiego potrzebna jest bibliotekarzom a przydatna — czytelnikom. Księgarstwo ma u nas piękne i interesujące 600-letnie tradycje. Jednakże tutaj interesuje nas tylko współczesny rynek księgarski. Dla organizacji księgarstwa w Polsce Ludowej przełomowe znaczenie miało utworzenie w styczniu 1950 r. państwowej centrali księgarskiej p.n. „Dom Książki”. Zasady organizacji państwowego księgarstwa ulegały zmianom i przekształceniom, których głównym celem było ustalenie odpowiedzialności gospodarczej za produkcję wydawniczą (wysokość nakładów) oraz organizacja współpracy wydawnictwa, hurtu i sieci księgarskiej. Obecnie obowiązujące zasady organizacji ukształtowały się w latach 1957—1958. W 1958 r. powstało Państw. Przeds. „Składnica Księgarska” jako przedsiębiorstwo hurtu księgarskiego. Składnica Księgarska nie jest obowiązana kupować całej bieżącej produkcji wydawniczej, lecz przyjmuje ją od wydawców do sprzedaży komisowej.

Składnica Księgarska jest odbiorcą całej rynkowej

produkcji wydawniczej państwowych i spółdzielczych instytucji wydawniczych. Na podobnych warunkach (sprzedaży komisowej) przyjmuje ona do sprzedaży książki od innych wydawców (instytucje, organizacje społeczne, towarzystwa kulturalno-oświatowe). Ona zaopatruje sieć placówek księgarskich „Domu Książki”, Kluby Międzynarodowej Prasy i Książki, Ośrodek Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN, księgarnie stowarzyszeń religijnych oraz nieliczne księgarnie prywatne, natomiast nie prowadzi sprzedaży detalicznej ani odbiorcom indywidualnym ani zbiorowym. Składnica jest również odbiorcą całego niemal importu książek z zagranicy. Może się więc nieraz zdarzyć, że jakiejś poszukiwanej książki nie ma w księgarni, podczas gdy znajduje się ona w magazynie Składnicy Księgarskiej, skąd na życzenie klienta powinna ją sprowadzić księgarnia. O tym, czy książka znajduje się jeszcze w handlu informuje Katalog Składowy, który powinien być w każdej księgarni udostępniony zainteresowanemu klientom.

Księgarnie, podobnie jak biblioteki, są zróżnicowane pod względem wielkości, czyli stopnia organizacyjnego, specjalizacji, asortymentu księgarskiego i form pracy. W małym środowisku działa tylko jedna księgarnia, natomiast w wielkich miastach to zróżnicowanie występuje wyraźnie. Prócz księgarń ogólno-asortymentowych, mających na składzie piśmiennictwo ze wszystkich dziedzin, działają księgarnie: naukowe, techniczne, rolnicze, prawno-ekonomiczne, medyczne,

społeczno-polityczne, szkolno-pedagogiczne, muzyczne. Na szczególną uwagę zasługują księgarnie naukowe, które posiadają piśmiennictwo ze wszystkich dziedzin wiedzy na poziomie wyższym, a więc wydawnictwa naukowe, prace badawcze, opracowania krytyczne dzieł literackich itp. oraz podręczniki dla studentów wyższych uczelni. Księgarnie te znajdują się w zasadzie w miastach uniwersyteckich lub w środowiskach posiadających wyższe uczelnie.

Obok sieci placówek księgarskich „Domu Książki” istnieje gęsta sieć placówek księgarskich i kiosków „Ruchu”. W ostatnich latach „Ruch” rozbudował sieć kiosków na wsi. Sprzedażą książek na wsi zajmują się również Gminne Spółdzielnie „Samopomoc Chłopska”.

Na szczególną uwagę pracowników naukowych zasługuje Ośrodek Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN w Warszawie (Pałac Kultury i Nauki), który posiada dużą księgarnię — Wzorcownię Wydawnictw Naukowych PAN, Ossolineum i PWN. Księgarnia prowadzi sprzedaż otwartą, jednak jej podstawowym zadaniem jest zaopatrywanie PAN i jej placówek, towarzystw naukowych oraz jednostek Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego w wydawnictwa importowane. Księgarnia urządza co tydzień wystawę nowości z zakresu wydawnictw krajowych i importowanych. Każdą ekspozycję poprzedza rozesłanie członkom PAN i jej placówkom oraz towarzystwom naukowym tytułowego wykazu nowości podanego w tygodniowym „Biuletynie Informacyjnym ORWN PAN”.

Dostawa nowości zagranicznych odbywa się w ramach puli dewizowej ustalonej dla PAN.

Plan perspektywiczny rozwoju księgarstwa przewiduje znaczny rozwój placówek księgarskich. Powstaną księgarnie nie tylko we wszystkich miastach i osiedlach, ale także w dużej ilości gromad. W wielu księgarniach umożliwiona zostanie swobodny dostęp do półek dla spokojnego przejrzenia książek. Oczywiście wobec wielu tysięcy tytułów książek i dość skomplikowanego układu książek na półkach (opartego na zasadach podziału bibliograficznego) tylko ten klient będzie mógł z pożytkiem z tego dostępu korzystać, który zaznajomi się z tym układem, czyli z bibliografią księgarską.

Przy sposobności trzeba zaznaczyć, iż księgarstwo ma własny księgarski Ośrodek Bibliograficzny przy Składnicy Księgarskiej, który redaguje podstawowe materiały informacyjne dla księgarstwa i bibliotek jak: *Zapowiedzi Wydawnicze*, „Kartkowy Katalog Nowości”, „Katalogi Składowe”, katalog książek przeceńionych itp., a ponadto udziela wszelkich informacji bibliograficznych dotyczących asortymentu księgarskiego.

4.2. Plany wydawnicze—źródłem informacji

Ważnym instrumentem polityki wydawniczej w Polsce Ludowej są roczne plany wydawnicze. Każda instytucja wydawnicza działa w jakiejś ustalonej dzie-

dzinie (lub dziedzinach) piśmiennictwa i planuje produkcję zgodnie ze swym profilem wydawniczym. Działające przedsiębiorstwa wydawnicze — to zespoły wysoko wyspecjalizowanych fachowców, opierających się na racjonalnie zorganizowanych warsztatach redakcyjnych. Redakcje wydawnictw zabiegają o skupienie wokół wydawnictwa zespołu autorów, pisarzy i uczonych, starają się o napływ maszynopisów odpowiednich prac, a następnie opracowują maszynopisy do druku.

Plany wydawnicze w zakresie współczesnej literatury pięknej są odbiciem inicjatyw autorów tj. pisarzy, w innych dziedzinach inicjatywa wychodzi najczęściej od wydawców albo instytucji naukowych, oświatowych lub fachowych. Władze państwowe ustalają hierarchię potrzeb oraz właściwe proporcje określonych grup wydawnictw. Plany poszczególnych wydawców nie są dowolne, lecz ograniczone limitem (wysokością) przydziału papieru i arkuszy wydawniczych. Największe wydawnictwa planują i wydają corocznie po kilkaset książek, mniejsze wydawnictwa wydają po około stu tytułów.

Pewne książki o określonej tematyce, zwłaszcza opracowania naukowe i encyklopedyczne, planowane są na kilka lat naprzód. Wydawnictwo zawiera umowę z autorem, mimo że badania jeszcze trwają i znany jest jedynie temat pracy. Prace nad książką oblicza się na dwa — trzy lata, rok trzeba liczyć na opracowanie w wydawnictwie i wydrukowanie. Przyjęta do planu

pozycja może ukazać się zatem prawdopodobnie dopiero za trzy — cztery lata. Określona ilość takich pozycji, które znajdują się w toku opracowania autorskiego, stanowi tzw. redakcyjny plan perspektywiczny. Plan ten nie precyzuje — ze zrozumiałych względów — żadnych bliższych szczegółów. Oprócz nazwiska autora lub redaktora oraz tematu pracy podaje się tylko przybliżoną liczbę arkuszy i przypuszczalny rok wydania; w pracach mniej zaawansowanych i ta informacja zastępowana jest ogólnikowym sformułowaniem: „w projekcie” lub „projekt”. Plany takie stanowią więc orientacyjną wytyczną w pracy wydawnictwa i w zasadzie nie są publikowane. Od tej zasady wyjątek czyni PWN, które publikuje co roku „Tytułowy plan wydawniczy i plan prac redakcyjnych”. Plan prac redakcyjnych to właśnie plan perspektywiczny.

Drugi rodzaj planów wydawniczych to plany roczne. Tutaj wydawnictwo jest już dobrze zorientowane. Maszynopisy prac i utworów zostały już przekazane przez autorów, recenzowane przez recenzentów, następnie poprawione przez autorów. Zabezpieczono również w drukarniach terminy druku określonej ilości arkuszy. Te wszystkie pozycje, o których wiadomo, że zostaną w ciągu określonego roku kalendarzowego wydrukowane i przekazane do księgarń, stanowią roczny plan wydawniczy.

Na treść planu tytułowego rocznego składają się następujące elementy. Wstęp od wydawcy informuje o zawartości i sposobie zgrupowania materiału. Z ko-

WYDAWNICTWO
LITERACKIE
KRAKÓW

ZAPOWIEDZI
WYDAWNICZE
N A R O K 1 9 6 3

Ryc. 21.

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO
"WIEDZA POWSZECHNA"
WARSAWA, UL. JASNA 26

LITERATURA POPULARNONAUKOWA
WYDAWNICTWA ENCYKLOPEDYCZNE
SŁOWNIKI ORCZOJĘZYCZNE
POMOCE DO NAUKI JĘZYKÓW
PORADNIKI

MATEMATYKA
BIOLOGIA
FIZYKA
CHEMIA
TECHNIKA
ASTRONAUTYKA
HISTORIA
FILOZOFIA
SOCJOLOGIA
PSYCHOLOGIA
PEDAGOGIKA
LITERATUROZNAWSTWO
JĘZYKOZNAWSTWO
SZTUKA
GEOGRAFIA
JĘZYKI OBCE

PROJEKT PLANU WYDAWNICZEGO

**TYTUŁOWY
PLAN
WYDAWNICZY**

1961

Ryc. 23.

PLAN WYDAWNICZY NA 1963 ROK

PLAN
WYDAWNICZY
NA
1963
ROK

WYDAWNICTWO MORSKIE

lei następuje właściwy plan. Książki zgrupowane są według działów, a w obrębie każdego działu w układzie alfabetycznym. Opis każdej pozycji zawiera nazwisko i imię autora, tytuł książki, nazwisko tłumacza oraz tytuł oryginału (jeżeli książka tłumaczona jest z języka obcego), kolejność wydania, ilość arkuszy wydawniczych, nakład w tysiącach egzemplarzy, informacje o oprawie oraz krótką adnotację, charakteryzującą treść książki i jej przydatność dla określonego odbiorcy. Trzeba jednak powiedzieć, że nie wszystkie wydawnictwa umieszczają wszystkie podane wyżej szczegóły. Tak np. te wydawnictwa, które specjalizują się raczej w literaturze pięknej, nie podają z reguły przydatności publikacji, gdyż trudno oczywiście przewidzieć, dla jakiej grupy czytelników zalecić daną powieść czy utwór poetycki. Natomiast wydawnictwa, które opracowują literaturę naukową czy techniczną, podają przy każdej pozycji te informacje. Informacja ta podawana jest albo w formie słownej, skróconej w nawiasie (nauk.) — oznacza książkę naukową przeznaczoną dla naukowców i studentów, (ks. pom.) — oznacza książkę służącą celom dydaktycznym i przeznaczoną dla wykładowców na wyższych uczelniach także dla słuchaczy. Skrót (podr.) — wskazuje, że dana książka jest podręcznikiem. Dalej (skr.) oznacza skrypty, przeważnie powielane opracowania, które w zwartej formie podają niezbędny zasób wiedzy na użytek studentów wyższych uczelni. Wreszcie skrót

(pop. nauk.) — informuje, że jest to książka przeznaczona dla osób interesujących się danym zagadnieniem, lecz nie posiadających odpowiedniego przygotowania specjalnego.

Wydawnictwa publikujące książki i poradniki zawodowe z zakresu techniki i technologii rozmaitych gałęzi przemysłu postępują inaczej. Dla tego rodzaju literatury przyjęto określenia za pomocą cyfr rzymskich. I tak:

- V — Książka na najwyższym poziomie teoretycznym,
- IV — „ przeznaczona dla magistrów i inżynierów,
- III — „ dla mistrzów i techników,
- II — „ dla robotników wykwalifikowanych,
- I — „ dla młodzieży.

Tak więc z planu tytułowego rocznego można zaczerpnąć nie tylko wiadomości o tym, co się ukaże w danym roku, ale również przy pewnej wprawie na podstawie notki informacyjnej o danej książce, jak również określników, można mniej więcej zorientować się, czy dana pozycja będzie nas interesować i czy trzeba zarezerwować odpowiednią kwotę na jej kupno. Trzeba jeszcze dodać, że każde wydawnictwo pragnie zapewnić sobie pewną rezerwę w wydawaniu książek. Może się zdarzyć, że w ciągu roku okaże się pilna potrzeba wydania jakiejś interesującej pracy, ja-

kiejs rewelacyjnej powieści itp. Dla tego celu służy tzw. rezerwa. Wydawnictwo określa w swoim planie kilka pozycji, przy których nie podaje ani autora, ani tytułu pisząc jedynie: rezerwa tyle i tyle arkuszy. Pozwala to na elastyczne gospodarzenie, zwłaszcza że plany wydawnicze przedstawia się do zatwierdzenia w połowie roku poprzedzającego rok, na który się planuje.

Roczny tytułowy plan wydawniczy, mimo całej staranności planowania, nie jest niezmienny. W toku prac nad przygotowaniem gotowej już do druku książki mogą wystąpić opóźnienia nie wynikające z niczyjej winy lub nawet skreślenie jej z planu. Specyfika pracy wydawniczej jest tego rodzaju, że nie zawsze można przewidzieć wszystko na rok naprzód. Wydawca więc, aby nie zawieść przyszłych czytelników, aby informować księgarzy, stara się podawać jeszcze dodatkowo informacje poza planem rocznym. Temu celowi służą różnego rodzaju biuletyny wydawnictw, ulotki informacyjne oraz informacje podawane na łamach czasopisma *Nowe Książki*.

Tytułowe plany wydawnicze poszczególnych wydawnictw po ich zatwierdzeniu służą za podstawę do opracowania ogólnopanstwowego planu wydawniczego. Taki plan — w postaci kilkunastu zeszytów powielanych maszynopisów liczących setki kart — udostępniany jest bibliotekom wojewódzkim i wielkomięjskim w celu ułatwienia im planowania uzupełnień zbiorów.

4.3. Zapowiedzi Wydawnicze

W Polsce ukazuje się przeciętnie 15 nowych książek dziennie, tygodniowo około setki. Gospodarka tymi nowościami nie jest sprawą łatwą. Trzeba się orientować, jakie jest zapotrzebowanie na te książki. W tym celu Składnica Księgarska, jako instytucja rozprawdzająca książki do sieci księgarń, wydaje tygodnik informacyjno-bibliograficzny pt. *Zapowiedzi Wydawnicze*. Jest to bibliografia prospektywna, opisująca i zapowiadająca książki znajdujące się dopiero w druku i mające się ukazać za kilka miesięcy.

Zapowiedzi Wydawnicze mają układ działowy. Poszczególne pozycje, oprócz skróconego opisu rejestracyjnego, zaopatrzone są w adnotacje treściowe opracowane na podstawie informacji wydawnictwa wydającego daną książkę. Wydawca podaje również dla jakiej kategorii czytelników adresowana jest dana publikacja. Tygodnik ten przeznaczony jest przede wszystkim dla księgarzy i dlatego dołączony jest do niego tzw. arkusz zamówień, na którym księgarze zamawiają zapowiadane książki. Oczywiście bibliografia prospektywna niezbędna jest w każdej bibliotece, gdyż informuje ona bibliotekarza o nowościach wydawniczych znajdujących się w druku i o przybliżonym terminie (kwartale) ukazania się książki w handlu księgarskim (w opisie są to skróty kw. z cyfrą rzymską kwartału). Na tej podstawie bibliotekarz może wcześniej złożyć zamówienie w księgarni i zabezpieczyć dla

Zapowiedzi

WYDAWNICZA

ROK XII

Warszawa, dnia 5 sierpnia 1963 roku

NR 32

ESTAWIORSO NA FODSTAWIE MATERIAŁU NADESLANEGO PRZEZ INSTYTUCJE WYDAWNICZE W OKRESIE OD I PVIII 1963 DO 30 VII 1963

Dane o obrotach, terminie wydania i cenie orientacyjnej

PRL - Informator

II

Cyfra i fakty o 20-leciu PRL. Wersje język. pol., ang., franc., niem., ros., hiszp., czeska, portug. i esperanto. l. kw. 1964. Wydania, 17,5. 12,5 cm. 14 ark. 36 ilustr. obw., zł 32,00. Kapat — 23° w

Wzrostający informator w krótkich artykułach omia wiający: położenie i krajobraz Polski, dzieje państwa polskiego, problematykę przemysłu, rolnictwa, handlu, kultury w jej różnorodnych przejawach, sprawy nauki i oświaty, zagadnienia społeczne i polityczne.

III + XIII, 63

32/1963-63

VI, 4

32/1963-63

Podoba — Rozpr. 3

UROZDOWSKI MAKSIAN: Polityka gospodarcza rządu polskiego w latach 1938—1939. III. 8 w. 1963. YW N. 25. 17,5 cm. 27 ark. 3 tabl. pl., zł 50,00. Kapat — 33° w

Praca przedstawia najważniejsze kierunki tendencji i przebieg polityki gospodarczej rządu z uwzgl. ewol. jaką odgrywał w jej kształtowaniu Józef Piłsudski, Kwiatkowski. Autor zwraca uwagę na ograniczone jarby ożywienia gospodarki narodowej oraz ich powiązanie z przysposobieniami do wojny. Długość materiału faktyczny i statystyczny. Tabele i wykazy. Mapa. CDP, Bibliografia.

biblioteki niezbędne książki. Trzeba tu jednak zaznaczyć, że dane informacyjne w *Zapowiedziach Wydawniczych* o objętości, terminie ukazania się książki i jej cenie są tylko orientacyjne i mogą ulec zmianie.

Mimo że *Zapowiedzi Wydawnicze* przeznaczone są głównie dla księgarzy i dla bibliotek — powinni się nimi interesować również i ci czytelnicy, którzy założyli sobie biblioteczki domowe i pragną w jakiś racjonalny sposób uzupełniać je wartościowymi książkami. Z doświadczenia wiadomo, iż wiele wartościowych i atrakcyjnych książek rozchodzi się szybko i ten, kto nie trafi w dniu ukazania się książki w księgarni może jej już daremnie poszukiwać. Jedynie uważne przeglądanie bibliografii prospektywnej, tzn. *Zapowiedzi Wydawniczych* może ustrzec czytelnika czy bibliotekarza przed przeoczeniem pożądanej lub poszukiwanej książki.

Biblioteki powinny prenumerować *Zapowiedzi Wydawnicze* drukowane jednostronnie, ponieważ ułatwi im to sporządzanie kartotek książek, które trzeba zamówić. Opisy adnotowane książek drukowane są w „Zapowiedziach Wydawniczych” w układzie dwuszpaltowym na znormalizowanych polach, co ułatwia techniczne wykorzystanie tego materiału i sporządzenie kartotek.

Zapowiedzi Wydawnicze znajdują się w każdej księgarni w kilku egzemplarzach. Czytelnik interesujący się nimi może więc łatwo mieć do nich dostęp. Po-

winy się one znajdować również w każdej bibliotece, bo ułatwi to bibliotekarzowi racjonalne uzupełnianie księgozbioru.

4.4. Katalogi składowe

Rynek księgarski w Polsce Ludowej jest niesłychanie chłonny i ruchliwy. Książki przesuwają się przez księgarnie niemal jak potok. Trzeba uważnie śledzić plany wydawnicze, czytać *Zapowiedzi Wydawnicze*, informacje o nowościach wydawniczych, aby sobie zapewnić książkę, której się potrzebuje lub oczekuje. Dzięki temu, że ceny książek są u nas stosunkowo niskie, a nakłady niewystarczające, wszystkie wartościowe książki szybko są wyprzedawane i nawet całkowicie znikają z półek księgarskich.

Powstaje więc pytanie, czy istnieje taka instytucja księgarska, która ma na składzie całą produkcję wydawniczą i w jaki sposób można poszukiwać książek dawniej wydanych. Jest to zagadnienie interesujące zarówno bibliotekarzy jak i czytelników poszukujących książek na własność. W naszych czasach jest to zagadnienie tym poważniejsze, iż żadna księgarnia nie może (choćby ze względu na brak miejsca) obciążać się nadmiernymi remanentami dawniejszej produkcji wydawniczej.

Księgarze wiedzą o tym, że najpełniejszy asortyment produkcji wydawniczej posiada Składnica Księgarska w Warszawie (ul. Mazowiecka 9). Wydaje ona

od kilku lat bardzo cenny rocznik pt. „Katalog Składowy” (oznaczony kolejną liczbą roku). Ostatnio ukazał się piąty z kolei katalog „Składnicy Księgarskiej” za rok 1962, obejmujący materiał z 1962 r. Redaguje te Katalogi Księgarski Ośrodek Bibliograficzny. „Katalog Składowy” ukazuje się w trzech częściach, w oddzielnych tomach. Informuje on wszechstronnie o zasobach książkowych magazynu Składnicy Księgarskiej. Pierwszy a zarazem najobszerniejszy tom tego katalogu (w tytule oznaczony jako część I) — to spis autorsko-tytułowy. Wykazuje on w jednym szeregu alfabetycznym w układzie według autorów oraz według tytułów — książki, mapy i ryciny znajdujące się w magazynach Składnicy Księgarskiej na koniec pierwszej połowy danego roku. „Katalog” za rok 1962 wykazuje stan na 30 czerwca 1962 roku. Podano w nim wszystkie książki przyjęte na skład do tej daty bez względu na to, czy znajdują się w obrocie księgarskim, czy zostały już wyczerpane. Jednakże przy książkach wyczerpanych do 30 czerwca umieszczono skrót (wycz.).

Poszukiwania książki w tym katalogu są bardzo ułatwione, gdyż umieszczono w jednym szeregu autorów (hasła autorskie) i tytuły (odsyłacze tytułowe). Nawet w tych przypadkach, gdy książka ma kilku autorów albo gdy ma na karcie tytułowej tylko redaktora pracy zbiorowej lub wydawcę naukowego — zastosowano obficie odsyłacze, tak że łatwo można odzyskać każdą książkę zarówno od strony autora jak

SKŁADNICA KSIĘGARSKA
K A T A L O G
S K Ł A D O W Y
1962

CZĘŚĆ I
SPIS AUTORSKO-TYTUŁOWY
KSIĄŻEK, MAP I RYCIŃ
Według stanu na dzień 6. VI. 1962

W A R S Z A W A 1 9 6 2

również według pierwszego wyrazu tytułu. Drugi tom „Katalogu Składowego” (cz. II) — to spis przedmiotowy, który wykazuje według tematów uszeregowanych alfabetycznie — wszystkie druki zarejestrowane w spisie autorskim. Pełni on rolę encyklopedii wydawniczej i może być bardzo pomocny w tych przypadkach, gdy szukamy publikacji na jakiś interesujący temat a nie znamy ani autora ani tytułu książki. Księgarzom może on oddać usługi przy informowaniu klientów o publikacjach z określonego zakresu. Natomiast bibliotekarzom i czytelnikom poszukującym książek ułatwia wybranie odpowiednich publikacji dotyczących różnych zainteresowań czytelniczych.

Wreszcie trzeci tom „Katalogu Składowego” (cz. III) — zawiera spis działowy całej produkcji wydawniczej (książki i nuty) poprzedzającego roku (w danym przypadku 1962 r.). Wykazuje więc książki, mapy, nuty i ryciny, wydane również w drugim półroczu danego roku, a nie zamieszczone w spisach autorsko-tytułowym i przedmiotowym „Katalogu Składowego”. Tak więc trzeci tom jest uzupełnieniem obu poprzednich tomów; ukazuje się on znacznie później niż pierwsze tomy. Spis działowy oparty jest na klasyfikacji księgarskiej, takiej samej, jaka zastosowana jest w *Przewodniku Bibliograficznym* (z nieznacznymi różnicami w nazwach tytułów działów). Układ spisu działowego jest trzystopniowy, czyli bardziej zróżnicowany niż w *Przewodniku Bibliograficznym*. Podobny układ zastosowany jest w „Przełęczach nowości wy-

dawnicznych” w *Nowych Książkach*. Dla bibliotekarza i czytelnika poszukującego książek szczególnie interesujący jest podział trzeciego stopnia przeprowadzony według poziomów czytelniczych.

„Katalogi Składowe” stanowią podstawowe źródło informacji dla księgarzy i dlatego powinny się znajdować we wszystkich księgarniach przynajmniej w miastach wielkich, wojewódzkich, średnich i powiatowych. Ponieważ ukazują się one w nakładzie 1 500 egzemplarzy, przeto mogą i powinny znajdować się we wszystkich większych bibliotekach, zwłaszcza powiatowych i wojewódzkich. Księgarniom zaleca się nawet, aby posiadały dwa egzemplarze „Katalogu”: jeden do użytku pracowników księgarni, drugi na użytek odbiorców.

Trzeba jednak pamiętać, że Składnica Księgarska nie jest biblioteką, lecz hurtownią księgarską. Jej zasób, czyli asortyment, zmienia się nie tylko na skutek wyczerpania się książek, lecz również dlatego, że stale ukazują się nowe książki. Jeśli poszukujemy książek dawniej wydanych, to interesuje nas tylko to, czy można jeszcze otrzymać książkę, która znajduje się w „Katalogu Składowym” bez oznaczenia wyczerpania (wycz.). Na to pytanie może odpowiedzieć tylko ten księgarz, który stale utrzymuje swój „Katalog” w stanie aktualności, tzn. oznacza odpowiednio książki wyczerpane, posługując się wykazami książek wyczerpanych, nadsyłanymi przez Składnicę Księgarską. Stałe aktualizowanie „Katalogu Składowego” zaoszczędza

pracy i poszukiwań zarówno księgarzom jak i klientom poszukującym dawniej wydanych książek.

Czytelnikom poszukującym książek wydanych w okresie międzywojennym duże usługi oddać może „Przewodnik Księgarski” 1925 i 1926 (2 tomy pod redakcją Jana Muszkowskiego) obejmujący produkcję powojenną (po I wojnie światowej) wszystkich wydawców w Polsce do połowy 1926 roku. Bogaty materiał okresu międzywojennego zawierają „Katalogi Składowe” za 1947 i 1948 wydane przez firmę Gebethner i Wolff w latach 1947 i 1948. Zarówno „Przewodnik Księgarski” jak i katalogi składowe Gebethnera i Wolffa wykazywały tylko książki znajdujące się wówczas w obiegu księgarskim, a więc nie było w nich książek wyczerpanych. Natomiast „Katalogi Składowe” Składnicy Księgarskiej podają wszystkie książki przyjęte na skład bez względu na to, czy zostały wyczerpane w obiegu księgarskim. Jest to więc najpełniejsza informacja bibliograficzna za okres roku poprzedzającego rok wydania katalogu.

4.5. Katalogi wydawnicze i biuletyny nowości wydawniczych

Znaczną rolę informacyjno-propagandową spełniają katalogi wydawców i wydawane przez niektóre wydawnictwa stałe biuletyny nowości. Katalogi wydawców mają niemałe znaczenie praktyczne przede wszyst-

kim dla bibliotekarzy i księgarzy w związku z postępującą specjalizacją instytucji wydawniczych, gdyż są one niejako przeglądami wydawnictw z tych dziedzin piśmiennictwa, które są przedmiotem działalności poszczególnych wydawnictw.

Wśród katalogów wydawniczych najpowszechniejszym typem jest rocznik, tzn. katalog obejmujący tytuły wydane przez danego wydawcę w roku oznaczonym na karcie tytułowej. Poszczególne pozycje, zgrupowane w układzie działowym, są zazwyczaj zaopatrzone w adnotacje informujące o treści książki i jej przeznaczeniu. Niektórzy wydawcy oznaczają swoje katalogi roczne kolejną numeracją, co ułatwia kompletowanie katalogów (np. Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, dawniej: Państwowe Wydawnictwa Techniczne). Jedni wydawcy podają w katalogu rocznym całość swej produkcji danego roku, inni natomiast zamieszczają w nim tylko te książki, których nakłady nie są jeszcze wyczerpane w Składnicy Księgarskiej, jak również wymieniają książki oddane do druku i przewidziane do wydania.

Na szczególną uwagę bibliotekarzy i czytelników zasługują retrospektywne katalogi wydawnicze, obejmujące produkcję wydawniczą za okres dziesięcioletni lub pięcioletni. I tak np. Państwowe Wydawnictwo Naukowe wydało w 1962 roku katalog za lata 1951—1960, zawierający charakterystykę działalności PWN w okresie tego dziesięciolecia i plany na przyszłość oraz zestawienie całej produkcji wydawniczej do koń-

Państwowe
Wydawnictwo
Naukowe

katalog

1951-1960

W

Ryc. 27.

BIBLIOTEKA
NARODOWA

KATALOG

ZAKŁAD NARODOWY
IMIENIA OSSOLIŃSKICH

ca 1960 roku. Natomiast katalog „Iskier” za dziesięciolecie 1952—1962 — z globalnej produkcji liczącej przeszło 1500 tytułów, jakie ukazały się w tym wydawnictwie w okresie dziesięciu lat — przypomina tylko 857 tytułów najciekawszych, opatrzonych adnotacjami.

Wielkie instytucje wydawnicze wydają specjalne periodyczne biuletyny informacyjne. Dla przykładu dość będzie wskazać na miesięczny biuletyn informacyjny Państwowego Wydawnictwa Naukowego „Nowości PWN”, do którego w postaci wkładek załączone są dodatki informujące o wydawnictwach naukowych zagranicznych instytucji naukowych, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne wydają od lat biuletyn miesięczny *Książka Techniczna*, rozsyłany bezpłatnie do zakładów pracy, instytutów naukowo-badawczych, klubów techniki i racjonalizacji, kół zakładowych, stowarzyszeń naukowo-technicznych, a nawet do odbiorców indywidualnych, którzy zgłoszą zapotrzebowanie na ten biuletyn na piśmie pod adresem Wydawnictwa (W-wa, ul. Mazowiecka 2/4). Adnotacje w *Książce Technicznej* opatrzone są szczegółowymi symbolami klasyfikacji dziesiętnej. *Książka Techniczna* zawiera również zapowiedzi wydawnicze WNT. *Biuletyn Nowości „Czytelnika”* ukazuje się nieregularnie, przynosi adnotacje o nowościach wydawniczych i zapowiedzi wydawnicze.

Prócz wydawców również Składnica Księgarska (jako centrala dysponująca całą produkcją wydawniczą) prowadzi działalność informacyjno-propagandową. Do

SPÓŁDZIELNIA WYDAWNICZA -CZYTELNIK-

Warszawa, ul. Wiejska 12a, tel. 8-14-11 do 9

Biblioteka Nowości nr 1062

CZĘŚĆ I

Literatura polska dawna
Literatura polska współczesna
a) poezja
b) proza
Przekłady z literatury pięknej
Monografie i eseje
Pamiętniki i wspomnienia

Reportaże
Wydawnictwa seryjne:
Seria „Nike”
Seria „Z głową wawelską”
Biblioteka Powszechna
Seria „Z Jambikiem”
Książka dla dzieci i młodzieży

CZĘŚĆ II

(zapowiedzi wydawnicze)

Literatura polska
Przekłady z literatury obcych
Książki dla dzieci i młodzieży

NOWOŚCI

P
I
W

Panstwowego Instytutu Wydawniczego

Warszawa
Foksal-17
Tel. 60201

Rok IX

Styczeń 1963

Nr 1

Waga: książki w uprzedzącej, detalicznej w lutym 1963 r.

POEZJA

WŁADYSŁAW BRONIEWSKI - WIEKIE I FORMA

Wyd. II, s. 476, nakł. 15 000

opr. ptt.

zł 25,-

Wznowienie wydania z roku 1962.

STEFAN FLUKOWSKI - WIEK 4184-1962

Wyd. I, s. 184, nakł. 3 000

zł 20,-

Stefan Flukowski (ur. 1902), poeta, prozaik i dramaturg bliki swangardzie, debiutował z grupą literacką „Kadryja” w roku 1926. „Wybór wierszy” przedstawia wieloletni dorobek poetycki autora. Wszystkie utwory zamieszczone w „Wyborze” pochodzą z tomików prac wojennych oraz z okresu okupacji i powojennego, żaden z wierszy nie był publikowany po wojnie.

POWIEŚCI - OPWIADANIA - ESSE

Autory polscy

ROMAN BARTY - KOLUMBOWIE ROCZNIK 20

Wyd. VI, s. 700, nakł. 10 000

opr. ptt.

zł 41,-

Kolejne wznowienie znanej postaci podrywanej ekumyjnemu pokoleniu młodzieży.

3/4 (17)

SIERPIEŃ — GRUDZIEŃ 1963

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO „ISKRY” WARSZAWA, ul. SMOŁNA 11-13
Tel.: 6-48-51 6-51-50

informator

Ryc. 31.

KSIĄŻKI

BIULETYN INFORMACYJNY • ZAPOWIEDZI •

1

styczeń — luty

1963

1943 — 1963 XX LAT LUDOWEGO WOJSKA POLSKIEGO •

HISTORIA WOJSKOWOŚĆ

ZBIOROWE • HISTORIA WIELKIEJ WOJNY NARODOWEJ
tłum. zbiorowe ZWIĄZKU RADZIECKIEGO 1941 — 1945, Tom I

Historia Wielkiej Wojny Narodowej Związku Radzieckiego 1941—1945 opracowana przez zespół pracowników naukowych Instytutu Marksizmu-Leninizmu przy KC KPZR jest pierwszym wszechstronnym opracowaniem tej wojny opartym na archiwalnych materiałach Związku Radzieckiego i krajów demokracji ludowej. Całość składa się z sześciu tomów, które będą się ukazywały kolejno. Pierwszy tom, który obecnie oddajemy w ręce czytelników, omawia przygotowanie i rozpękanie wojny przez mocarstwa imperialistyczne i obejmuje okres od wczesnych lat trzydziestych do chwili zdradzieckiej napaści hitlerowskich Niemiec na Związek Radziecki. Praca ta niewątpliwie zainteresuje nie tylko czytelników wojskowych, lecz i liczne rzesze osób ogólnych.

Stronach 2175

B E L E T R Y S T Y K A

a) pozycje polskie

BAKALARCZYK A. • LESNE BOJE

Nowe — rozszerzone — wydanie wspomnień Adama Bakalarczuka zawiera 32 opowiadania o życiu i walce partyzantów oddziału, a potem II Brygady AL „Świt” na terenie Kielecczyzny. Na uwagę zasługują

księgarń rozsyła ona co tydzień powielany biuletyn pt. *Nowości Tygodnia*, informujący o tym, jakie książki zostały dostarczone do księgarń w poprzednim tygodniu. Co miesiąc zaś publikuje Składnica drukiem *Przegląd Wydawnictw Technicznych i Gospodarczych*, opatrzony adnotacjami.

Interesująco przedstawia się nowy tygodnik informacyjno-bibliograficzny pt. *Przegląd Księgarski i Wydawniczy*, wydawany od kwietnia 1963 r. przez Dom Książki w porozumieniu z Polskim Towarzystwem Wydawców Książek zamiast dawniejszej *Pracy Księgarskiej*. W zasadzie jest to pismo przeznaczone dla księgarzy, lecz z pożytkiem korzystać z niego mogą również bibliotekarze i czytelnicy, gdyż prócz artykułów bezpośrednio interesujących bibliotekarzy znajdują się w nim informacje o nowościach wydawniczych i adnotowane informacje o książkach znajdujących się w druku. Ponadto podaje się w *Przeglądzie* wykaz lektur szkolnych zatwierdzonych dla bibliotek szkolnych.

5. PRASOWA INFORMACJA O KSIĄŻCE I PRASIE

5.1. Nowe Książki

Każdy dzień przynosi jakieś nowości wydawnicze, a wśród nich wiele książek godnych uwagi i zainteresowania. Pracownicy książki, księgarze i bibliotekarze wiedzą o tym, że dwa razy w miesiącu ukazuje się czasopismo *Nowe Książki*, które daje pełny przegląd nowości wydawniczych. Czasopismo to wychodzi od 1949 r. i przechodziło także swoje przemiany zanim od 1.I.1957 r. przyjęło obecną postać. *Nowe Książki* — to jedyne w swoim rodzaju czasopismo krytyczno-bibliograficzne w Polsce. Nawiązuje ono do wydawanego w latach 1934—1939 miesięcznika *Nowa Książka*, poświęconego krytyce literackiej i naukowej oraz bibliografii.

Nowe Książki mają dwa główne działy: krytyczno-recenzyjny i bibliograficzny. Dział krytyczny, zawierający recenzje i omówienia nowości wydawniczych ze wszystkich dziedzin piśmiennictwa, a zwłaszcza beletrystyki, literatury technicznej, naukowej i popularnonaukowej, zajmuje przeważającą część objętości cza-

sopisma. Starannie dobierani recenzenci dbają o to, aby omówienia i recenzje były analityczne, konkretne a przy tym interesujące. Starają się oni uwydatnić zalety i wady lub braki omawianych książek, podawać ich treść, informować o autorze, a także wskazywać, dla jakiej grupy czytelników omawiana książka jest przydatna. W każdym zeszycie *Nowych Książek* ukazuje się około 30 recenzji i obszerniejszych omówień. Dział ten zaspokaja ważne potrzeby bibliotekarzy i pracowników kulturalno-oświatowych, a także prawdziwych miłośników książki. Daje on obok treściwej informacji, wartościujące omówienia wybitniejszych książek. Znany pisarz St. Zieliński w każdym zeszycie *Nowych Książek* publikuje dowcipny felieton pt. „Podróż balonem”.

Dział bibliograficzny w *Nowych Książkach* ma tytuł „Przegląd nowości wydawniczych” i zawiera opisy bibliograficzne wraz z adnotacjami około 120 książek w układzie działowym według klasyfikacji stosowanej w *Przewodniku Bibliograficznym*. Adnotacje są stosunkowo dość obszerne, znacznie obszerniejsze niż na drukowanych kartach katalogowych. Wprowadzają one w tematykę i problematykę książki i określają stopień użyteczności oraz adres czytelniczy, czyli stopień przystępności. Każda pozycja jest oznaczona symbolem klasyfikacji dziesiętnej.

Nowe Książki są przeznaczone przede wszystkim dla bibliotekarzy, aby im ułatwić orientację na rynku księgarskim i poznanie nowości wydawniczych. Nie-

Nowe książki

DWUTYGODNIK • 16 STYCZNIA 1993

PROF. DR JULIAN KRZYŻANOWSKI, WYBITNY UCZONY, HISTORIK LITERATURY.

Ryc. 34.

wątpliwie zainteresują one także wielu czytelników, którzy będą chcieli dowiedzieć się czegoś o nowościach wydawniczych. Niejeden z nich na pewno przyzwyczai się do stałego przeglądania *Nowych Książek* a może je nawet zaprenumeruje, bo każdy zeszyt przynosi — prócz recenzyj i przeglądu nowości — także charakterystykę jakiegoś pisarza współczesnego, wycinki z prasy zagranicznej, informacje wydawców o książkach znajdujących się w druku, o nowych nagraniach oraz interesujące gawędy bibliofilskie i notatki z życia pisarza. Każdy zeszyt *Nowych Książek* zaopatrzony jest w skorowidz alfabetyczny, co ułatwia orientację w materiale bibliograficznym. Od 1953 r. ukazują się w postaci oddzielnej broszury skorowidze dla każdego rocznika. Skorowidze składają się z dwu zasadniczych części: pierwsza podaje wszystkie książki zamieszczone w roczniku w układzie działowym, druga w układzie alfabetycznym według nazwisk autorów lub według pierwszych wyrazów tytułu. Całość skorowidza uzupełnia spis sylwetek pisarzy współczesnych opublikowanych w danym roczniku oraz spis reprodukowanych portretów. Na początku skorowidza znajdują się informacje wstępne zawierające niezbędne wskazówki. Skorowidze ukazują się zwykle dopiero w połowie następnego roku i trzeba je zamawiać oddzielnie.

Nowe Książki spełniają ważną funkcję informacyjno-propagandową i dlatego powinny się znajdować w każdej bibliotece. Co więcej, powinny służyć nie tyl-

ko bibliotekarzom, lecz także czytelnikom. Przyzwyczajenie czytelników do przeglądania, a nawet czytania „Nowych Książek” może wpływać na poszerzenie ich zainteresowań i pogłębienie czytelnictwa.

5.2. Książka w Szkole

Wśród wielu pomocy bibliograficznych dla szerszych kręgów odbiorców (dla bibliotekarzy, pracowników oświatowych, młodzieży studiującej i i.) znajdujemy i taką, która przeznaczona jest przede wszystkim dla nauczycieli. Jest to wydawnictwo periodyczne pt. *Książka w Szkole* — informator bibliograficzny dla nauczycieli. *Książka w Szkole*, ukazująca się od roku 1961, jest publikacją zespołową kilku wydawnictw (PWN, Wiedza Powszechna, „Iskry”, „Nasza Księgarnia”, PZWS, Składnica Księgarska). Stanowi ona kontynuację wydawanego w latach 1957—1960 „Informatora dla nauczycieli”. Informuje o książkach przeznaczonych dla nauczycieli, wychowawców oraz dla uczniów. Podaje bibliografię do zagadnień, którymi żyje szkoła, sięgając także do pozycji dawniej wydanych. *Książka w Szkole* ukazuje się 5 razy w roku w zeszytach liczących po około 50 stron objętości.

Podstawowym działem wydawnictwa jest zestawienie nowości, których znajomość jest niezbędna dla nauczyciela. W obrębie „nowości” wyróżniono tu trzy działy: pierwszy to literatura z zakresu pedagogiki,

psychologii i historii wychowania, interesująca wszystkich nauczycieli, drugi zestawia literaturę według przedmiotów nauczania (a więc np. język polski, język rosyjski, historia, nauka o Polsce, biologia, logika, filozofia, wychowanie fizyczne), trzeci — literaturę dla dzieci według grup wieku. Opisy bibliograficzne w dziale „nowości” zaopatrzone są w krótkie adnotacje, informujące o treści, przeznaczeniu i sposobie wykorzystania książki. Stałym działem informatora jest zestawiona na początku zeszytu bibliografia dotycząca podstawowych problemów wychowawczych, reformy szkolnictwa, kształcenia politechnicznego. Czasem bibliografia ta dotyczy zagadnień specjalnych, np. pedagogiki radzieckiej, i bywa poprzedzona krótką informacją tekstową. Każdy zeszyt *Książki w Szkole* zamieszcza „Poradnik samokształcenia”, w którym zestawiona jest literatura dotycząca techniki pracy umysłowej, metodyki nauczania, poradników językowych, encyklopedii i informatorów oraz bibliografia z różnych dziedzin, interesujących szerszy ogół nauczycieli (np. Ziemie Zachodnie).

W odrębnym dziale: „Książki dla bibliotek” (szkolnych) zestawione są w układzie alfabetycznym książki zatwierdzone przez Ministerstwo Oświaty do bibliotek szkolnych. Dział ten ma stanowić pomoc w uzupełnianiu księgozbiorów tych bibliotek, a także wskazówkę do opracowania katalogów alfabetycznych i rzeczowych. Dlatego poszczególne opisy uzupełnione są znakiem klasyfikacji dziesiętnej i nazwą działu. Poszcze-

KSIĄŻKA W SZKOLE

INFORMATOR DLA NAUCZYCIELI

Nr 1/2 (10)
1 9 6 3

OMAWIA KSIĄŻKI WYDANE
W I KWARTALE 68.

Spis treści

Kursy nauczycielskie 2

Nowości

Filozofia	5
Ekonomia	6
Sociologia. Prawo	7
Zagadnienia religioznawcze ..	8
Logika	9
Pedagogika	9
Psychologia	11
Historia wychowania	12
Pedagogika specjalna	14
Wychowanie przedszkolne	15
Oswiata dorosłych	15
Książki dla rodziców	16
Język polski	18
Język rosyjski	20
Język angielski	21
Język francuski	22
Język niemiecki	23
Historia	23
Nauka o Polsce i świecie współ- czesnym	26
Biologia	29
Matematyka	31
Fizyka	32
Chemia	34
Geografia	36
Astronomia	38
Wychowanie estetyczne	38
Wychowanie fizyczne	38
Wychowanie muzyczne	39
Wychowanie techniczne	39
Zajęcia porażkowe	40
Książki dla dzieci	40
Książki dla młodzieży	44
Poradnik samokształcenia	50
BBT. cykl o wychowaniu	50
Książki dla bibliotek	52

W A R S Z A W A
PAŃSTWOWE ZAKŁADY
WYDAWNICTW SZKOLNYCH

gólne zeszyty *Książki w Szkole* zawierają wkładki arkusza zamówień, na którym zebrane są alfabetycznie książki zestawione w tym zeszycie. Uzupełnieniem do informatora *Książka w Szkole* jest opracowany przez „Składnicę Księgarską” katalog „książek zaleconych przez Ministerstwo Oświaty do bibliotek szkół ogólnokształcących” w latach 1957 do końca 1960. *Książka w Szkole* jest cenną pomocą w pracy nauczyciela i bibliotekarza szkolnego.

5.3. Świat czasopism i Katalog prasy

Znamienną cechą życia publicznego miast i osiedli robotniczych jest wielka liczba ludzi kupujących gazety i czasopisma. Upowszechnienie czytelnictwa prasy uważa się powszechnie za ważny wskaźnik kultury społeczeństwa. Prasa przynosi nieustannie nowe informacje o wydarzeniach i aktualnych sprawach zarówno z najbliższego środowiska jak i z najdalszych kręgów świata. O znaczeniu prasy, o jej więzi z życiem świadczą tysiące listów, jakie otrzymują redakcje gazet i czasopism od swoich czytelników.

Wydawcami gazet i czasopism w Polsce są: partia i stronnictwa polityczne, organizacje społeczne i polityczne o różnych światopoglądach, instytucje naukowe i kulturalne, władze centralne i terenowe, instytucje gospodarcze, państwowe i spółdzielcze, stowarzyszenia, związki zawodowe, organizacje młodzieżowe, spółdzielnie dziennikarskie itp.

Największym wydawnictwem prasowym jest Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza „Prasa” (RSW „Prasa”). Dwadzieścia pięć przedsiębiorstw wydawniczych „Prasy” wydaje ok. 150 gazet i czasopism. Wydaje ono większość gazet (43 na 51 ukazujących się) oraz czasopisma społeczno-polityczne i społeczno-kulturalne. Zjednoczone Stronnictwo Ludowe (Wydawnictwo „Prasa Ludowa”) wydaje 6 tytułów (w tym 2 gazety), Stronnictwo Demokratyczne (Wydawnictwo „Epoka”) wydaje dwa dzienniki i 1 tygodnik. Wydawnictwo „Pax” i inne organizacje wyznaniowe (katolickie i innych wyznań) wydają około 50 czasopism (sam „Ruch” rozprowadza 17 czasopism katolickich). Jednym z największych wydawców czasopism jest Państwowe Wydawnictwo Naukowe (PWN), które wydaje około 80 miesięczników i innych periodyków poświęconych wszystkim dziedzinom nauki. Wydawnictwo Naczelnej Organizacji Technicznej (NOT) wydaje około 50 czasopism o tematyce specjalistycznej. Z innych wydawnictw na uwagę zasługują: Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich (41 czasopism), Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne (27 czasopism), Wydawnictwa Komunikacji i Łączności (18 czasopism). Ponad 400 czasopism wydają resorty państwowe, gospodarcze, organizacje spółdzielcze, instytuty naukowo-badawcze. Znaczna część tych czasopism przeznaczona jest do użytku wewnętrznego (gazetki zakładowe) i nie znajduje się w sprzedaży rynkowej. „Ruch” rozprowadza ponad 700 tytułów prasowych. Charakterystyczną

cechą naszego rynku prasowego jest to, że 65% nakładu prasy sprzedaje się w kioskach ulicznych, podczas gdy prenumerata obejmuje tylko około 35% nakładu.

Najważniejszą z polskich gazet jest *Trybuna Ludu*, wydawana w Warszawie. Ukazuje się ona codziennie i jest organem Komitetu Centralnego PZPR. Bardzo poczytne i popularne jest *Zycie Warszawy*. Ma ono dwie mutacje (*Zycie Częstochowy* i *Zycie Radomskie*) i łączny nakład 350 000 egz. Z gazet prowincjonalnych największy nakład dzienny ma *Trybuna Robotnicza* w Katowicach (200 000 — 435 000 egz.). Nakłady innych gazet są również stosunkowo dość wysokie, a jednorazowy nakład dzienny wszystkich gazet (51) wynosi około 5,6 miliona egzemplarzy.

Świat czasopism jest u nas stosunkowo dość zróżnicowany i przystosowany do potrzeb i zainteresowań czytelnich. Wśród tygodników rekord poczytności osiągnęła *Przyjaciółka* (około 2 miliony egz.). Z pism ilustrowanych największe nakłady mają *Przekrój*, *Panorama* i *Panorama Północy*. Ukazuje się 17 pism młodzieżowych i 19 pism sportowych. Rewelacją na skalę światową jest duży nakład i poczytność miesięcznika popularnonaukowego *Problemy*. Najogólniej można powiedzieć, że nie ma takiej dziedziny życia w Polsce, która nie miałaby odzwierciedlenia we własnym czasopiśmie.

Upowszechnianiem prasy w Polsce oraz eksportem

prasy polskiej za granicę i sprowadzaniem prasy zagranicznej dla czytelnika polskiego zajmuje się „Ruch”. Funkcje swoje wykonuje ta instytucja poprzez 18 wojewódzkich Przedsiębiorstw Prasy i Książki, które dysponują siecią około 15 tys. sklepów i kiosków.

Biuro Wydawniczo-Propagandowe „Ruch” wydało już trzykrotnie „Katalog Prasy Polskiej”. Katalog wydany w 1963 r. uwzględnia stan na koniec roku 1961. We wstępie scharakteryzowano zwięźle stan prasy w latach 1960 i 1961. Główny trzon tego Katalogu stanowi „Spis działowy adnotowany dzienników i czasopism”, który wymienia na początku gazety, następnie czasopisma zgrupowane w 22 działach. Każdy tytuł opatrzony jest danymi bibliograficznymi i wydawniczymi oraz notatką informującą o jego treści i przeznaczeniu.

Dla badacza prasy polskiej przydatne może być „Zestawienie bibliograficzne ważniejszych publikacji dotyczących polskiej prasy współczesnej (1945—1960)”. Poszukiwania poszczególnych tytułów ułatwia zamieszczony na końcu Katalogu — skorowidz alfabetyczny tytułów.

Katalog powinien się znajdować we wszystkich większych bibliotekach, a niezbędny jest w czytelnich czasopism i w działach informacyjno-bibliograficznych bibliotek wojewódzkich i powiatowych.

Dla ułatwienia odbiorcom prasy dokonywania zamówień na prenumeratę gazet i czasopism wydaje „Ruch” dwa razy w roku „Cennik dzienników i cza-

katalog
prasy
polskiej

• RUCH • 1963

365. NOWE KSIĄZKI

— dwutygodnik, format 17,6 × 25 cm, stron 64, rok założenia 1949, wydawca: Państwowe Wydawnictwo „Wiedza Powszechna”, prenumerata kwart. 16 zł, półr. 36 zł, roczna 72 zł, cena egz. 3 zł.

Redakcja: Warszawa, Jasna 26, tel. nr 641-83.

Czasopismo publikuje krytyczne i informacyjne recenzje z najciekawszych nowości wydawniczych, literackich, naukowych i popularnonaukowych. Zawiesza adnotowany przegląd bibliograficzny całej polskiej wchłoniętej z dokładną klasyfikacją, zapowiedzi wydawnicze, przegląd prasy zagranicznej, portrety pisarzy, reprodukcje grafiki książkowej. Czasopismo przeznaczone dla wszystkich interesujących się książką, zwłaszcza dla nauczycieli, bibliotekarzy, księgarzy oraz innych pracowników kultury.

366. NOWOŚCI PISMIENICTWA LESNEGO

— miesięcznik, format 21 × 29,7 cm, str. ok. 30, rok założenia 1959, wydawca: Instytut Badawczy Leśnictwa, Dział Dokumentacji i Informacji Naukowo-Technicznej, rozprowadzany bezpłatnie.

Redakcja: Warszawa 22, Wery Kosztewy 3, tel. nr 22-02-51, w. 17.

Czasopismo zawiera zestawienie bibliograficzne najnowszych książek oraz artykułów z historycznych czasopism zagranicznych i polskich z zakresu leśnictwa. Układ zestawienia — według głównych działów międzynarodowej leśnej klasyfikacji okoliczności.

367. POMAGAMY SOBIE W PRACY

— kwartalnik, format 17,6 × 25 cm, stron 36, rok założenia 1956, wydawca: Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu, dodatek roczny „Wykaz nabytków”, rozprowadzany bezpłatnie.

Redakcja: Opole, Piastowska 11, tel. nr 27-45.

Czasopismo omawia sprawy związane z pracą bibliotek opolskich. Zawiesza artykuły metodyczne, wywiady z pisarzami, recenzje książek i kronikę wydarzeń kulturalnych.

368. PORADNIK BIBLIOTEKARZA

— miesięcznik, format 17,6 × 25 cm, stron 32, rok założenia 1949, wydawca: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, prenumerata kwart. 9 zł, półr. 18 zł, roczna 36 zł, cena egz. 3 zł.

Redakcja: Warszawa, Konopczyńskiego 37, tel. nr 698-47.

Czasopismo o charakterze metodyczno-instrukcyjnym, przeznaczony dla pracowników bibliotek wszystkich typów, masywnej i działowej, kulturalno-oświatowych. Omawia problemy pracy z czytelnikami, upowszechnienia czytelnictwa wśród dorosłych i młodzieży oraz organizacji i techniki pracy biblioteczarnej.

pisem w prenumeracie i w sprzedaży egzemplarzowej”. Cennik wymienia tytuł czasopisma, określa częstotliwość jego ukazywania się, cenę prenumeraty oraz cenę egzemplarza w sprzedaży pojedynczej. Ogółem wymienia on 600 tytułów gazet i czasopism.

5.4. Dokumentacja Prasowa

Od 1952 roku ukazuje się u nas jedyne w krajach obozu socjalistycznego tego rodzaju wydawnictwo tygodniowe, zawierające przegląd najważniejszych wydarzeń w kraju i na świecie. Czasopismo to, wychodzące w objętości około 24 stron drobnego druku, dostarcza w przejrzystej, skondensowanej formie informacji o wszystkich najważniejszych wydarzeniach oraz problemach politycznych i ekonomicznych w skali światowej. Jest ono jednocześnie dziennikiem, tygodnikiem, kroniką, historią współczesną, encyklopedią. Obok wiadomości i informacji, obejmujących krótkie okresy, *Dokumentacja Prasowa* zamieszcza syntetyczne, w publicystycznym ujęciu opracowania aktualnych wydarzeń i zagadnień nurtujących dzisiejszy świat. *Dokumentacja* ułatwia orientację w złożonej problematyce naszych czasów, pogłębia i rozszerza zakres wiedzy czytelników. Jest ona niezbędnym narzędziem pracy i źródłem informacji dla dziennikarzy i publicystów. Ale potrzebna jest także działaczom politycznym, gospodarczym i kulturalnym jako podstawowe wydaw-

Dokumentacja

PRASOWA

PERIODYK NAJWAŻNIEJSZYCH WYDARZEŃ KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH

ROK X

5-18. X.

1961 R.

Polska

Prerobienie W. Gornicki z okazji otwarcia kopalni Węgry - Krzna 752 B

Przemówienie gen. Harnackiego w obronie górnictwa na XVI sesji Zgromadzenia Ogólnego NZ 749 A

Dokłady do eksploatacji i rozwoju kopalnictwa węgla w Polsce 751 A

Polska systema przemysłowa w Polsce 751 B

Dokład z 15 lat przemysłu hutniczego 752 A

Wizyta przewodniczącego Rady Państwa A. Zawadzkiego w Indonezji 750 A

Podróż W. Gornicki z udziałem reżysjona "Le Monde" 751 A

Wizyta przewodniczącego Rady Państwa A. Zawadzkiego w Indochinach 750 A

Zagranica

Konferencja w sprawie polityki W. Gornicki i Zachodu (wskazanie na temat skrajnych postawek w międzynarodowości) 749 A

Dokład parlamentu Zgromadzenia Ogólnego NZ 749 B

Współpraca z Niemcami (przebieg studiów technicznych i zawodowych konsekwencji Zachodu w rokowaniach ZSRR) 746 A

XVII Zjazd KP Ukraińcy 746 A

W. Gornicki z gwiazdką dla Zachodu w sprawie i inkwizycji polskiej z Niemcami (prerobienie z okazji 15-lecia NRD) 749 B

Odrobina zwłok i sygnali słabiej widzącej w Bularii, NRD, Polsce i na Węgrzech 751 C

Zawierzenie umowy zmlin ustępujących na wyspie Mauritius (kolonia W. Brytanii) 751 D

61 Kongres Zwłoków Zawodowych W. Brytanii (TUC) 752 B

Gospodarka obu stronicy ZRA w 1961 r. 753 A

Horwacjanie przez Nasera odwołanych dla obu stronicy ZRA komunistów wykonawców Unii Narodowej i dyktando wiceprezidenta Serran 753 A

VIII Zjazd KP Grecji (ocena działalności partii w latach 1949-1961 oraz program antyimperialistyczny i demokratyczny) 753 B

60. rocznica zjazdu Labour Party (in. in. postaci) (przebieg polityczny dla Bundeswehry i bazom amerykańskim w W. Brytanii) (rozwiązanie w sprawie Berlina zach.) 750 A

Wystąpienie Syrii w Zjednoczonej Republice Arabskiej w sprawie reszty wojennej (uczestnictwo Syrii w Zjednoczonej ONZ) 749 B

Wytyczne premiera Syrii Karama 752 A

Wizyta wyjazd przebiegających (podróż) ZSRR a Francja 751 B

Ukryte wytyczne i zmiany polityki Berna a ChRL 751 C

Przekazanie wiadomości marokkańskich francuskiej bazy lotniczej w Marakech 751 D

Konferencja w Bangkoku (w sprawie obronowych NATO) 752 E

Wizyta powróciła w latach (ocena sytuacji) (gospodarka) 749 A

Nr 450

nictwo dokumentacyjno-informacyjne, ułatwiające poszukiwania potrzebnego materiału i ogromnie skracające czas tych poszukiwań. Wykorzystując materiały podawane przez agencje, dzienniki i czasopisma krajowe oraz zagraniczne *Dokumentacja Prasowa* ujmuje w syntetycznym skrócie istotę omawianych w prasie problemów. Jest to kronika najważniejszych wydarzeń oraz podstawowych zagadnień, zwłaszcza politycznych i ekonomicznych w skali światowej. Pod każdym artykułem „D.P.” podaje tytuły czasopism, na podstawie których go opracowano.

Materiał, zawarty w poszczególnych zeszytach, uszeregowany jest według krajów, w ramach kraju — według działów, a w każdym dziale według tematów. Istotne jest to, iż w ramach każdego kraju, którego dotyczy materiał, jest on podzielony na trzy główne działy: A) Gospodarka, B) Krajowe sprawy, C) Zagraniczne sprawy. W materiale dotyczącym Polski i ZSRR wyodrębnia „Dokumentacja” dodatkowo: a) PZPR względnie KPZR oraz tylko w materiale polskim podtytuły, b) Oświata i kultura, c) Przemysł, d) Rolnictwo i Leśnictwo, e) Władze państwa.

Wiadomości włączone do jednego tematu podawane są zasadniczo w kolejności chronologicznej, przy większej ilości materiału przeprowadzono jeszcze bardziej szczegółowy podział na dalsze podgrupy. Orientację w materiale ułatwiają w poszczególnych zeszytach spisy treści każdego numeru, zamieszczane na okładce. Dużym ułatwieniem są tymczasowe miesięcz-

ne i półroczne spisy treści każdego numeru, zamieszczane na okładce. Wszystkie tymczasowe spisy zastępuje się po zakończeniu roku kalendarzowego rocznym spisem treści (liczącym kilkadziesiąt stron) oraz rejestrem nazwisk, wykazem map i wykresów, a także wykazem źródeł wykorzystywanych do opracowań *Dokumentacji Prasowej*. Swego rodzaju premią dla czytelników interesujących się sportem jest dodatek zawierający przegląd ważniejszych wydarzeń i wyników sportowych.

Dokumentacja Prasowa jest nieocenionym źródłem informacyjno-faktograficznym, oświetlającym rzeczowo wydarzenia i zagadnienia. W odróżnieniu od gazet nie ma w niej komentarzy. Jest to materiał dla czytelników szukających syntetycznego i wszechstronnego a zarazem bezstronnego ujęcia faktów, problemów i zagadnień życia publicznego.

Dokumentacja Prasowa powinna być dostępna w każdej powiatowej, miejskiej i wojewódzkiej bibliotece publicznej a także w czytelnich lub bibliotekach domów kultury. Może ona oddać duże usługi w bibliotekach szkół średnich i wyższych.

6. INNE ŹRÓDŁA INFORMACYJNE

6.1. Słowniki i kroniki biograficzne

Nie tylko uczeni, lecz również nauczyciele, literaci, dziennikarze i publicyści, a nawet przeciętni czytelnicy interesują się przebiegiem życia osób, na które w danym momencie zwrócili uwagę. Siłą rzeczy nasuwa się pytanie, gdzie można znaleźć dane biograficzne o interesującej nas osobistości. Stosunkowo najłatwiej jest trafić do encyklopedii. Jednakże trzeba sobie zdać sprawę z tego, że po II wojnie światowej nie ukazała się u nas obszerniejsza encyklopedia, że dopiero przystąpiliśmy do wydawania pierwszych tomów „Wielkiej Encyklopedii Powszechnej”. Dawniejsze encyklopedie dają nam krótkie informacje o ludziach działających dawniej, najpóźniej przed wybuchem II wojny światowej.

Szczególnym rodzajem wydawnictw zawierających życiorysy osób godnych pamięci są słowniki biograficzne. U nas podejmowano wielokrotnie wydawanie różnych albumów biograficznych. Największym tego typu przedsięwzięciem był K. W. Wójcickiego: „Cmentarz Powązkowski” (3 tomy, W-wa 1855—1858). W roku 1935 Polska Akademia Umiejętności w Krakowie

zapoczątkowała wydawnictwo pt. „Polski słownik biograficzny”. Wychodzi ono zeszytami i doprowadzone zostało do litery J. Rocznie ukazują się cztery zeszyty stanowiące jeden tom.

„Polski słownik biograficzny” zawiera zwięzłe artykuły oparte na wynikach badań naukowych, informujące o biegu życia, działalności i osiągnięciach twórczych osób, które odegrały rolę w życiu społecznym, gospodarczym, politycznym i kulturalnym Polski. „Polski słownik biograficzny” zamieszcza życiorysy osób ze wszystkich klas i warstw społecznych. Zadaniem tych artykułów — biogramów — jest podanie ścisłych informacji o danej osobie bez wdawania się w ocenę i rozstrzygania sądów. Życiorysy są zaopatrzone we wskazówki ikonograficzne, bibliograficzne i rękopiśmienne. W „Polskim słowniku biograficznym” uwzględnione są osoby czynne w ciągu wieków w życiu narodu i państwa polskiego a także Polacy czynni w środowiskach obcych, o ile nie ulegli całkowitemu wynarodowieniu. „Słownik” stara się zaspokoić ważne potrzeby umysłowe ludzi pióra i działaczy. Przy każdym życiorysie wyczerpujące wskazówki bibliograficzne pozwalają rozszerzyć i pogłębić wiedzę o danej osobie. Ustalenie tożsamości mnóstwa osób, umieszczenie ich w dokładnych ramach czasu i przestrzeni uwalnia badaczy życia społecznego od wysiłku żmudnych poszukiwań. A poza tym co za bogactwo nowości w każdym zeszycie! Ileż osób mało lub zupełnie nieznanymi a godnymi poznania i pamięci. Znajdziemy

TOM X/1

ZESZYT 44

POLSKA AKADEMIA NAUK

POLSKI SŁOWNIK BIOGRAFICZNY

EBORCH MIECZYŚLAW HŁOWSKI STANISŁAW

WROCŁAW — WARSZAWA — KRAKÓW
ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK

1962

kciem stała się natychmiast po powrocie do kraju. Była H. stała inżynierką, dwukrotnie aresztowana i osadzona w więzieniu kobiecym w Warszawie (Serbia). W r. 1923 zmuszona była ponownie wyemigrować, tym razem do Berlina, gdzie pracowała do r. 1926 w placówkach oświatowych, związanych ściśle z ruchem komunistycznym. W r. 1926 przeniosła się do Moskwy, rozpoczynając pracę w polskiej sekcji Komitetu Wykonawczego Czerwonej Międzynarodówki Związków Zawodowych. Publikowała też wówczas liczne artykuły w prasie związkowej, poświęcone polskiemu ruchowi robotniczemu, a w szczególności zawodowemu, m. in. w piśmie *Međunarodnoe Robotiče Dviženje*. W l. 1930—1 czynna była jako funkcjonariusz związków zawodowych wśród robotników zagranicznych, pracujących (jako specjaliści) w ZSRR. Stanątk przeszła do pracy w redakcji wydawnictwa polskich w Instytucie Lenina przy KC WKP(b), m. in. tłumaczyła dzieła Lenina na język polski. Po r. 1935 pracowała także w „*Stawicie*” Lud. Komisarjatu Oświaty w dziale literatury w językach obcych. Działała także społecznie w Moskiewskiej Radzie Delegatów Robotniczych (Mossowet), będąc okresowo jej członkiem. W r. 1937 padła ofiarą prowokacji.

Zalewski J., Wykaz literatury o Polsce, Zachodniej Ukrainie i Zachodniej Białorusi, wydanej w ZSRR między latami 1917—1929 włącznie, w języku polskim, białoruskim, rosyjskim i ukraińskim, Moskwa 1931. — *Księga Pamiątkowa PPS 1892—1922*. W trzydziestą rocznicę. Oprac. T. Perł, W. 1923 s. 112; Przechnik A., Kobieta w polskim ruchu socjalistycznym, W. 1948 s. 30; Życie i praca Małgi Paszkowskiej, s. 36, 127; — *Ż. Pola Walki* 1956 nr 4 a 249.

Jan Kancewicz

Horwitzówna Kamilla ob. **Kancewiczowa** z Horwitzów Kamilla.

Horyd Zygmunt (1896—1939), inżynier, komandor podporucznik, Ur. 30 IV w Warszawie, w rodzinie rzemieślniczej, był synem Leona i Filipiny. Mimo trudnych warunków materialnych (zarabiał korepetycjami na czesne) ukończył gimnazjum. Należąc do PPS, wkrótce po wybuchu pierwszej wojny światowej opuścił Warszawę, by wstąpić do Legionów. Podczas bitwy pod Kościuchówką dostał się do niewoli, z której uciekł i drogą przez Szwecję powrócił do Polski. Wziął udział w rozbrajaniu Niemców w Warszawie w r. 1918, a następnie, jako oficer 22 p. piechoty, w wojnie 1919—20. W r. 1921 zapisał się na dział inżynierii wodnej Politechniki Warsz. Służbowo przeniesiony w r. 1924 do Marynarki Wojennej, pracował początkowo w Warsztatach Marynarki Wojennej w Gdyni, a po awansie na kapitana marynarki w r. 1925 ukończył studia w r. 1926. Pracował następnie w Centralnych Warsztatach

Marynarki Wojennej w porcie modlińskim, jako kierownik referatu technicznego, a od r. 1927 w Gdyni jako szef Budownictwa Wybrzeża Morskiego. Stanowisko to zajmował do r. 1939; w r. 1935 awansował na komandora podporucznika. Kierował budową licznych obiektów lądowych Marynarki Wojennej, m. in. Warsztatów, a później Stoczni Marynarki Wojennej w Gdyni. Wobec grożącej wojny proponowano H-owi, jako cenionemu specjalście, wyjazd do Anglii, na co się jednak nie zgodził. Z tytułu swego przydziału służbowego do Dowództwa Portu Wojennego Gdynia-Oksywie wszedł w skład sił Lądowej Obrony Wybrzeża i po sformułowaniu batalionu Kadry Floty objął jego dowództwo. Na czele tego batalionu wziął udział w obronie Oksywna, w dniach od 9 do 10 IX w rejonie Rumni—Zagorza, a następnie w rejonie Pierowszyna. W ciężkim kontrataczu na pozycje nieprzyjacielskie w Mustach 12 IX H., idąc na czele nacierających na bagnety marynarzy, poniósł bohaterką śmierć na polu nazwanym później „*smartwą trybaręą*”. Posiadł Krzyż Wirtuti Military, po wojnie odznaczony został posmiertnie Krzyżem Grunwaldu III kl.

Lista starszeństwa oficerów zawodowych Marynarki Wojennej... W. 1930. „*Rocznik Oficerski*” (W.) 1924, 1926, 1932. — Perlek J., *Wielkie dotychczas Floty II 1926*, Tytuł W. Lądowa obrona polskiego wybrzeża morskiego 3—19 września 1939 r., *Wojsk. Przegląd Hist.* (W.) R. 2, 1957 nr 2—4, R. 3, 1958 nr 1—2; Zaucha S., Obrona polskiego wybrzeża, „*Gaz. Morska*” (tytuł) R. 2, 1946 nr 239—49; — Informacje córki H-a, Wandy, w liściech do autora z 11 XI i 10 XII 1988 r.

Jerzy Perlek

Horzycy Wilam (1889—1959), literat, reżyser, dyrektor teatrów. Ur. 28 II we Lwowie, w rodzinie inteligentkiej, był synem Eduarda, urzędnika samorządowego, i Klementyny z Drosenow. Do gimnazjum uczęszczał we Lwowie i Stryju, następnie studiował filologię niemiecką i angielską na uniwersytecie wiedeńskim. W r. 1914 zgłosił się do Legionów Polskich, lecz z powodu choroby serca został przydzielony do służby sanitarskiej, a w r. 1916 zwolniony. Po odzyskaniu niepodległości przez państwo polskie zamieszkał na stałe w Warszawie i poświęcił się pracy literackiej, wszedł w skład grupy Skamander i był współpracownikiem miesięcznika pod tym tytułem. Jego pióra jest m. in. niepodpisany program tej grupy, ogłoszony w 1. zeszytu czasopisma „*Skamander*”, program, który stał się podstawą żywej dyskusji ze stanowiskiem nowego pokolenia poetyckiego (por. „*Programofobia*” Izzyrowskiego). W „*Skamandrze*” opublikował H. wiersze *Litania* i przekład „*Butów*” Kiplinga. H. publikował w czasopismach artykuły krytyczne z dziedziny poezji i teatru, wiersze, fragmenty dramatyczne, przekłady. W końcu 1921 r. objął

więc w „Słowniku” zarówno pisarzy jak polityków, artystów jak i działaczy kulturalnych, uczonych obok pedagogów i działaczy ruchu chłopskiego czy robotniczego. Ponieważ „Słownik” podaje życiorysy osób czynnych w życiu Polski na przestrzeni całych jej dziejów, przeto najprzydatniejszy jest on dla historyków, badaczy naszej przeszłości dziejowej i dla wszystkich osób interesujących się historią Polski. Alfabetyczny układ tych życiorysów sprawia, że w każdym zeszyte ludzie dalekiej przeszłości sąsiadują z osobami, które jeszcze niedawno odgrywały jakąś wybitniejszą rolę w życiu naszego narodu.

Swoistą odmianę tego uniwersalnego słownika biograficznego stanowią słowniki biograficzne ludzi czynnych w jednej dziedzinie działalności. I tak np. Adolf Chybiński wydał „Słownik muzyków dawnej Polski do roku 1800” (Kraków 1948). Natomiast „Wiedza Powszechna” wydaje „Mały słownik pisarzy polskich” obejmujący życiorysy ok. 700 pisarzy od początków piśmiennictwa do czasów najnowszych. W toku przygotowywania do druku jest „Słownik biograficzny pracowników książki polskiej”. Dotychczas ukazał się zeszyt próbny (Łódź 1958) i wykaz około 3000 haseł (Łódź 1962). Dla historyków literatury, polonistów i studentów polonistyki, sławistyki i dziennikarstwa bezcennym wydawnictwem biograficzno-bibliograficznym jest zapoczątkowane przez Instytut Badań Literackich wielotomowe dzieło zbiorowe pt. „Obraz literatury polskiej XIX i XX w.”. Obejmuje ono okres od 1750 do

czasów współczesnych i zawierać będzie sylwetki pisarzy oraz wybór ich dzieł wraz z bibliografią. Dzieło to pod wieloma względami przypomina dawniejsze wydawnictwo pt. „Wiek XIX. Sto lat myśli polskiej” (1906—1918). W 1963 r. wydany został pierwszy tom pomnożonej „Literatury polskiej” G. Korbuta pt. „Bibliografia literatury polskiej — Nowy Korbut”.

W ostatnich czasach stał się u nas popularny pewien gatunek monografii biograficzno-bibliograficznych, mianowicie tzw. kroniki lub kalendarze życia i twórczości różnych pisarzy. I tak „Kalendarz życia i twórczości Henryka Sienkiewicza” opracowany przez Juliana Krzyżanowskiego ukazał się już w drugim wydaniu (1956). M. Dernałowicz, K. Kostenicz i Z. Makowiecka opracowały „Kronikę życia i twórczości Mickiewicza 1798—1824” (1957), St. Kasztelowicz i St. Eile „Kronikę życia i twórczości Żeromskiego” (1958), a w druku lub w toku opracowania jest jeszcze kilka takich monografij biograficznych (m. in. Wł. Broniewskiego).

6.2. Rocznik Literacki

Wśród wydawnictw bibliograficzno-informacyjnych na szczególną uwagę zasługuje „Rocznik Literacki”, który jest publikacją periodyczną. Celem „Rocznika” jest omówienie i ocena dorobku literackiego, nauki o literaturze i niektórych działów humanistyki a także zestawienie najważniejszych wydarzeń kulturalnych

za dany rok. „Rocznik Literacki” zaczął się ukazywać w latach 1933—34 pod redakcją Z. Szweykowskiego, następnie zaś w latach 1934—39 pod redakcją Z. Szmydtowej. W okresie przedwojennym ukazało się 7 roczników (za lata 1932—1938).

W roku 1955 Państwowy Instytut Wydawniczy przystąpił do wznowienia „Rocznika“ pod redakcją Z. Szmydtowej. Przed kilkoma laty ukazały się tomy za lata 1955 i 1956. Ostatnio zaś — po kilkuletniej przerwie — otrzymaliśmy kolejno dwa tomy: za lata 1957 i 1961. W roku 1964 ukaże się jeden tom za lata 1958—1960. W ten sposób wypełniona zostanie luka w tym cennym wydawnictwie ciągłym.

Każdy tom „Rocznika” zawiera bibliografię literatury pięknej polskiej i tłumaczonej na język polski, krytyki literackiej i wszelkich publikacji związanych z literaturą, nauką o literaturze, dziejami kultury i sztuki, oraz obszernie artykuły krytyczne omawiające książki, które ukazały się w danym roku w poszczególnych działach twórczości literackiej i naukowej. Bibliografia rejestruje w zasadzie całą roczną produkcję druków samoistnych z dziedziny literatury pięknej (z pominięciem wydawnictw sensacyjnych i książek dla dzieci), publikacje z zakresu nauki o literaturze i wybrane pozycje z innych dziedzin humanistyki. Cennym uzupełnieniem jest bibliografia literatury polskiej i o Polsce za granicą zestawiona przez J. Keckównę. „Rocznik Literacki” ma układ działowy. Cały materiał bibliograficzny i krytyczny zgrupowany jest w trzech

ROCZNIK
LITERACKI

1961

głównych działach, które mają poddziały. Dział pierwszy pt. Literatura polska obejmuje: poezję, powieść, dramat, satyrę, reportaż, pamiętniki, wspomnienia i listy, esej, felieton i publicystykę, krytykę literacką, teorię literatury, historię literatury polskiej, historię literatury powszechnej, literaturę dla dzieci oraz nowe opracowania i wznowienia. Dział drugi: literatura obca w przekładach polskich, rozbitý jest na poddziały według języków oryginałów. Wreszcie dział trzeci pt. miscellanea obejmuje: naukę o książce, bibliografię i słownikarstwo, historię sztuki, historię muzyki, teatralia, historię, filozofię, folklor, etnologię, zabytki. Całość zamyka diariusz wydarzeń literackich i indeks nazwisk.

R. Matuszewski twierdzi, że „Rocznik Literacki” jest „szkicem historii literatury współczesnej. Jest jedyną publikacją, zawierającą rodzaj wstępnej syntezy rocznego dorobku w dziedzinie literatury pięknej polskiej i obcej w przekładach, oraz dziedzin pokrewnych”. Jako rzeczowe źródło informacji i poglądów wypowiedzianych przez kompetentnych krytyków i naukowców — jest „Rocznik Literacki” niezbędnym informatorem — doradcą dla bibliotekarzy, nauczycieli, zwłaszcza polonistów, i dla tych czytelników, którzy interesują się problematyką literacką i życia kulturalnego.

6.3. Najważniejsze źródła informacyjne

Każdy bibliotekarz czy pracownik oświatowy wie z własnego doświadczenia, że czytelnicy i uczestnicy różnych odczytów i kursów poszukują nie tylko książek i czasopism, lecz także źródeł informacyjnych. Popycie tego rodzaju tworzą zwykle podstawowy zręb księgozbioru podręcznego biblioteki: są to encyklopedie, różnego rodzaju informatory i roczniki. Posiadamy już dziś encyklopedie ogólne („Mała Encyklopedia Powszechna PWN” i „Encyklopedia A—Z”). W ciągu najbliższych lat ukażą się dalsze tomy „Wielkiej Encyklopedii Powszechniej PWN” (tom I ukazał się na początku 1963 r.). Oprócz encyklopedii ogólnych wydano szereg specjalnych, których seria ukazuje się w „Bibliotece Problemów”. Są to: „Mała Encyklopedia Przyrodnicza”, „Mała Encyklopedia Zdrowia”, „Mała Encyklopedia Techniki”, „Mała Encyklopedia Prawa”, „Mała Encyklopedia Muzyki”. W „Bibliotece Meandra” wyszła „Mała Encyklopedia Kultury Świata Antycznego”. Z innych wydawnictw tego typu na uwagę zasługują pozycje wydane w serii „Wydawnictw Popularno-Encyklopedycznych” Wiedzy Powszechniej — „Mały słownik geologiczny”, „Mały słownik astronautyczny”, „Mały słownik kultury antycznej”, „Rośliny użytkowe” (słownik) oraz tegoż wydawnictwa seria geograficzna pod red. S. Leszczyckiego, stanowiąca przegląd encyklopedyczny poszczególnych kontynentów i encyklopedia podręczna „Prawo na codzień”.

Encyklopedią wiedzy o Polsce współczesnej jest „Rocznik Polityczny i Gospodarczy”. Wydawnictwo to zostało zapoczątkowane w roku 1948. Wówczas ukazał się tylko jeden tom „Rocznika”. Po dziesięciu latach przerwy „Rocznik” ukazuje się już systematycznie od roku 1958. Do chwili obecnej ukazało się sześć tomów „Rocznika” za lata 1958—1963. Każdy tom „Rocznika” zawiera obszernie artykuły kompetentnych autorów o wszystkich dziedzinach naszego życia. Informacje nasycone są danymi statystycznymi, opartymi na „Roczniku Statystycznym”. Autorzy starają się przedstawiać nawet trudne zagadnienia w sposób żywy i interesujący. Redakcja zaś zabiega o to, aby uzyskać specjalne opracowania o sprawach i wydarzeniach, wybijających się w danym okresie na pierwszy plan. Dzięki temu w każdym „Roczniku” — oprócz stałych działów — pojawiają się nowe działy i nowe zagadnienia. Najwięcej miejsca i uwagi poświęca się gospodarce narodowej. Jednakże w każdym tomie można znaleźć obszernie informacje, dotyczące wszystkich dziedzin kultury, a w szczególności książki i czytelnictwa. Na uwagę bibliotekarzy zasługują obszernie omówienia ruchu wydawniczego. W ostatnim „Roczniku” (1963) dotyczą one oczywiście roku 1962; ale też trzeba sobie uprzytomnić, że w żadnym wydawnictwie nie znajdzie się omówień aktualniejszych. Cenne są również artykuły, dotyczące Tysiąclecia Polski i badań związanych z Millenium.

Interesującym wydawnictwem informacyjnym jest

Rocznik polityczny i gospodarczy

1962

Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne

rocznik pt. „Świat w przekroju”. Wydaje go od 1959 r. „Wiedza Powszechna”. Dotychczas ukazały się cztery roczniki za lata 1959, 1961, 1962 i 1963. Prócz zwięzłej części informacyjnej dotyczącej Polski, zawiera on informacje o krajach całego świata i analizę problemów oraz zjawisk z dziedziny polityki międzynarodowej, nauki, techniki, kultury, oświaty i sportu w skali światowej za okres roku poprzedzającego wydanie rocznika. Stanowi on pod względem informacyjnym uzupełnienie w stosunku do „Rocznika Politycznego i Gospodarczego”. Zawiera on m.in. informacje o polskiej literaturze współczesnej (R. Matuszewski), a także o bibliotekach i czytelnictwie.

Na uwagę zarówno bibliotekarzy jak i czytelników zasługuje rocznik wojskowo-polityczny pt. „Militaria. Polityka”, wydawany przez Ministerstwo Obrony Narodowej (MON). Rocznik omawia w artykułach przeglądowych w zwięzłej formie najważniejsze wydarzenia polityczne, wojskowe, gospodarcze i kulturalne świata i Polski. Oczywiście, najwięcej uwagi poświęca sprawom wojskowym i kronice wojskowej. Dla bibliotekarzy szczególnie cenna jest czwarta część rocznika zawierająca bibliografię, przeglądy i recenzje wydawnictw wojskowych. Ostatnia część rocznika obejmuje kronikę światową.

Ważnym źródłem informacyjnym, dotyczącym świata nauki jest „Informator Nauki Polskiej”, którego dotychczas ukazały się cztery roczniki. Zawiera on informacje o składzie Polskiej Akademii Nauk, jej

instytutach, zakładach i innych placówkach naukowych PAN, o szkołach wyższych, archiwach, muzeach, bibliotekach, towarzystwach naukowych i organizacjach naukowo-technicznych, a także o Unesco. Indeks nazwisk podaje przy nazwiskach naukowców stopnie i tytuły naukowe oraz adresy prywatne.

Najpełniejszym informatorem o rozwoju gospodarki narodowej i życia społeczno-kulturalnego Polski jest „Rocznik Statystyczny”, wydawany przez Główny Urząd Statystyczny. Podaje on dane liczbowe również z zakresu statystyki międzynarodowej. Od roku 1961 „Rocznik Statystyczny” zaopatrzony został w skorowidz alfabetyczny, który ułatwia orientację w materiale statystycznym. Prócz „wielkiego” „Rocznika” i z reguły wcześniej ukazuje się „Mały Rocznik Statystyczny”, który zawiera dane, mające charakter tymczasowy. Wydawany w wysokim nakładzie powinien znajdować się w każdej placówce bibliotecznej, jako podręczny informator liczbowy.

Indeks omówionych bibliografii i informatorów

Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji	91
Baumgart J., Malcówna A. Bibliografia Historii Polskiej	50
Bentkowski F. Historia Literatury Polskiej	36
Bibliografia Bibliografii i Nauki o Książce	82—85
Bibliografia Czasopism i Wydawnictw Zbiorowych	62—65
Bibliografia historii Polski XIX wieku	41
Bibliografia literatury polskiej — Nowy Korbut	43
Bibliografia Zawartości Czasopism	58—62
Biblioteka Narodowa. Informator dla czytelników	102
Biblioteki olsztyńskie. Informator	102
Biuletyn Informacyjny ORWN PAN	117
Biuletyn Ośrodka Bibliografii i Dokumentacji Nauko- wej PAN	97
Biuletyn Treści Polskich Periodyków Naukowych	97
Cennik dzienników i czasopism w prenumeracie	157
Centralny katalog bieżących czasopism zagranicznych	107
Centralny katalog książek zagranicznych — nowe nabytki	107
Czerniatowicz J. i Szpachta M. Wykaz centralnych katalogów w Polsce	108
Dokumentacja prasowa	160—163
Estreicher K. Bibliografia polska	36—90
Finkel L. Bibliografia historii polskiej	41
Groebł G. Przewodnik po bibliotekach województwa katowickiego	102
Hahn W. Bibliografia bibliografii polskich	78—82
Informator Nauki Polskiej	176

Indeks bibliografii i informatorów

Katalog mikrofilmów Biblioteki Narodowej	105
Katalog Prasy Polskiej	157
Katalog składowy Składnicy Księgarskiej	132—135
Kocięcka M. Biblioteczna służba informacyjna.	113
Korbut G. Literatura polska	41—43
Książki dla bibliotek (red. W. Dąbrowska)	71—78
Książka Techniczna	140
Książka w Szkole	151—154
Literatura Piękna	66—70
Lasiewicka A. Wykaz bieżących bibliografii specjalnych	49
Luczyńska A. i Wiącek H. Informator o bibliotekach w PRL	99—102
Melkowski S. Od Puszkina do Erenburga	35
Metodyka bibliograficzna. Poradnik	34
Muszkowski J. Przewodnik księgarski	136
Nowe Książki	147—151
Paś R. Informator służby informacji naukowo-technicznej i ekonomicznej	90
Pieniążek J. Informator o bibliotekach krakowskich	102
Polska Bibliografia Analityczna	97
Polska Bibliografia Lekarska	50
Polska Bibliografia Literacka	52—57
Polska Bibliografia Rolnicza	96
Polski słownik biograficzny	165—168
Przegląd Bibliograficzny Piśmiennictwa Ekonomicznego	50
Przegląd Bibliograficzny Zawartości Czasopism (Rolniczych)	96
Przegląd Informacji Ekonomicznych	91
Przegląd Księgarski i Wydawniczy	146

Przegląd Nowej Techniki	91
Przegląd Piśmiennictwa o Książce	32
Przegląd Piśmiennictwa Zagadnień Informacji	91
Przegląd Wydawnictw Technicznych i Gospodarczych	146
Przewodnik Bibliograficzny (W. Wisłockiego)	40
Przewodnik Bibliograficzny. Urzędowy wykaz druków...	43—49
Rocznik Literacki	169—172
Rocznik Polityczny i Gospodarczy	174
Rocznik Statystyczny	177
Rocznik wojskowo-polityczny. Militaria. Polityka.	176
Ruch Wydawniczy w liczbach	32
Starnawski J. Warsztat bibliograficzny historyka literatury polskiej	85
Świat w przekroju	176
Urzędowy Wykaz Druków Wydanych w Rzeczypospolitej Polskiej	40
Wójcicki K. W. Cmentarz Powązkowski	164
Zapowiedzi Wydawnicze	128—131
Żukowska W. Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy	102

Literatura przedmiotu

- BROMBERG ADAM, *Książki i wydawcy. Ruch wydawniczy w Polsce Ludowej w latach 1944—1957*. W-wa 1958.
- CZARNECKI FELIKS, *Księgoznawstwo. Przewodnik bibliograficzny 1945—1957*. Poznań 1959.
- JAGŁA MICHAŁ, *Zarys bibliografii księgarskiej*. W-wa 1954.
- GRUSZECKA JANINA, *Jak korzystać z drukowanych kart katalogowych i innych pomocy bibliograficznych. Poradnik dla bibliotekarzy*. W-wa 1954.
- GRYCZ JÓZEF, *Chodźmy do biblioteki. Poradnik dla czytelników*. W-wa 1953.
- GRYCZ JÓZEF, KURDYBACHA EMILIA, *Bibliografia w teorii i praktyce oraz wykaz najważniejszych bibliografii i dzieł pomocniczych*. W-wa 1953.
- GUTRY CZESŁAW, *Jak korzystać z katalogu bibliotecznego i jak czytać kartę katalogową*. W-wa 1952.
- HLEB-KOSZAŃSKA H., DEMBOWSKA M., SAWONIAK H. (red.) *Metodyka bibliograficzna. Poradnik dla autorów bibliografii specjalnych*. W-wa 1963.
- KOŁODZIEJSKA JADWIGA, *O roli biblioteki, książki i prasy (opinie czytelników)*. W-wa 1962.
- KORPAŁA JÓZEF, *Zarys dziejów bibliografii w Polsce*. Wrocław 1953.
- KWIECIEŃ CELESTYN, *Od papyrusu do bibliobusu. Książka o książce*. Katowice 1960.
- MARKIEWICZ HENRYK, *Nauka o literaturze a podniesienie kultury czytelniczej* (w:) *Ruch Liter.* 1(10):1962.
- MUSZKOWSKI JAN, *Życie książki. Wyd. 2. ilustr. i rozszerzone*. Kraków 1951.
- POŁEĆ STANISŁAW, *Organizacja i ekonomika księgarstwa*. W-wa 1962.
- POPLAWSKI FELIKS (red.), *Metodyka pracy z czytelnikiem*. Praca zbiorowa. W-wa 1958.
- RADLIŃSKA HELENA, *Zagadnienia bibliotekarstwa i czytelnictwa*. Wrocław 1961.

- RODZIEWICZ ZOFIA, *Praca z czytelnikiem. Poradnik dla bibliotekarza związkowego*. W-wa 1962.
- STARNAWSKI JERZY, *Warsztat bibliograficzny historia literatury polskiej*. W-wa 1957.
- SUCHODOLSKI BOGDAN, *Rola książki w kształceniu nowoczesnego człowieka (w:) Problemy czytelnictwa w wielkich miastach*. W-wa 1960.
- WOJCIECHOWSKI KAZIMIERZ, *Sztuka czytania. Obrazki z życia i wskazówki wraz ze słownikiem wyrazów obcych*. W-wa 1956.

Spis ilustracji

	str.
Ryc. 1. Podział bibliografij według schematu rysunkowego (zaczepnięty z pracy zbiorowej <i>Bibliografia. Poradnik metodyki bibliograficznej dla autorów bibliografii specjalnych</i> , (W-wa 1960)	28
Ryc. 2. Karta katalogowa adnotowana — wydawnictwo Instytutu Bibliograficznego Biblioteki Narodowej	34
Ryc. 3. Karta przedtytułowa nowego wydania <i>Bibliografii polskiej XIX stulecia</i> Karola Estreichera	38
Ryc. 4. Karta tytułowa nowego wydania <i>Bibliografii polskiej XIX stulecia</i> Karola Estreichera . .	39
Ryc. 5. Obwoluta części I, tomu 1 <i>Bibliografii literatury polskiej</i> według Korbuta	42
Ryc. 6. Karta tytułowa jednego z numerów <i>Przewodnika Bibliograficznego</i>	46
Ryc. 7. Karta tytułowa <i>Przeglądu Bibliograficznego Piśmiennictwa Ekonomicznego</i>	51
Ryc. 8. Karta tytułowa <i>Polskiej bibliografii literackiej</i>	54
Ryc. 9. Jedna ze stron <i>Polskiej bibliografii literackiej</i> za rok 1956	55
Ryc. 10. Karta tytułowa <i>Bibliografii Zawartości Czasopism</i>	60
Ryc. 11. 11a. Karta tytułowa i jedna ze stron <i>Bibliografii Czasopism i Wydawnictw Zbiorowych</i> 1960	64—65
Ryc. 12. Okładka adnotowanego rocznika bibliograficznego <i>Literatura Piękna 1961</i>	67
Ryc. 13. Okładka tomu I katalogu <i>Książki dla bibliotek</i>	72
Ryc. 14. Jedna ze stron tegoż katalogu	73
Ryc. 15 i 16. Fragmenty Spisu rzeczy <i>Bibliografii bibliografij polskich</i> Wiktora Hahna (wyd. 2)	80 i 81
Ryc. 17. Okładka rocznika <i>Bibliografia Bibliografii i Nauki o Książce</i>	83
Ryc. 18. Karta dokumentacyjna sporządzona w CIINTE	89

	str.
Ryc. 19. Karta tytułowa książki <i>Informator o bibliotekach w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej</i>	100
Ryc. 20. Jedna ze stroniec tego <i>Informatora</i>	101
Ryc. 21. <i>Zapowiedzi Wydawnicze</i> Wydawnictwa Literackiego	121
Ryc. 22. Projekt planu wydawniczego Wiedzy Powszechnej	122
Ryc. 23. Plan wydawniczy Państwowego Instytutu Wydawniczego	123
Ryc. 24. Katalog wydawnictw i plan wydawniczy Wydawnictwa Morskiego	124
Ryc. 25. Fragment karty tytułowej numeru <i>Zapowiedzi Wydawniczych</i>	129
Ryc. 26. Karta tytułowa <i>Katalogu składowego</i> Składnicy Księgarskiej	133
Ryc. 27. Okładka retrospektywnego katalogu wydawniczego PWN	138
Ryc. 28. Okładka katalogu serii „Biblioteka Narodowa” Zakładu Narodowego Imienia Ossolińskich	139
Ryc. 29. Biuletyn Nowości Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”	141
Ryc. 30. Nowości PIW	142
Ryc. 31. Informator „Iskier”	143
Ryc. 32. Biuletyn informacyjny Wydawnictwa MON	144
Ryc. 33. <i>Przegląd Księgarski i Wydawniczy</i>	145
Ryc. 34. <i>Nowe Książki</i> (Na okładce fot. prof. Juliana Krzyżanowskiego)	149
Ryc. 35. <i>Książka w Szkole</i>	153
Ryc. 36. <i>Katalog prasy polskiej</i> RUCHU	158
Ryc. 37. Strona <i>Katalogu prasy</i>	159
Ryc. 38. <i>Dokumentacja Prasowa</i>	161
Ryc. 39. Zeszyt <i>Polskiego Słownika Biograficznego</i>	166
Ryc. 40. Strona „PSB”	167
Ryc. 41. Obwoluta <i>Rocznika Literackiego 1961</i>	174
Ryc. 42. <i>Rocznik polityczny i gospodarczy 1962</i>	178

